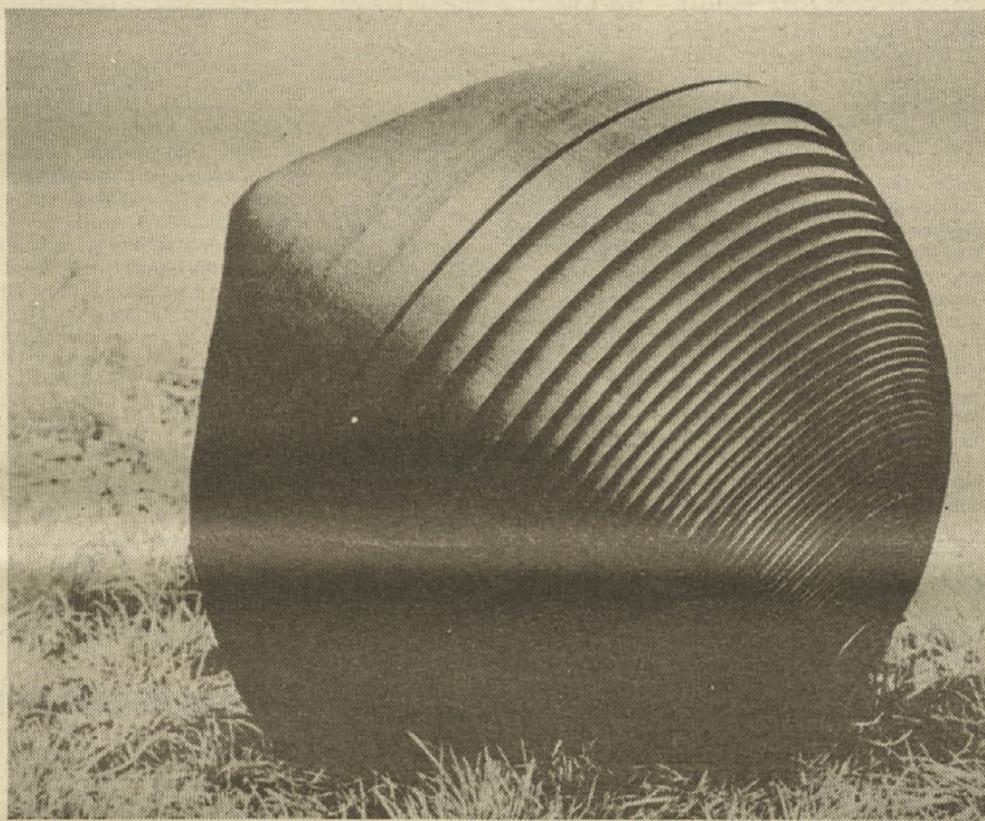

prosvetni delavec

MED DRUGIM PREBERITE

- USPELO REŠEVANJE, str. 2
- GLASILO NAJ NAM BO V PONOS IN NE V SRAMOTO, str. 2
- OSEBNI DOHODKI NE SMEJO ZAOSTAJATI ZA GOSPODARSTVOM, str. 3
- ŠOLSKI KOLEDAR PO EINSTEINU? str. 3
- RAČUNALNIK V IZOBRAŽEVANJU, str. 5
- UJETI V POVPREČJE, str. 6
- VSAKA PRENOVA ZAHTEVA MOTIVACIJO, str. 9

Slavko Tihec: Krogla s tendenco, 1976/77, temno lužen les - na razstavi v Mestni galeriji v Ljubljani, kjer bodo razstavljena umetniška dela hrvaških in slovenskih likovnih umetnikov. Obiskovalci si jo bodo lahko ogledali do 30. oktobra.

PO POSVETU O NADARJENIH

Zamujena priložnost za dogovor

Smo v Sloveniji, ob vseh idejnih, ideoloških in emocionalnih zadržkih, izraženih na mariborskem posvetu o nadarjenih, strokovno sposobni organizirati in izpeljati sistematično odkrivanje, razvijanje, usmerjanje in štipendiranje nadarjenih učencev in študentov?

Odgovor na to vprašanje bi v tem času, ko že drugo leto podelujemo štipendije nadarjenim učencem in študentom prav gotovo že morali dobiti.

Spomladi leta 1986 so se štipendijski samoupravni organi odločili, da bodo začeli štipendirati nadarjene učence in študente, saj so upali, da je naš vzgojno-izobraževalni sistem sposoben, ob pomoči drugih strokovnih dejavnikov, organizirano odkrivati in razvijati nadarjene učence in da je veliko do tega tudi družbi. Še posebej so menili, da je vzgojno-izobraževalni sistem na to pripravljen, ker v številnih družbenih dokumentih zadnjih let vztrajno ponavljamo, da se lahko rešimo iz družbenogospodarske krize le z večjo ustvarjalnostjo, takšno, ki temelji na več znanja, pa tudi na boljšem znanju. Prav nadarjeni učenci so tisti, ki si lahko največ takšnega znanja pridobijo in ga ustvarjalno včlenjujejo v svoje dosežke med šolanjem in delom.

Prispevki in razprave na posvetu se niso razlikovali v ugotovitvah, da se nadarjenost lahko kaže že v zgodnjem otroštvu, da zahteva odkrivanje nadarjenih učencev večstranski prijem, pri tem pa morajo sodelovati učitelji, šolski strokovni delavci, starši in morda še kdo, da je treba za razvijanje nadarjenosti in ustvarjalnosti izobraževalno delo z učenci spremeniti ali vsaj dopolniti, da moramo za vse to učitelje usposabljanje in da zahteva tovrstno delo tudi nekatere organizacijske spremembe v šolah in navezadnje tudi več denarja. Ob tem, kako vse te ugotovitve včleniti v celoten sistem odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci in študenti, pa je bilo enotnosti udeležencev posveta konec. Njihovi pomisleki so segali od gmotnih (ne)možnosti, prek dvomov v primernost učiteljev (poudarjena je bila negativna selekcija za ta poklic) do strahu pred elitizmom.

Prav ob teh pomislekih, dvomih in bojznih pa se je pokazala pomanjkljivost posveta, katerega namen je bil dati rešitve za vsakdanjo rabo. Vendar te pomanjkljivosti ne gre očitati organizatorju posveta, temveč strokovnjakom in odgovornim delavcem upravnih in samoupravnih organov z vzgojno-izobraževalnega področja, ki se iz razumljivih razlogov posveta niso udeležili. Ta odsotnost je še toliko bolj nerazumljiva, ko vemo, da so prav ti organi v SR Hrvaški in SR Srbiji (in morda še v kateri republiki ali pokrajini) podobne posvete pripravili že pred časom. In še najbolj nerazumljiva je njihova odsotnost zato, ker je Izobraževalni skupnosti Slovenije in Republiškemu komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo naloženo, da »organizirata strokovno pripravo celostnega modela odkrivanja, izobraževanja, štipendiranja in nato poklicnega razvijanja nadarjenih učencev.« (Navedek iz Načrta uresničevanja politike zaposlovanja v SR Sloveniji v letu 1987).

Morda bodo kasneje preučili prispevke in jih uporabili pri uresničevanju prevzete naloge, a vseeno je škoda zamujene priložnosti za dogovor med praktiki, raziskovalci in načrtovalci vzgojno-izobraževalnega sistema. Še posebno je škoda zamujene priložnosti zato, ker se z odlaganjem sistematičnega dela pri odkrivanju in razvijanju nadarjenih učencev v vzgojno-izobraževalnem sistemu tudi pri štipendiranju teh učencev odmikamo od zastavljenih ciljev.

JANEZ ZALAZNIK

Ustavne spremembe in šolstvo

Javna razprava o predlogu Predsedstva SFRJ, da se začne postopek za spremembo ustave, v Sloveniji ni potrdila potrebe po kakršnikoli spremembi, s katero naj bi federacija razširila svoje pristojnosti na področju vzgoje in izobraževanja. Če gre namreč za urejanje družbenogospodarskih odnosov na tem področju, so ti že zdaj celostno zapopadeni v ustavi, če pa gre za določanje vzgojno-izobraževalnih vsebin, segamo v integriteto naroda in v izključno pristojnost in odgovornost republik oziroma avtonomnih pokrajin. Po splošnem prepričanju, ki vlada v naši republiki, takega posega ni mogoče utemeljiti z nobenimi načelnimi razlogi niti ga upravičiti s praktično potrebo.

Zelo očitno pa druge v Jugoslaviji niso enakega mnenja. Osnutek amandmajev k ustavi SFRJ, ki ga je komisija Skupščine SFRJ za ustavna vprašanja predložila zveznemu zboru, ponuja tudi pomembno dopolnitev 165. člena ustave, v katerem je govor o izobraževanju. Z njo se najavlja zvezni zakon o šolstvu; ta naj bi določil stopnje izobraževanja in pogoje za pridobivanje znanja in strokovne izobrazbe.

Mnogoštevilni in zapleteni so razlogi za to, da v posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah tako prostodušno kažejo svojo pripravljenost, da bi se odrekli pristojnostim v šolstvu. Naj bo še tako naivno, je vseeno močno vplivno prepričanje, da jugoslovanska protislovja lahko rešimo z enotno vzgojo (s skupnimi programskimi jedri). Trend potekajoče, še bolj pa zaželene tehnološke-informacijske unifikacije naj bi zahteval in opravičeval nadnacionalne odločitve o izobraževalni strategiji. To isto naj bi izhajalo tudi iz interesov delavskega razreda, za katerega postaja izobraževanje univerzalna potreba. Veliko bolj od teoremov pa je odločilno to, da v nekaterih republikah in avtonomnih pokrajinah komaj še (ali pa tudi ne) vzdržujejo elementarno kondicijo svojega izobraževalnega sistema.

Upoštevanje vse te okoliščine postane razumljivejši predlog za uvedbo zvezne šolske zakonodaje in za konstituiranje zvezne šolske oblasti kot nosilke zvezne šolske politike. Kar petnajst pristojnosti naj bi zaokrožilo zvezni šolski kompleks: določanje ciljev vzgoje in izobraževanja, enotni idejni in družbenogospodarski temelji sistema, opredeljevanje razmerja med državo in samoupravnimi subjekti, družbenogospodarski odnosi, enotna programska jedra, določanje načel in meril za načrtovanje, enotna nomenklatura poklicev, politika dijaškega in študentskega standarda, vpisna politika, usposabljanje učiteljev po enotni zasnovi, izdajanje učbenikov, izobraževanje zdomskih otrok, mednarodno prosvetno sodelovanje, vzdrževanje enotnega informacijskega sistema za potrebe vzgoje in izobraževanja ter končno »skupno reguliranje pogojev gospodarjenja vzgojno-izobraževalnih organizacij v instrumentih ekonomskega sistema in ekonomske politike (bančni in kreditni mehanizem, carinski in davčni sistem, investicijska politika, urbana in komunalna politika in drugo)«.

Seveda ni mogoče zanikati potrebe po usklajevanju šolskih ureditev s ciljem, da zagotovi ljudem, kar se da kakovostno izobrazbo in največjo veljavnost pridobljenih spričeval. V to sta všteti tudi državljanska in svetovljanska vzgoja, pa vloga šole pri socialni uveljavitvi posameznika. Šolski sistemi se vse bolj zanimajo drug za drugega in vse pogosteje posnemajo najboljše rešitve. S temi razlogi se je slovenska skupščina v zadnjem desetletju odločila za več družbenih dogovorov, ki obvezujejo k usklajevanju zelo pomembnih elementov šolskega sistema. Sem spadajo klasifikacija poklicev in strokovne izobrazbe, dogovor o skupnih temeljih sistema vzgoje in izobraževanja, dogovor o vpisu študentov v prvi letnik visokih šol idr.

Pri vsem tem pa pomeni dogovarjanje bistveno drugačno kakovost od klasičnih pristojnosti federacije. Ne gre torej le za različen pogled na urejanje šolstva, ampak še prej na to, koliko velja 244. člen veljavne ustave. Počasno uresničevanje sklenjenih dogovorov pač ni prav trden argument, da je to zmotna pot urejanja odnosov v federaciji, saj bi morali prej dokazati, da se na področjih, kjer federacija zdaj ima pristojnosti, problemi bistveno uspešneje rešujejo.

Pa tudi to ne bi moglo opravičiti »razlastitve« republik in avtonomnih pokrajin ene temeljnih pristojnosti kar odločanje o vzgoji in izobraževanju nesporno je. Dogovarjanje ohranja to pristojnost, zvezni zakon pa bi jo ukinil - in tu je bistvena razlika.

Iz članka Francija Pivca, predsednika
Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno
kulturo.
Šolska kriza in ustavne spremembe, Delo 26. septembra 1987

aktualno

Uspelo reševanje

Denar za usmerjeno izobraževanje je zagotovljen

Po zadnji seji skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije – bila je 6. t.m. – so delegati odhajali domov z lažjim srcem, z občutkom, da je prihodnost usmerjenega izobraževanja vsaj za zdaj zagotovljena. Ko smo pred tednom spremljali razpravo na odboru za usmerjeno izobraževanje Izobraževalne skupnosti Slovenije, je bilo črnogledosti še precej. Zakon o celotnem prihodu in dohodku – ta zloglasni obračunski zakon, ki je povzročil toliko težav kulturi, izobraževanju in drugim družbenim dejavnostim, je obsodil usmerjeno izobraževanje na negotovost. Namesto trdnih virov financiranja naj bi bilo usmerjeno izobraževanje neposredno odvisno od ustvarjenega dohodka posamezne delovne organizacije v določenem obdobju. S tem bi se nestabilnost prenese iz gospodarstva tudi v šolstvo, ki po svoji naravi takih kolebanj ne prenese. Z noveliranim zakonom o obračunavanju in plačevanju prispevkov za zadovoljevanje skupnih potreb se bo spremenila tudi osnova, iz katere se obračuna prispevek za usmerjeno izobraževanje. Po vrhu vsega pa so intervencijski predpisi dopuščali izobraževanju kot najvišji indeks rasti 206 na lasko osnovo, pa čeprav bi se nateklo na računih izobraževalnih skupnosti več denarja. V teh okoliščinah je vse kazalo, da bo šolstvo ostalo mesec dni pred koncem leta brez denarja.

Glede na pristojnosti, ki jih dajeta republiko sedanja ustava in zakonodaja, so v zadnjih dneh skupščine 12 posebnih izobraževalnih skupnosti po hitrem postopku sprejele spremenjene prispevne stopnje. Tako bodo nadomestili primanjkljaj, do katerega bi sicer prišlo zaradi izpada prispevkov iz delovnih organizacij, ki poslujejo z izgubo. Te dni je Zvezni izvršni svet dovolil tudi povečanje omenjenega indeksa rasti porabe (od 206 na 217,45 na

lasko osnovo). Šolstvo se je nalepk s tem oddahnilo, saj bo prišlo do svojih dodatnih 6 milijard in 700 milijonov dinarjev (kako smo v šolstvu veseli ob majhnih stvarih: kaj je teh šest milijard in primerjavi s sto milijardami dodatnega prispevka, ki ga bo morala dati Slovenija za zvezni proračun, ki so ga te dni povečali za 1000 milijard!).

Zadnja skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije bo morda prišla v zgodovino zaradi dveh drugih daljnosežnih odločitev. S prihodnjim letom naj bi se denar za usmerjeno izobraževanje, če bodo v pisih soglašali, zbiral po enotni prispevni stopnji. Šolstvo je nacionalna zadeva, skupen interes vseh panog in dejavnosti, pa tudi skupnostna solidarnostna obveza vseh delavcev in občanov. Če bo prevagala ta odločitev, se bo marsikaj spremenilo tudi v samem upravljanju šolstva, saj bo nastala drugačna delitev dela med pisi in Izobraževalno skupnostjo Slovenije.

Skupščina Izobraževalne skupnosti Slovenije pa je ta dan predložila Skupščini SR Slovenije zahtevo, da mora naša republika nastopiti proti tistim amandmajem k zvezni ustavi, ki bi odvzeli republikam nekatere bistvene pristojnosti na področju šolstva in jih prenesli na zvezne organe. Odločanje o temeljnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja mora ostati še naprej v rokah republik in avtonomnih pokrajin. Ne smemo ga odtujiti delavcem in občanom, saj je to zanje življenjskega pomena. Predobro so nam znane »dobrote« centralizma, ki nam ga nekateri tako vztrajno vsiljujejo – pa naj mislimo pri tem na skupna jedra, intervencijski in obračunski zakon, na klavno stanje šolstva v drugih republikah ali na mnoge zvezne ukrepe in predpise, ki se pripravljajo in sprejemajo po hitrem postopku, ne da bi se njihovi avtorji in delegati prav zavedali vseh posledic.

JOŽE VALENTINČIČ

Učiteljski pevski zbor mora imeti prihodnost

Vsem, ki se zavzemajo za ureditev financiranja in s tem za zagotovljeno prihodnost učiteljskega pevskega zbora EM Adamič, se je pridružil tudi RO Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Njegov izvršni odbor je na zadnji seji soglašal s predlaganim samoupravnim sporazumom o sofinanciranju tega zbora v tem srednjeročnem obdobju in bo priporočil šolam, da pristopijo k njemu brez pridržkov. Po predlaganem sporazumu naj bi se temeljna dejavnost zbora vzdrževala s prispevkom, ki bi ga dale vzgojno-izobraževalne organizacije podpisnice sporazuma. Letos bo ta prispevek znašal po 10 tisoč dinarjev, kar je za posamezno organizacijo malo, zbrana vsota

pa bo le omogočila zboru, da bo nadaljeval z rednimi vajami in nastopi ter tudi v prihodnje opravljal svojo strokovno in kulturno poslanstvo. Širši delovni načrt zbora zajema pa še marsikaj drugega, zlasti še neposredno pomoč zborovodjem na šolah in stalno strokovno sodelovanje glasbenih pedagogov.

Učiteljski pevski zbor bo v kratkem poslal sporazum vsem vzgojno-izobraževalnim organizacijam. Pričakujemo, da bo povabilo k sodelovanju naletelo povsod na razumevanje in da bodo povsod pokazali poslušnost za širjenje slovenske glasbene kulture med mladino.

J. V.

Boljše delovne razmere – lepi uspehi

Že nekaj let je znano, da je dvojezična osnovna šola Drago Lugarič v Lendavi med najbolj urejenimi v Sloveniji. Pri tem je treba omeniti, da imajo razvejeno zunajšolsko dejavnost, svoj sadni vrt in čudovite nasade cvetja. Šola ima svoje podružnice v Čentibi, Dolini, Petišovcih in Gaberju. Obiskuje jo nekaj več kot tisoč učencev, poučuje jih 77 pedagoških delavcev, za njihovo počutje pa skrbijo 103 zaposleni. Šolski okoliš obsega 16 vasi, na lendavski šoli je kar 450 vozačev. Učni uspeh učencev je v zadnjem desetletju 99-odstoten. Potem ko so v Lendavi leta 1968 zgradili zdajšnjo osnovno šolo, so zatem čez tri leta dogradili telovadnico, preu vema letoma pa so dobili

še prizidek in drugo telovadnico. Veseli so vsega, kar so dobili v zadnjih letih, najbolj pa enozemenskega pouka in tega, da so lahko vpeljali podaljšano bivanje. Na tej osnovni šoli je zelo dejavno športno društvo Mladost, pa številna društva, sekcije in krožki. Učenci prinesejo vsako leto na šolo veliko priznanj in pohval. Pionirska šolska zadruga ima na podružnični šoli v Čentibi zemljišče, na katerem pridelujejo zelenjavo za šolsko kuhinjo. V Lendavi imajo okrog šole kar 1300 sadnih dreves. Šola ima tudi lepa igrišča, na njih se pomerijo učenci z domačimi vrstniki pa tudi s tistimi iz zamejstva.

JOŽE ŽERDIN

PISMO NA NAŠ IN VAŠ NASLOV

Glasi lo naj nam bo v ponos in ne v sramoto!

Vaš apel za širjenje Prosvetnega delavca me je spodbudil k pisanju v naš stanovski časopis. Kar jezna sem, da morate tudi pri tem moledovati, kot moledujemo prosvetarji prav povsod in nikjer nič ne dosežemo. Zaradi priskraj in priporočila uredništva, naj vodstva šol in sindikalni funkcionarji poskrbe za nove naročnike, se naklada tega časopisa zagotovo ne bo povečala. Za časopis, ki nam je prej v sramoto kot v ponos, pa je tudi škoda denarja. Poskrbeti bi bilo treba, da bi bil bogatejši, saj včasih že ni bilo kaj prebrati. Zadnja številka je izjemna. Pa toliko problematike je v šolstvu! Naš list potrjuje star rek, da je kovačeva kobila bosa. Je morda vzrok za nezanimiv časopis premalo sodelujočih? Morda so članki preveč pedagoško obdelani? Zakaj se ne bi v Prosvetnem delavcu kresala mnenja učiteljev iz vse Slovenije? Moral bi postati bolj udaren, bolj problemski, ne tako »beš« (po Svetlani Mukarovič). Pa mar nismo tudi učitelji vse bolj »roza«? Lahko bi nam prav naš časopis pomagal, da bi se izvlekli iz malodušja, treba bi bilo le drugače pisati.

Prav je, da so v Prosvetnem delavcu najrazličnejša obvestila in informacije. To je kar zelo potrebno. Lepo je, da so objavljeni spomini na preminule, saj v naših zbornicah kar prehitro pozabimo nanje. Tudi uvodniki so potrebni. Potem pa je treba dati vsebino, ki nas bo prišla in navduševala, nas opogumljala in segala prav do »baze«, njenih hotenj, želja, načrtov, potreb in vizij. Do njenih uspehov in neuspehov ter njihovih vzrokov in posledic – da se bomo v svojem časopisu našli. Potem bo to naš časopis in zanj ne bo škoda denarja. Naj navedem nekaj vsebin, o katerih bi se lahko v Prosvetnem delavcu svobodno razpisali.

Kaj menite učitelji, ali bi se dalo kaj napisati o samopašnem oblastištvi prenekaterih šolskih vodstev, ki v kali zatirajo ustvarjalnost, izvirnost in intuitivnost in zahtevajo absolutno pokorščino in zvestobo megalomanski administraciji, zaradi katere učitelj včasih ne ve, ali naj bi izpolnjeval obrazce ali vzgajal. Statistika je namreč večkrat pomembnejša od dobrih rezultatov vzgojno-izobraževalnega dela. Kdo ga sploh vidi?

Morda bi se malo razpisali o strokovnih aktivih na šolah, o njihovih možnostih za vplivanje na delo stroke. Ali so strokovni aktivni to, kar naj bi bili? Tisti, ki delamo v slabih pogojih, bi radi zvedeli, kako je delati v učilnici, ki je estetsko urejena in so v njej

vsaj potrebna učila in učni pripomočki. Kako se da kaj nadomestiti? Morda lahko topla učiteljeva beseda in pristni odnosi nadomestijo manjkajočo tehniko?

Kaj pa morala, zavest, samoupravni odnosi? Koliko bi lahko tu povedali in tudi morali povedati. Če bo šlo tako naprej, učitelji še dolgo ne bomo razmišljali s svojo glavo in ustvarjalno uporabljali svojega znanja, ki se potrjuje v praksi. Prisiljeni smo biti ubogljivi in kimati brez ponosa. Vidimo krivice, ki bole do dna duše, v nebo vpijoče nepravilnosti, pa ne stegnemo jezika. Kam pelje vse to? Ali se ne začne vzgoja naroda prav pri učiteljevem delu v razredu? Kako bomo vzgajali ljudi za samoupravno družbo, če sami tega nismo sposobni?

Prav bi bilo, če bi jasno povedali, kakšne so pedagoške odgovornosti in dolžnosti ravnatelja šole in kdo je odgovoren za dobro delo učiteljev. Razpisimo se o naših pedagoških konferencah, ki so mnogokrat daleč od tega. V pokoj je šla kolegica, ki je bila na šoli vsem za zgled in svoje izkušnje prenašala na mlajše ter iz otrok spravila čuda ustvarjalnosti – pa ni bila vredna niti toliko, da bi jo vsaj predlagali za Žagarjevo nagrado. To pa zato, ker se ni podila po vseh sestankih, kjer so nekateri tako radi, saj ne čutijo dolžnosti niti potrebe, da bi se poglabili v pedagoško delo. Povejmo si o tem kaj.

Morda bi mladi učitelji povedali, če jim je res dovolj samo 60 ur mentorstva ob začetku tako odgovorne in težke poti, kot je poučevanje in vzgajanje. Mentorji dobro vemo, da potrebuje mlad človek dolgotrajnejše opore, predno se postavi na svoje noge, sicer začne tako nedopustno in samozavestno kolovratiti pri svojem delu, da trpi ugled šole.

Bodimo pogumni in dopisujemo v naš časopis, pa ga bomo vsi radi brali!

NANDA GUČEK

ŠE NEKAJ O SRAMOTI IN POGUMU

Pozdravljamo zavzetost in pobudo, ki nam jih je poslala naša bralka. Prav je, da jih je namenila tudi vsem kolegom in kolegicam na šolah, saj je Prosvetni delavec časopis, ki naj bi ga pisali predvsem sami prosvetni delavci. Po svoji programski zasnovi je to štirinajstidnevnik za aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja, obenem pa tudi glasilo delavcev te dejavnosti. Nekateri bi želeli iz njega narediti samo časopis za aktualna vprašanja, drugi ga

hočejo imeti zgolj kot stanovski časopis in se nanj jezijo, če je premalo takih prispevkov.

Na raven časopisa vpliva kakovost in vsebina prispevkov stalnih in občasnih sodelavcev. V tem je časopis, kot pravilno ugotavlja naša bralka, v precejšnji meri podobna naše pedagoške javnosti. Na raven in kakovost časopisa pa vpliva še marsikaj, kar bralci Prosvetnega delavca premalo poznajo, ker svojih težav nič kaj neradi ne razlašamo javno, pa čeprav bi morda to pomagalo.

Časopisa danes ni mogoče ustvarjati samo z zanosom in ljubeznijo – potreben je najprej denar. Pri maloštevilnem narodu, kot smo Slovenci in takem strokovnem glasilu, namenjenem eni sami dejavnosti, je potrebno vsaj dvakrat več denarja, kot ga prinaša naročnina. Pri prosvetnih glasilih v drugih republikah in pokrajinah znaša delež dotacij samoupravnih interesnih skupnosti za izobraževanje, sindikata in drugih polovico pa tudi 80 in več odstotkov potrebnih sredstev. Toliko družbene pomoči dobivajo tudi v naši republici marsikateri revije, ki jih dotirajo kulturna, izobraževalna ali raziskovalna skupnost. Pomoč, ki jo dobiva Prosvetni delavec, pa je že vsa leta izredno skromna. Sramota za Slovenijo, da ne zmore boljše ga prosvetnega časopisa, nam ponavljajo leto za letom kolegi iz redakcij drugih prosvetnih glasil, ki so kadrovsko večinoma številnejše in imajo neprimerno več družbene pomoči. Kadar koli smo predložili svojim ustanoviteljem vizijo drugačnega, bolj kakovostnega in za našo republiko bolj sodobnega časopisa za vzgojo in izobraževanje, smo sicer nateleti na odobravanje, hkrati pa so nam povedali, da denarja več ne bo.

Tako smo prisiljeni krčiti informativni obseg časopisa v korist

Posebni dodatki za delo s prizadeto mladino

Vzgojno-izobraževalno delo s prizadeto mladino je delo v posebnih – težavnějšíh razmerah, zato je poseben dodatek upravičen v vseh zavodih in oddelkih za telesno in duševno prizadeto mladino.

Na pobudo Skupnosti organizacij za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju se samoupravni sporazum o skupnih osnovah in delitev sredstev za osebne dohodke dopolni tako, da se 44. členu dodajo konkretna določila o dodatkih za delo s tako mladino. Za opravljanje vzgojnega dela in usposabljanje v organizacijah za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami, v osnovnih šolah s prilagojenim programom in oddelkih s prilagojenim programom pri rednih osnovnih šolah za delo z lažje duševno in telesno prizadetimi je predviden dodatek v višini 15 odstotkov osebnega dohodka. Za delo v razvojnih oddelkih vzgojno-varstvenih organizacij, v oddelkih za delovno usposabljanje zmerno in težje prizadetih otrok in za vzgojno delo v domovih organizacij za usposabljanje slušnih in slabovidnih ter otrok z drugimi telesnimi motnjami, naj bi znašal

objav in razpisov, da bi časopis preživel. Že nekaj let so razprave kritične. Stvarna vrednost skromnih dotacij že nekako upada in ne sledi niti inflaciji, šele rasti cen v časopisni dejavnosti, kjer so se stroški tiska v njem poldrugem letu štirikrat povečali.

Za letošnje leto smo v proračunu predvideli okoli 80 milijonov prihodkov in odhodkov sedanjih podivjanih cen, potreba temu primakniti še 10 milijonov dinarjev. Ustanovitelja smo utemeljili, da s plačano naročnino in povečano dotacijo za razpise in objave lahko zagotovimo 60% tega denarja, drugo pa morajo prispevati ki sofinancirajo časopis. Do leta nismo prejeli niti dinarja dotacije, pozneje je začela postati dotekati, vendar smo namesili milijonov din dotacije doslej bili manj kot 13 milijonov. Prihodnost Prosvetnega delavca je spet negotova.

V takih razmerah je nam treba skrbeti za kakovost v ospredju za preživetje. Spet bodo prisiljeni sodelavci čakali mesec mesece, da bodo zaradi skrajne obsega prišli na vrsto za objavo. Le od časa do časa si bomo lahko privoščili (sebi in bralcem) število, ki bo bolj v ponosu v sramoto nam in bralcem.

Prepričani smo, da Slove zmore pošten štirinajstidnevnik za aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja in da slove prosvetni delavci zaslužijo glasilo, na katerega bi bili lahko nosni in bi ga z zanimanjem vsakokrat v roke. Poleg dolge volje, ustvarjalnosti in poguma samih prosvetnih delavcev bo prej treba zagotoviti časopisu temeljne gnotne možnosti, da lahko vsaj redno izhajal.

GLAVNI UREDNIK

dodatek 20 odstotkov. V oddelkih za težko duševno prizadete ter v domovih zmerno, težje duševno prizadete ter v oddelkih za osebno in osebno motne otroke, naj bi znašal dodatek 20 odstotkov.

S tem predlogom Skupnosti organizacij za usposabljanje SR izvršni odbor RO Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti na seji 25. septembra l. soglašal, saj je predlog skladen z izhodišči samoupravnega razuma dejavnosti in ga dopolnjuje. Republiški odbor je pred ta dopolnila vsem občinskim odborom našega sindikata, da pripomogli k njihovem uveljavljanju tudi tam, kjer so do učiteljem in vzgojiteljem v oddelkih in zavodih te dodatki odrekli. Izobraževalna skupnost Slovenije je že doslej razpravljala po takih merilih, nekatere obseke izobraževalne skupnosti skupnosti socialnega skrbstva otroškega varstva ter zdravstvene skupnosti pa so ravnale drugače. Uveljavitev enotnih meril nagrajevanje vzgojno-izobraževalnega dela s prizadeto mladino naj bi odpravila nepravilno nagrajevanje pri nagrajevanju posameznih pedagogov, ki delajo v takih razmerah.

J. V.

Val stank na hrvaških šolah

Na Hrvaškem so gnotne razmere v izobraževanju v zadnjem času kritične. Od začetka letošnjega šolskega leta se po šolah vrstijo prekinitve dela in protestni sestanki. Učitelji grozijo, da bodo prenehali poučevati, če jim ne bodo zboljšali osebnih dohodkov. Po zdajšnjih izračunih bodo zaradi omejitvenih ukrepov v nekaterih občinah proti koncu leta

ostale osnovne šole brez denarja. Nekateri na novo zgrajeni šole pa kljub velikim potrebam morejo začeti z delom, ker pisari ne dovoljujejo razširjene javnosti. Sočasno pa se v samoupravnih interesnih skupnostih nabirajo tako imenovani zametki presežki, ki jih bodo morali preleti v druge dejavnosti. Iz Školskih novih, 29. 9. 1987

Jože Spacal: Organizem mrtvega kozmosa, akvatinta, 1986

Osebnih dohodki ne mejo zaostajati za gospodarstvom

Gibanje osebnih dohodkov delavcev v vzgoji in izobraževanju zelo skrbno spremljajo vsaj organi s tega področja: Izobraževalna skupnost Slovenije, RO Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. V primerjavi s drugimi republikami je stanje v Sloveniji dosti bolj po oceni prosvetnih delavcev, morajo drugje prebijati s 100 do 150 tisoč dinarji na mesec, kar je zavidljivo. Višja produktivnost slovenskega gospodarstva tudi ustrezen odnos slovenskega političnega vodstva do izobraževanja in drugih družbenih dejavnosti omogočata prosvetnim delavcem, da z osebnimi dohodki sledijo zaposlenim v gospodarstvu, čeprav se jim povsem približajo le redko kdaj. Vsaj po nekaterih Izobraževalnih skupnostih Slovenije, ki pri primerjanju zahtevnosti dela in izobrazbene sevale zaposlenih v gospodarstvu v šolstvu uporablja za osnovno faktor 1,2, za srednjo šolo faktor 1,4, za višje šolstvo 1,5 in za visoko šolstvo 1,6 (to lestvico delo upošteva tudi Republiški komitej za delo, ki pa v višjem in visokem šolstvu ustrežno ne predstavi vseh nazivov).

Informacija o stanju in gibanju osebnih dohodkov v slovenskem šolstvu v letošnjem prvem polletju, ki jo je pripravila Izobraževalna skupnost Slovenije, ugotavlja, da so znašali povprečni izplačani osebni dohodki v tem času v gospodarstvu 200 643 din, v osnovnem šolstvu 231 189 din, v srednjem šolstvu 262 335 din, v visokem šolstvu 364 501 din, v visokem šolstvu pa 317 743 din.

Primerjava rasti osebnih dohodkov v letošnjem prvem polletju z lanskim zadnjim trimesečjem pa pove, da se je osebni dohodek v gospodarstvu povečal za 20,7%, v osnovnem šolstvu za 2,6%, v srednjem za 14,1%, v visokem za 5,9%, v visokem pa za 17,8%. Rast osebnih dohodkov je bila torej v šolstvu počasnejša kot v gospodarstvu. Nič boljše ni bilo tudi v otroškem šolstvu, na kar republiška skupnost otroškega varstva stalno opozarja pristojne organe.

Izobraževalna skupnost Slovenije je skušala nadomestiti zaostajanje v juliju (poračun v višini 2,6%), nato pa v avgustu (3,0%). Strokovna služba Izobraževalne skupnosti Slovenije predvideva, da bodo kljub težavam osebni dohodki v usmerjenem izobraževanju tudi do konca

GLOTNI POLOŽAJ DELAVCEV V VZGOJI IN IZOBRAŽEVANJU OSEBNI DOHODKI RAVNATELJEV

Izvršni odbor je 25. septembra 1987 razpravljal o gmotnem položaju delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Podlaga za razpravo so bili podatki o ravnih osebnih dohodkih v družbenih dejavnostih v primerjavi z ravnimi v gospodarstvu v obdobju od januarja do junija 1987, ki ga je pripravil Republiški komitej za delo. Izvršni odbor je ugotovil, da je raven osebnih dohodkov v vzgoji in izobraževanju po teh podatkih nižja od dosežene v decembru 1986. Najbolj zaostajajo osebni dohodki delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah, osnovnih in srednjih šolah, gledano v povprečju. Metodologija komiteja za delo pa ni sprejemljiva za ugotavljanje ravnih osebnih dohodkov delavcev po višjih in visokih šolah, ker upošteva kot najvišjo izobrazbo le VII. stopnjo zahtevnosti. Za poučevanje na višjih in visokih šolah pa je potreben magistrski oziroma doktorski znanosti. Republiški odbor je že v preteklosti opozarjal, da je metodologija sporna.

Družbenim prizadevanjem in prizadevanju sindikata za ohranjanje ravnih osebnih dohodkov delavcev v vzgoji in izobraževanju pa škodijo govornice in časopisne objave o previsokih osebnih dohodkih ravnateljev šol. Izvršni odbor meni, da gre zgolj za posamezne primere. V vseh primerih pa je treba objektivno ugotoviti, zakaj je takšno izplačilo nastalo, ali ne gre morda le za poročila.

Izvršni odbor poziva vse OO ZS šol, kjer so tako izplačali, da o osebnem dohodku ravnateljev razpravljajo in se opredelijo do višine, o svojih ugotovitvah in stališčih pa obvesti republiški odbor.

SEKRETAR RO:
Aleš Golja

Izobraževanje in kultura sta ogroženi

Iz pisma Borisa Lipužiča, predsednika Zveznega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi dr. Marjanu Rožiču, predsedniku skupščine SFRJ

Po sklepu Zveznega odbora sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi vas prosim, da pristojni organi Skupščine SFRJ obravnavajo zaostreni družbenogospodarski položaj delavcev v vzgoji, izobraževanju in kulturi, čedalje večje zaostajanje teh dejavnosti pri delitvi dohodka in naraščajoče nezadovoljstvo med delavci teh dejavnosti.

Gmotni položaj izobraževanja je skrajno težak. Zaradi nizkih osebnih dohodkov je na mnogih šolah stanje zaskrbljujoče, nezadovoljstvo pa se izraža v prekinitvah dela in drugih oblikah. Na nekaterih območjih ne vedo, ali bodo lahko v prihodnjih mesecih zagotovili učiteljem redno izplačilo osebnih dohodkov.

Zaradi linearnih omejitev in zmanjševanja dohodka družbenih dejavnosti osebni dohodki v izobraževanju zaostajajo za osebnimi dohodki delavcev nekaterih gospodarskih panog že za 20 do 40 odstotkov. Povprečni osebni dohodek prosvetnih delavcev znaša nekaj čez 140 tisoč dinarjev in je za približno 20 odstotkov nižji kot v elektrogospodarstvu in premogovništvu, za 30 odstotkov nižji kot v proizvodnji nafte in plina, za 38 odstotkov nižji kot ga imajo zaposleni v zunanji trgovini. V resnici je zaostajanje še večje, če primerjamo izobrazbeno sestavo zaposlenih v teh dejavnostih. Naši učitelji so na lestvici

osebnih dohodkov prosvetnih delavcev danes v Evropi prav na dnu.

Omejitve, ki so posledica skupščinske resolucije za leto 1987, februarjskega intervencijskega zakona in zakona o skupnem prihodu in dohodku, so privedle izobraževanje v zelo resen položaj, katerega dolgoročne posledice je lahko predvideti. Če se gmotno stanje izobraževanja ne bo spremenilo ali se bo še poslabšalo, lahko pričakujemo čedalje več prekinitvev dela in drugih izrazov nezadovoljstva, kar bo resno ogrozilo kakovost pouka in uresničevanje temeljnih ciljev socialistične samoupravne vzgoje in izobraževanja.

Predlagamo, da zvezni izvršni svet čim prej preuči vpliv intervencijskega zakona in zakona o skupnem prihodu in dohodku na izobraževanje in kulturo. Sprašujemo se, kako bomo popravili zdajšnje razmere, če nekateri že napovedujejo nove omejitve. Takšno linearno zmanjševanje denarja za te dejavnosti je zelo kratkovidno. Preprečiti bi bilo treba vsako nadaljnje upadanje deleža izobraževanja in kulture pri delitvi družbenega proizvoda, saj je že sedanjí delež tako skromen, kot ga imajo le revne države v razvoju. Vse to je treba upoštevati tudi v resoluciji Skupščine SFRJ za leto 1988, sicer izobraževanje in kultura ne bosta mogli slediti današnjemu razvoju v svetu.

Spencer Filder (ZDA): Ukrotitev, barvne mešane tehnike, 1986

SINDIKATI OPOZARJAO

Sprejeta stališča se ne uresničujejo

Zaradi težkih gmotnih razmer je letos v Jugoslaviji stavkalo že več kot 120 tisoč delavcev. O stavkah se vse pogosteje govori tudi v šolskih zbornicah; učitelji čedalje bolj vztrajno zahtevajo, da mora družba resneje obravnavati gmotni položaj vzgoje in izobraževanja delavcev v tej dejavnosti ter ga izboljšati.

Že sedem let je kos kruha, ki ga dobiva od družbe prosvetni delavec, iz leta v leto tanjši. Statistika pove, da se je v zadnjih sedmih letih delež narodnega dohodka, namenjen družbenim dejavnostim, zmanjšal od 14,43 (1979 leta) na 9,74%. Delež vzgoje in izobraževanja se je v tem času zmanjšal od 5,7 na 3,2 odstotka, delež znanosti od 1,07

na 0,81%, delež kulture od 1,7 na 1,1%, delež zdravstva in socialnega skrbstva od 5,96 na 4,63%.

O teh kritičnih podatkih in položaju teh dejavnosti sta 15. 9. t. l. razpravljala na skupni seji Zvezni odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi ter komisija Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za izobraževanje, znanost in kulturo. Na seji so povedali, da je v nekaterih republikah zaradi nerednega pritoka denarja kar tretjina srednjih šol izkazala v zaključnem računu izgubo. Ponekod so v družbenih dejavnostih osebni dohodki že za četrtno manjši, kot jih imajo zaposleni v gospodarstvu z enako strokovno izobrazbo. Na lestvici osebnih do-

Šolski koledar po Einsteinu?

Ponovno nalaganje novih obveznosti in podaljševanje šolskega leta

Letošnji šolski koledar oziroma »razporeditev in trajanje šolskih počitnic v šolah srednjega usmerjenega izobraževanja v občini Nova Gorica« določa, da se pouk začne 1. septembra, konča pa v soboto 25. junija 1988. Vmes je treba opraviti še pet delovnih sobot, da imajo šole pouka prostih tri dni zunaj državnih praznikov. K takšnemu šolskemu koledarju je namreč dala soglasje skupščina občine Nova Gorica (sklep št. 61. 3/87) in se ga zato morajo držati vse srednje šole v občini. Podobno je v večini slovenskih občin.

Ko človek prebere takšen sklep oziroma šolski koledar, potrebuje kakšen mesec, da pride k sebi, saj ne ve, ali se zna šteti in kaj pomenijo dogovorjena izhodišča in sprejeti prenovljeni programi za srednje usmerjeno izobraževanje. Ob prenovi učnih programov je bilo sklenjeno, da se bo skrajšalo šolsko leto, ki je med najdaljšimi v Evropi. In res, v novih programih in učnih načrtih je določeno, da traja pouk 38 tednov, medtem ko je po starih trajal 40 tednov, čeprav so med posameznimi usmeritvami določene razlike. Kljub temu se je pouk končeval do zadnjih dveh let 20. junija, sedaj pa naenkrat mora trajati do 25. junija, čeprav so novi programi krajši.

Kaj torej določa šolski koledar? Ni treba biti ugleden član komiteja za družbene dejavnosti ali izvršnega sveta, niti ni treba kakšen visoko usposobljen svetovalec pri Zavodu za šolstvo, da si postaviš hecno vprašanje: **koliko tednov traja 38 (ali 40)?** Vzameš koledar in prešteješ tedne in ugotoviš, da **38 tednov traja 41 tednov**, pa se je treba en teden nado-

mestiti z delovnimi sobotami. Ni kaj, 38 tednov traja 42 tednov. Ubogi Einstein in njegova relativnostna teorija je uporabna tudi na področju šolstva, ne le v fiziki.

Kako lahko nastanejo takšne zanimive stvari? Kako lahko krajše šolsko leto traja dlje kot daljše? Zakon o usmerjenem izobraževanju določa, da razporeditev in trajanje šolskih počitnic določa vsaka srednja šola z letnim delovnim načrtom, ki pa mora zagotoviti uresničevanje učnega programa. Poleg tega so ga »vzgojno-izobraževalne organizacije« ali po domače šole dolžne tudi uskladiti na ravni občine. Pri izpolnjevanju zadnjega pogoja pa se začne splet iger, igrice, pripetljajev in dogodivščin. Usklajevanje ne poteka na ravni občine pač pa na ravni teritorija, ki ga pokriva določena organizacijska enota zavoda za šolstvo, navadno pa celo bolj ali manj enotno za dober del Slovenije. Odločilno vlogo imajo sklepi najrazličnejših strokovnih kolegijskih, aktivov in podobnih neformalnih skupin, katerih skupna značilnost je prepričanje, da se v šolah nič ali pa vsaj bistveno premalo dela. Zaradi tega se lahko spreminjajo metode štetja, tedni se preračunavajo v dneve, državni prazniki se enkrat štejejo med delovne dneve, drugič ne, nato se iščejo nove različice in uporabljajo grožnje in inšpekcijah itn. Ali ne bi bilo boljše, da bi se vso to strokovno usposobljenost, energijo in nemajhno fantazijo vložilo v iskanje možnosti za izboljšanje položaja šolstva, za rešitev tistih problemov, ki v resnici obstajajo in onemogočajo uspešen učno-vzgojni proces.

ZOLTAN JAN

Poletna šola v Bistrici

Letošnja prva poletna šola iz naravoslovja v Bistrici pri Trzinu za učence 7. in 8. razredov je potekala pod geslom: To, kar vemo, je kapljica, to, česar ne vemo, je morje.

Te šole se sicer nisem udeležila, bila pa sem na koncu, pri poročanju, na »proslavi«. Samo takšne besede lahko uporabim za to, kar sem doživela zadnji dan te letne šole iz naravoslovja. Sklepi, samostojna poročila, glasba, zopet poročila, prikazi raziskanega, pesmi, računalniško voden poskus pa lastne skladbe, tako je bila v celoto povezana proslava zadnjega dne šole.

Priznati moram, da sem se tega dne tudi marsičesa novega naučila. Še pred uradnim delom sem povprašala mlade raziskovalce, kaj so raziskovali in odkrili. Do-

bila sem izčrpana poročila, navdušeno so mi razlagali, kaj in kako so delali. To navdušenje se je nadaljevalo tudi pri uradnem delu sklepa.

Pogosto slišimo, da je treba povrniti učitelju ugled. Ne želim biti kritična. Veliko družbenih napak je bilo storjenih, a vseeno se sprašujem, ali naj ta ugled povrne res samo družba. Ravno v tej šoli, ki ni bila obvezna in je segala celo v počitnice, se je na poseben način izražalo učiteljevo dostojanstvo. Mladim so dali največ (prepričana sem, da to dajejo tudi na svojih matičnih šolah), kolikor je bilo mogoče, zaupali so v njihove ustvarjalne moči, jih usmerjali, ko so iskali in odkrivali »kapljice v morju«, obenem pa si s takšnim delom pridobivali ugled. ANTONIJA MARINČEK

Vsa vse te pojave je sindikat že večkrat opozarjal, vendar večjega uspeha ni bilo. Tudi v prihodnjih nalogah sindikata so predvidene ustrezne dejavnosti, vprašanje pa je, kakšen bo učinek in ali se ne bodo dobri predlogi preprosto izgubili nekje pri organih federacije.

Gospodarstvo je res preobremenjeno. To pa še ne pomeni, da je smotno kar povprek krčiti vse, kar sodi v splošno in skupno porabo. Od tistih, ki vodijo to deželo, upravičeno pričakujemo vsaj to, da se sprejeta stališča do družbenih dejavnosti in še posebej do vzgoje in izobraževanja uresničujejo, saj imajo tudi delavci te dejavnosti pravico do obetavne prihodnosti. B. GROZDANIČ

doma
drugje

Metode, uveljavljene v svetu

Srednješolski profesorji na seminarju za predavatelje odraslih

Med letošnjimi počitnicami je bil v Parizu od 8. do 28. julija 1987 (C.R.I.C – Sorbonne) seminar za učitelje francoskega jezika.

Nastanili so nas po sprejemnem središču (C.R.O.U.S.) Georges Bernanos – Paris I.

Tema: Francoščina – jezik znanosti oziroma znanstvena francoščina.

Udeleženci: osem Francozov, lektorjev francoskega jezika v tujini, dva iz Gane, ena iz Južne Amerike in 14 Jugoslovank, od tega le tri lektorice s fakultet.

Seminar je bil namenjen predavateljem, ki pripravljajo odrasle, inženirje, tehnike, zdravnike in druge, ki bodo kmalu odšli na strokovno usposabljanje v Francijo, pa že obvladajo osnovno francoščino.

Ne vem, po kakšnem ključu so nas, srednješolske profesorje, uvrstili v to skupino. Na vprašanje o tem nam niso dali drugačnega pojasnila kot le, da je bilo v tej skupini verjetno še dovolj prostora.

Razen predavanj, ki so bila zjutraj od 8. ure do 12.30 in trikrat še popoldan od 15. do 18. ure, ni bilo nikakršnega organiziranega programa (ogledov mesta, kulturnih prireditev). Vse je bilo prepuščeno nam samim.

Kot pripravo na predavanja smo dobili pisno gradivo, polno lingvističnih izrazov in jezikovno zelo zahtevno. Naj na kratko povzamem to, kar je bilo zanimivo.

Predavali so: M. Janecek, Mme Gaultier in Mme Vidot. Ti predavatelji sodelujejo že nekaj več kot dve desetletji in so v tem času skupaj s približno 20 lingvisti in znanstveniki različnih strok (biologi, kemiki idr.) izdelali metodo FONDAMENTALEMENT.

Po njihovem mnenju razločujemo pri poučevanju jezika tri stopnje:

1. stopnja – pridobivanje temeljnega jezikovnega znanja.
2. stopnja – učenje objektivnega izražanja, to pomeni vsega tistega, bodisi besednega zaklada ali struktur, kar je skupno različnim področjem znanosti.
3. stopnja – poklicni jezik.

Seminar se je ukvarjal z 2. stopnjo poučevanja. Učence naj bi v čim krajšem času usposobili, da bi se znali ustno in pisno sporazumevati v različnih, za njihovo področje značilnih okoliščinah. Učitelji tujih jezikov se ponavadi neradi lotijo poučevanja znanstvenega jezika, saj se ne spoznajo na stroko. Ta metoda jim skuša olajšati njihovo nalogo.

Pri iskanju skupnega debela znanstvenega jezika je nastal splošni znanstveno usmerjeni slovar, ki vsebuje 1169 najpogostejših besed, skupnih različnim znanstvenim področjem.

Avtorji metode FONDAMENTALEMENT so izdelali 18 lekcij. Ker je to avdiovizualna metoda, ima učitelj na voljo vizualno in zvočno gradivo; le-to pa ne rabi za ponazoritev, temveč se med seboj dopolnjuje in je zato sestavni del metode. Lekcije lahko jemljemo v poljubnem vrstnem redu. Zadostuje, da predelamo štiri lekcije ali pet. Učitelj ima na voljo diafilme in posnetke besedil, poleg tega pa še dva knjižna pripomočka. Prvi vsebuje preglednice s pedagoško analizo, drugi pa komentar k vsebini.

Diafilmi so sestavljeni iz fotografij (ki kažejo tipične gibe), iz shem treh prvin (površno skiciranih), in pomenskih transpozicij. Ob navidez humorističnih risbah ponavljamo že znani temeljni besedni zaklad in sestave, obenem pa spet poudarjamo objektivno znanstveno izrazje in konstrukcije. Sem in tja gremo tudi prek teh omejitev in razložimo zanimive fraze, ki so se porodile ob sliki.

Vaje so si zamislili predvsem kot ustno sodelovanje pri razlagi in zapisovanju vsega novega, ki počasi ni več povsem novo, ker se pojavlja večkrat v različnih povezavah. Snov ni natančno opredeljena, saj je odvisna od razlage od vsakokratnih okoliščin v razredu.

Metoda in materiali so predragi, da bi jih lahko, take kot so, prodajali. Zato priporočajo, da si vsak učitelj sam izbere določene lekcije, po katerih bo delal, ali pa bo ta način dela prenesel v svoje gradivo.

To željo naj nam bi ponazoril navedek iz Ovidovih del z naslednjo vsebino:

Ko medvedka skoti mladiča, to še ni pravi mladič, temveč le neizoblikovana kepa mesa, ki jo medvedka potem polize in ji s tem da dokončno obliko.

Isto misel najdemo pri Lafontainu: Kipar je kupil lep kos marmorja in se spraševal, kaj bo lahko iz njega naredil, boga, mizo ali lavor?

Tako naj torej vsak izmed navzočih učiteljev po svoje uporabi izkušnje in spoznanja metode FONDAMENTALEMENT.

Poleg predstavitve omenjene metode smo slišali na seminarju tudi razpravo o slikovnem gradivu, o izbiri le-tega in merilih, po katerih ga izbiramo in potem uporabimo pri kakršnem koli poku. Poudarili so tudi, kako pomembno je slikovno gradivo, saj v primerjavi z besedilnim delom podajajo slike ali slikovno gradivo dve tretjini informacij in omogočajo tudi prostorsko razsežnost.

Slike lahko najdemo kjer koli, npr. v časopisih. Dobra slika mora biti kontrastna, pomenljiva (pomensko bogata) in odprta. Da lahko omogoča primerjave, naj vsebuje najmanj tri prvine. Načelo trojnega je pri omenjeni metodi zelo pomembno. V pogovorih sodelujejo tri osebe, sheme predstavljajo tri prvine, pa najsi že bodo epruvete ali tehtnice ali kaj drugega.

Načelo odprtosti pomeni, da lahko brez težav preidemo iz položaja na sliki v kak drug podobni položaj.

Govorili smo tudi o merilih za izbiro dodatnega gradiva. Najbolj dosegljiva so seveda besedila, ki pa morajo biti izvirna (ne poročila neke tretje osebe o nečem), dovolj jasna in nazorna, natančna in ekonomična v izrazu, razmeroma kratka, pa vendar sklenjena enota, odprti, pomenljivi in aktualni. (V znanosti pomeni aktualnost, da niso starejši od šestih mesecev.)

Sočasno kot naš seminar je potekalo na pariški Sorbonni tudi nekaj drugih pedagoških seminarjev, ki smo se jih udeleževali, v kolikor je to bilo časovno mogoče. Ti so bili veliko bolj konkretni in primerni za potrebe srednješolskih profesorjev.

Škoda, da nas niso uvrstili tja in so nam z opisanim seminarjem le zbudili željo, da bi postali lektorji na visokih šolah.

MIRA GANTAR

Raziskava za znanost in prakso

Del Pomurja v širših jezikovnih vidikih

Konec šolskega leta smo doživeli v Pomurju zanimivo predstavitev znanstvenega dela, ki sega v to pokrajino. Gre za socialnolingvistično raziskavo red. univ. profesorja dr. Mirka Križmana s Pedagoške fakultete v Mariboru. Avtor je v več kot triurnem predavanju v Murski Soboti prikazal nekaj poglobljenih dosežkov iz svoje obsežne raziskave **Nemški in slovenski govori na murskem obmejnem področju avstrijske Radgone**. Predavanju je dal naslov **Jezikovna dogajanja v radgonskem kotu**.

Poslušalci – slavisti, germanisti, knjižničarji in drugi intelektuali – so z velikim zanimanjem poslušali zgoščen teoretični del (avtor je zaradi visoke znanstvene ravni nekatere pojme še posebej razložil), zlasti pa kasetofske posnetke, ki jih je po metodologiji, ki jo je izdelal, naredil sam in jih znanstveno komentiral.

Strog in sistematičen, vendar živahen prikaz jezikovnih dogajanj na omenjenem področju, je dal ob dognanih tezah strokovno pomemben vpogled v odnose (interference) med bazičnima slovenskima narečjema – prleškimi

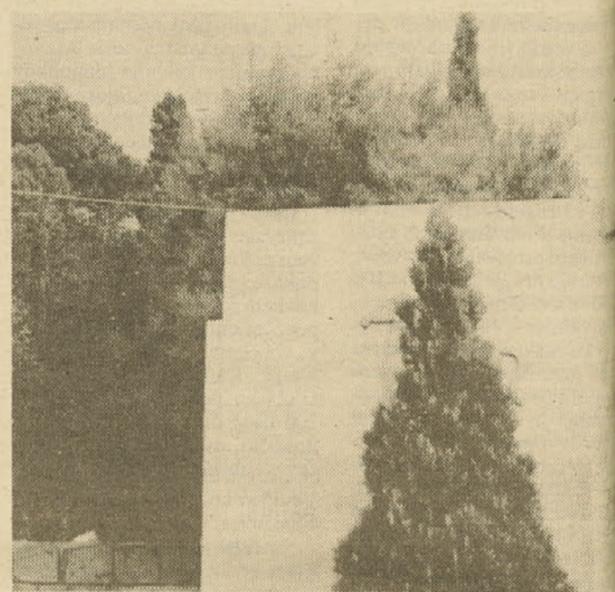
in prekmurskimi – ter standardno in narečno nemščino.

Za učitelje jezikov na vseh stopnjah so bile to novosti. Avtor teh pojavov ne kaže le na ravni besedišč in nekaterih oblikoslovnih in skladenskih vplivov nemščine, brez povezave z menjajočimi se okoliščinami v življenju (to smo dostikrat doživljali v šolah in pri nekaterih jezikoslovcih). Jezikovno vedenje osvetljujejo, kot je sam dejal in dokazal, na podlagi psihološko duhovnih spletov, ki so povezani z zgodovino območja in posameznikov, z vplivi staršev in vaških ter mestnih srenj, dogajanja v socialnih grupacijah, s statusi posameznikov in skupin, šol in medijev.

Zanimive ugotovitve so dali tudi odgovori gimnazijske mladine v avstrijski Radgoni. Ankete, ki jih je pripravil dr. Križman, kažejo poznavanje jezikovnih zvrsti, odnose do njih ter od otroških let naprej odnose do tujih jezikov in jezika manjšine. Odgovori so po razlagi dr. Križmana po eni strani pestri, po drugi strani pa togi, naučeni. Prvo dejstvo povezuje avtor z živahnim obmejnim območjem in tranzitnim prometom,

drugo pa s trdno vzgojo v duhu nemškega jezika in nemško – avstrijske kulture. Šolski kliseji so kdaj očitni, tu in tam pa presneti

poudaril, da »zahteva vsak glede na zgodovino lastnega voja in odnosov do njega, povezav z drugimi prviniami

Bojan Radovič, z razstave fotografij Analogije

odgovor z originalnostjo. Glede tujih jezikov so dijaki usmerjeni prozahnostno, kar je razumljivo. Zaradi primerjave je dr. Križman opravil tudi akcentiranje v osrednjem delu nemškega jezikovnega prostora (Hessen). Odgovori v obeh področjih so dragoceni za vsakogar, kdor se ukvarja z jezikom in nacionalnimi kulturami. Zlasti učiteljem jezikov odpirajo nova znanja in kažejo nove probleme.

Prof. dr. Križman nam je tako dal zelo obsežno, tehtno raziskavo na visoki in sodobni znanstveni ravni.

Kot učitelj slovenskega jezika in ravnatelj osnovne šole ter dolgoletni predsednik Kulturne skupnosti Gornja Radgona poznam razmere tostran in onstran meje na nacionalnokulturnem, gospodarskem, kulturnem in šolskem področju. V precejšnji meri nam je uspelo razviti kulturno sodelovanje med obema Radgonama. O manjšini pa s kulturniki in šolniki skorajda nismo mogli govoriti. Tudi nismo imeli v rokah obsežnih jezikovnih raziskav. V zadnjih letih je nastalo nekaj besedil z zgodovinskih, geografskih, nacionalnopolitičnih vidikov. Toda tako obsežne in bogate socialnolingvistične raziskave, kot jo je opravil dr. Križman, ni bilo. Avtor je upravičeno

ture, glede stičnih jezikov, ekonomskega in kulturnega ložaja matičnega in večinskega in prekmurskega naroda, s lokalnimi posebnostmi, poznavanje nemških južnostajerske narečij, poznavanje naše vzhodnostajerske in prekmurske talitete, kulturnih posebnosti di kulture onstran meje. Vse to dr. Križman ob klasifikaciji jezikovnih pojavov v tezah in teoretičnih postavkah tudi oblal, v razpravi po predavanju ponovno živo dokazal.

Tisti, ki smo imeli srečo do izvod raziskave, lahko veliko dobimo. Četudi gre za težko nje, (zlasti pri temeljnih jezikoslovnih izhodiščih), je empirični prikaz z živim jezikovnim gradivom, s preglednicami, s sklepi utemeljenimi tezami tako bogat, da lahko učitelji jezikov vseh penj dobijo dragocene vire in bude za svoje delo. Raziskava je gotovo zanimiva tudi za ntere druge stroke. Najbolj z njo obogatilo jezikoslovje, ba bi jo bilo čimprej razmno v večjem številu in jo poslati knjižnice, zlasti v šolske.

MILAN NEKREP

Simo Hannula (Finska): Homo ludens, jedkanica, 1986

V zavodu za slušno prizadete v Budimpešti

V dneh 4., 5. in 6. junija je Center za rehabilitacijo sluha in govora iz Ljubljane priredil ekskurzijo pedagoških delavcev v eno pomembnih evropskih središč za rehabilitacijo sluha in govora v Budimpešti »Bela Torók«. Ogled zavodov v bližnji in nekoliko oddaljenejši sosesčini je postalo skoraj že pravilo Centra iz Ljubljane, saj smo si v preteklih letih že ogledali zavode v Celovcu, v Gorici, v Švicah, zavod v Linzu, v Zagrebu idr. Vsekakor je to pomembna oblika spopolnjevanja in delovnega usposabljanja pedagogov, ki poučujejo slušno in govorno prizadete.

V zavodu so nas zelo lepo sprejeli. Najprej so nam razložili namen in delovanje zavoda. V bližnji prihodnosti bodo praznovali že 40-letnico delovanja. Povedali so nam, da usposabljuje v tem zavodu slušno prizadete otroke predvsem govorno. Na govor strogo pazijo, ga razvijajo po sodobnih metodah, pedagogi pa se nenehno spopolnjujejo. Večina jih ima visoko defektološko izobrazbo, le nekaj (sorazmerno malo) jih še študira in se spopolnjuje. Poleg slušno prizadetih otrok v mejah normalne mentalne zrelosti so tu tudi otroci s kom-

biniranimi motnjami. Veliko teh otrok stanuje v domu, ki je ob šolskem poslopiju. Tudi ti otroci se vozijo ob petkih popoldne domov ali pridejo ponje starši in rejniki. V šoli je dovoljena le glasovno-govorna metoda (oralna metoda); vsak gib je pri govoru v šoli prepovedan. Zunaj šole pa otroci lahko komunicirajo, kot želijo, tudi z gibom ali z daktilologijo. Za otroke skrbijo pedagogi, učitelji in vzgojitelji ter po potrebi tudi strokovna skupina, ki je določena od državnih oblasti. Otroci začno šele potem, ko nekaj časa opazujejo, sodelovati pri rednem šolskem delu, seveda ustrezno svojemu duševnemu in telesnemu razvoju ter starosti. Reči moramo, da ima ob načinu in stopnji šolanja odločilno besedo pedagog. To je izredna prednost madžarskega zavoda.

Ko smo si v dveh skupinah ogledovali zavod, smo z zanimanjem sledili pouku ali začetni stopnji usposabljanja in šolanja ter njihovim marsikaj podobnega in sorodnega. Na začetni stopnji gojijo govorno ritmiko, usposabljujejo zelo intenzivno s skupinskimi slušnimi aparati. V nekaterih razredih imajo že dokaj sodobne in bolj praktične, korist-

nejše naprave z ustreznjšo diferenciacijo v glasovnem registru ter v zelo spopolnjenem sistemu komuniciranja – učence – učitelj. V šolskem delu lepo sodeluje tudi logopedška služba, pri popraviljanju govornih napak, melodije, glasu idr. Ta služba zelo skrbno izbere posamezne primere, in učenci, ki so najpotrebnejši popravka, pridejo na vrsto večkrat na teden. Presenetili so nas tudi že zelo lepi in metodično koristni učbeniki na osnovnošolski stopnji, pa tudi izredno kakovostne slikanice z osnovnimi pojmi na pozni predšolski stopnji. Ob ogledu te ustanove smo si nabrali veliko vtisov in spoznanj, kako koristni so takšni strokovni obiski.

BOGO JAKOPIČ

IZ MAKEDONIJE

Po letu 1974 se je mreža predšolskih organizacij zelo razširila, zdaj jih je 171. v 1319 vzgojnih skupinah pa je 28 tisoč otrok. Vendar je to šele 20 odstotkov vseh predšolskih otrok.

1134 osnovnih šol obiskuje 273 tisoč učencev, poučuje jih 1100 učiteljev (samo 1100 z vsako in 8500 z višjo izobrazbo).

Vseh osem razredov konča le 6 odstotkov učencev, zlasti deklicami albanske narodnosti dogaja, da kljub obvezni osnovni šoli obiskujejo le prve štiri razrede. Za takšna dejanja so predstane visoke kazni in dogaja se, da starši kazni poravnajo, otrok vseeno ne šolajo naprej. Ni njuče, da je v Makedoniji 6 odstotkov nepismenih.

V Makedoniji so pred letom dni združili samoupravne inštitucije in skupnosti za predšolsko vzgojo in varstvo in skupnosti za osnovno šolstvo. Pravijo, da bo tako gospodarneje ravnali z narjem in bolje povezali predšolsko vzgojo in osnovno šolstvo.

92 centrov usmerjenega braževanja obiskuje 80 tisoč otrok, nješolcev (to je le 57 odstotkov vseh, ki so končali osnovno šolo) poučuje pa jih pet tisoč učiteljev.

Na 29 višjih in visokih šolah in fakultetah je vpisanih 31 tisoč študentov. Racionalizacija, ki predvideva v visokem šolskem naj bi zmanjšala število predmetov na sedem v letu, v štiriletnem programu pa na 28. Tako naravnost visokošolski študij dal le temeljno znanje, zmanjšalo bi se število smeri, specializacija pa naj bi dila šele diplomi.

RAČUNALNIK V IZOBRAŽEVANJU

Od igrice do najzahtevnejših procesov

Spreminjanje in dopolnjevanje šolskih učnih načrtov ne bo zboljšalo kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela. Šola bo morala bolje izrabiti možnosti, ki jih daje računalnik in posodobiti način podajanja snovi. Sami učitelji težko načrtujejo primerne spremembe, zato so razpravljali tudi strokovnjaki na drugi jugoslovanski konferenci politiki posodobitve izobraževalne tehnologije Računalnik v izobraževanju v začetku oktobra v Novi Gorici.

Govorili niso le o opremljenosti šol in drugih izobraževalnih organizacij z računalniki - seveda tudi v tem precej zastajamo za inovacijski družbi razvitega sveta, bolj so ugotavljali, da bi morali biti vsi posobni prepoznavati in izbirati bistvene informacije in jih uporabljati. Računalnik bi morali sprejeti kot vsakdanje pomagalo.

Konferenco je pripravil Zavod SR Slovenije za šolstvo v dogovoru s stalno konferenco zavodov republik in pokrajin, predstavljala pa je projekt OECD/CERI Izobraževanje in nove informacijske tehnologije. Približno dvesto domačih in tujih strokovnjakov je v novogoriškem izobraževalnem centru Iskre Delte največ časa namenilo pogovoru o računalniškem izobraževanju učiteljev, o programski in strojni opremi, znanstveno raziskovalni dejavnosti in financiranju tega področja.

Klasično znanje je pomembno, vendar ne zadošča za prihodnost. Z zdajšnjim načrtovanjem izobraževanja pomeni pravzaprav načrtovanje za naslednje stoletje, saj bodo učitelji zdaj sedaj v šolske klopi, na začetku 21. stoletja v najbolj stvarjalnem življenjskem obdobju. Prehod stoletja pomeni korak za nas, korak v informatizacijo. Da bomo zmogli živeti v informacijski družbi in čim bolj dosegati razviti svet, moramo znati uporabljati, razvijati in razumeti sodobno informacijsko tehnologijo in možnosti za njeno uporabo v gospodarstvu in družbi.

Zadovoljivo znanje in razgledanost za življenje v informacijski družbi bomo dosegli z izobra-

delavci iz gospodarstva, vrhunski politiki in celo znanstveniki se velikokrat bolj verjamejo svoji intuiciji in izkušnjam pri reševanju določene težave, ki jih dobe objektivno iz virov, ki so na voljo, zato slabe odločitve in še slabše izrabljanje zdajšnjih informacijskih storitev niso pri nas izjema. Doseči tretjo raven pismenosti je že zelo veliko, saj to pomeni preseči mentaliteto, navade in ustaljene načine dela.

Četrta raven informacijske pismenosti pa je povezana z razumevanjem družbenih učinkov informatizacije: informacija je namreč pomemben del družbene dejavnosti, nosilec in spodbujevalec razvoja, vzvod uresničevanja

V primerjavi z odstotkom denarja, ki jih za spopolnjevanje učiteljev namenjajo v Franciji, so sredstva v Srbiji 94,4-krat manjša, v primerjavi z Avstrijo 78,8-krat manjša, v primerjavi z Bolgarijo pa za 27 odstotkov večja - podatki se ne nanašajo na absolutne zneske, pač pa na odstotke dodeljevanja sredstev za spopolnjevanje učiteljev. To velja za SR Srbijo brez SAP.

vanjem in usposabljanjem prihodnjih rodov, ki morajo pridobiti informacijsko pismenost med drugim izobraževanjem. Zato moramo vpeljati ustrezne načrte za razviti uporabo sodobne tehnologije elektronske obdelave podatkov pri pouku - od osnovne šole do fakultete in specializiranih podiplomskih študij. Obenem moramo skrbeti tudi za informacijsko opismenjevanje tistih, ki tega niso pridobili med rednim šolanjem, upravljanjem, komuniciranjem in odločanjem. Morajo dopolniti svoje znanje, da se bi zavirali informatizacije gospodarstva in družbe. Iz raziskav ugotavljamo, da sodobne tehnologije obdelave podatkov ne uvajajo v tistih okoljih, kjer tega ne podpirajo vodilni. Vzrok je ponajdi to, da ne poznajo tehnologije, torej tehnološka nepismenost.

Dr. Vladimir Srića je orisal štiri ravni informacijske pismenosti. Na prvi stopnji gre za tehnično razumevanje informacijske tehnologije, torej za obvladovanje tehničnih spretnosti pri delu z računalniki (sposobnost uporabljanja tastature za vnašanje podatkov ali iskanje informacij). Otroci, ki ure in ure igrajo računalniške igre, zelo hitro pridobijo potrebno hitrost in se nauče spretno uporabljati tastaturo, zato je njihovo igranje hkrati prvi korak v informacijsko pismenost.

Drugo raven predstavlja programiranje, torej takšna stopnja obvladovanja jezika, ki ga računalnik razume, da si z njim znamo pomagati v različnih problemskih okoliščinah (npr. uporaba besedila editorja pri sestavljanju določenega besedila ali pregledovanju določene baze podatkov, da bi dobili želeno informacijo).

Na tretji ravni informacijske pismenosti se rešujejo problemi uporabe informacij, ki jih omogoča sodobna tehnologija. Da bi znali pretopiti nekatere informacije v akcijo, moramo biti dovolj informacijsko pismeni. Ugotoviti moramo, kakšen pomen ima posamezna informacija, koliko je zanesljiva in kako vpliva na reševanje problema. Mnogi vodilni

nja in napredka samoupravljanja kot družbenega odnosa in vseh oblik družbenega življenja.

Po šolah različno

Naše šole smo začeli množično opremljati z računalniki 1984, ponekod so se tega lotili bolj organizirano, drugje so bile šole prepuščene same sebi, tako da so med šolami velike razlike. Nekateri imajo po več kot trideset računalnikov, enajst slovenskih osnovnih šol pa je brez njih.

Uveljavili sta se predvsem dve zasnovi uvajanja računalnikov v šolo: terminalski in mikroručunalniški.

Terminalski temelji na računalniku večje zmogljivosti, ki ga kupi šola ali združenje šol. Nanj je priključenih več terminalov, ki so porazdeljeni po posameznih razredih, specializiranih učilnicah, terminalski učilnici in pisarnah.

Mikroručunalniška zasnova se je razvila šele v zadnjih letih. Šola ima na voljo več osebnih ali hišnih računalnikov, ki lahko delujejo samostojno ali pa so povezani v mrežo (npr. mikroručunalniška mreža Zveze organizacij za tehnično kulturo Slovenije). Šole so opremljene s hišnimi računalniki - osnovne šole jih imajo kar 94 odstotkov, srednje pa 74, med njimi prevladujejo Sinclair, Commodore in Orao. Primanjkuje pa tiskalnikov in disketnih enot. Hišni računalniki bodo tudi v prihodnje v šolah zelo uporabni, predvsem kot inteligentni terminali računalniških mrež in kot računalniki za krmiljenje merilnih instrumentov, robotov in podobno. Med osebnimi računalniki na šolah (šest odstotkov na osnovnih in 23 na srednjih) pa je najbolj razširjen partner. Le vsako petdeseto računalniško delovno mesto je terminalsko, prevladuje torej mikroručunalniški koncept.

Razmerje med računalniki in tiskalniki je zelo slabo. Šolam manjkajo tudi vmesniki, ki omogočajo priključitev najrazličnej-

ših naprav na računalnike, in modemi za komunikacijo šolskih računalnikov z zunanji.

Prednost mikroručunalniškega sistema je v zdajšnjih gospodarskih razmerah zlasti v tem, da je cena začetne opreme sorazmerno zelo ugodna (v primerjavi z večjimi sistemi), šole pa lahko pozneje opremo postopno dopolnjujejo in povezujejo v mrežo. Če so možnosti za nakup kakovostnejše računalniške strojne opreme, pa so hišni računalniki še zmeraj zelo uporabni pri delu z učenci nižjih razredov osnovne šole (jezik Logo, grafika, logični programi, izobraževalni programi), pri naravoslovno-tehničnem eksperimentalnem delu (računalniške meritve, regulacije, krmiljenje, sistemi CAD pri tehniški vzgoji, robotiki), kot prvine izobraževalne tehnologije (sekundarno in terciarno področje uporabe mi-

gramerji ponavadi niso najboljši učitelji. Dr. Vladimir Batagelj je na konferenci razmišljal predvsem o izobraževalni računalniški opremi in opozoril na najbolj žgoče težave ta čas, predvsem na neenovitost dozdajšnjih programov. Ker so primerni predvsem za dodatne dejavnosti (krožke, samoizobraževanje), bi morali več časa in skrbi nameniti izbiri in vsebini. Morali bi natančno pregledati učne načrte in izvzeti tista poglavja, kjer lahko pri pouku koristno uporabimo računalnik. Programska oprema ni tako zelo poceni, zato je pomembno razvijati takšne programe, ki jih bodo šole čim več uporabljale. Seveda ne smemo zanemariti tudi izobraževanja piscev programov, boljše pa bi morali tudi vrednotiti njihovo delo. Računalniške sisteme bi morali bolj poenotiti, ne le v Sloveniji, temveč po vsej državi, pa

V Sloveniji smo dosegli razmerje 110 učencev na en računalnik ali 5,1 računalnika na šolo; podatki za celotno Jugoslavijo pa kažejo, da imamo na šolo 1,6 računalnika in 400 učencev na en računalnik.

kroračunalnika pri pouku, računalniški responder, simulacije).

K večji svobodi

Leta 1985 je bila pri Zavodu SR Slovenije za šolstvo ustanovljena posebna skupina za računalništvo, pri njej pa delujejo tri podskupine: prva se ukvarja z računalniškim izobraževanjem, druga s strojno opremo in tretja z izobraževanjem ter programsko opremo. Še istega leta je Zavod objavil javni razpis za računalniške izobraževalne programe, do zdaj jih je prispelo približno šestdeset, računalniške komisije pa so jih izbrale in pozitivno ocenile enajst. Strokovnjaki so zadovoljni z odzivom na razpis, vendar pa kakovost programov ni takšna kot bi jo želeli. Sestavljalci programov se prevečkrat ubadajo s tem, ali je neko vsebino mogoče prenesti v računalniški program ali pa ne, premalo pa razmišljajo, ali je to sploh smiselno. Prav neprimerno izbrane vsebine so najpogostejša slabost na razpisu prišlih programov. V nekaj primerih so imeli avtorji zelo dobre zamisli, žal pa izdelani programi niso tako dobri. Sicer pa strokovnjaki ugotavljajo, da so dobri učitelji le redko tudi dobri programerji in nasprotno, najboljši pro-

gramerji ponavadi niso najboljši učitelji. Dr. Vladimir Batagelj je na konferenci razmišljal predvsem o izobraževalni računalniški opremi in opozoril na najbolj žgoče težave ta čas, predvsem na neenovitost dozdajšnjih programov. Ker so primerni predvsem za dodatne dejavnosti (krožke, samoizobraževanje), bi morali več časa in skrbi nameniti izbiri in vsebini. Morali bi natančno pregledati učne načrte in izvzeti tista poglavja, kjer lahko pri pouku koristno uporabimo računalnik. Programska oprema ni tako zelo poceni, zato je pomembno razvijati takšne programe, ki jih bodo šole čim več uporabljale. Seveda ne smemo zanemariti tudi izobraževanja piscev programov, boljše pa bi morali tudi vrednotiti njihovo delo. Računalniške sisteme bi morali bolj poenotiti, ne le v Sloveniji, temveč po vsej državi, pa

tudi od dobaviteljev pričakujejo v prihodnje več prizadevanja.

In kaj bi lahko dejali ob priložnostnih razstavah računalniške aparature opreme v novogoriškem salonu Mebla in računalniške programske opreme, knjig in revij v Izobraževalnem centru Iskre Delte? Programi, ki jih je založila Državna založba Slovenije, so kakovostni in ne pretirano dragi, razveseljivo pa je predvsem to, da Slovenijales od sledi omogoča nakup malih hišnih računalnikov Commodore 64 z vsemi dodatki za dinarje. Iskra Delta je prikazala tudi zanimivo možnost za povezavo več tipov osebnih računalnikov po računalniku Triglav, videli pa smo tudi, da zavzema pri naših izdelovalcih vse pomembnejše mesto sistem Unix. Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije je predstavila celotno opremo za šole - računalnik, dodatke zanj (module za merjenje, upravljanje in robotiko), računalniško literaturo, priročnike za programiranje in metodične priročnike za učitelje.

V konferenčnem biltenu je izšel tudi katalog računalniških izobraževalnih programov - to je prvi poskus sistematične razvrstitve programov, ki so nastali do zdaj pri nas. Programi so razvrš-

čeni po programskih področjih, stopnjah izobraževanja in vzgojno-izobraževalnih ciljih. Večina programov je nastala za ZX spectrum in commodore 64. Izdelavo programov so strokovno podprli Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd, Filмотeka 16 Zagreb in Državna založba Slovenije Ljubljana v sodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo. Ta katalog (poskus kataloga) je že prvi korak k poenotenju vsebinske in tehnične opremljenosti računalniških izobraževalnih programov.

»Tisočletja je bil učitelj tisti, ki je vodil učenje učencev in študentov, bil je izvedenec v pravem

novosti

pomenu te besede. Z uporabo računalnika pa se bo vrhunska spretnost deloma avtomatizirala, prevzel jo bo računalnik, pravi dr. Vladimir Mužič.

Vseeno pa se ni bati, da bi nas zdaj računalniška mrzlica zasušila. Tudi radia nismo nehali poslušati, ko se je pojavila televizija, pa tudi pišemo še vedno z roko, čeprav imamo že dolgo pisalne stroje (in računalnike).

Informatiko moramo razumeti kot novo, višjo stopnjo svobode, te pa nikdar ne dosežemo brez truda.

LUČKA LEŠNIK

Računalništvo na pedagoške fakultete

Na konferenci smo že iz uvodnih referatov, tudi ko so npr. govorili o računalniški opremi ali o težavah pri financiranju ali o znanstvenoraziskovalnem delu, razbrali skrb za strokovnjake, ki so nosilci računalniškega izobraževanja ali izobraževanja s pomočjo računalnika. Predstavniki OECD Pierre Duguet je navedel, da je usposabljanje učiteljev za uporabo računalnika (poleg aparature in programske opreme) ena od strategij za uporabo računalnika v deželah, članicah OECD. Medtem ko je predstavnik Unesca Henry Dieuzeide posebej poudaril, da lahko ob uvajanju računalništva v šole, glede na dozdajšnje izkušnje, najbolj zanesljivo izrabimo pripravljenost učiteljev, ki so motivirani za spopad z novo vejo izobraževalne tehnologije.

ci so se strinjali, da je treba po posebnih programih izobraževati osebe za pouk računalništva in informatike, vse druge pedagoške delavce, (vzgojitelje, učitelje ipd.) pa usposobiti za uporabo računalnika pri pouku. Za delo v knjižnici-medioteki mora biti posebej usposobljen knjižničar, prav tako pa tudi drugi delavci v računalniško vodenje administrativnega in drugega dela v šoli.

Kdo naj usposablja? Fakultete izobražujejo učitelje računalništva in informatike. Nosilci usposabljanja učiteljev za uporabo računalnika pri pouku so različni: ponekod fakultete (Hrvaška), drugje zavodi za šolstvo (Vojvodina) ali pa je teh nosilcev več (Slovenija). Program izobraževanja za te učitelje mora zajeti elementarne vsebine iz računalništva, poglobljeno pa uporabo računalnika in »pedagoško programiranje«, kot je eden od razpravljalcev imenoval znanje za načrtovanje vsebin, ki jih učimo s pomočjo računalnika. Najcenejše (in tudi zelo učinkovito) je usposabljanje te kadre kar v šolah pod vodstvom učitelja za računalništvo in informatiko ali strokovnjaka za računalništvo.

Veliko zanimanja in hkratiaskrbljivosti, kako usposobiti in motivirati učitelje za uporabo računalnika, so pokazali tudi udeleženci konference, saj je bila najštevilnejša prav delovna skupina, ki je podrobneje razčlenjala vprašanja izobraževanja učiteljev za uporabo računalnika pri vzgojno-izobraževalnem delu. Uvodni referat na to temo je predstavil Borko Boranić z Zavoda za prosvetno-pedagoško službo SR Hrvaške. V njem je razvrstil pedagoške delavce na različne kategorije in glede na to predvidel tudi načine njihovega usposabljanja. Tako je opozoril na tele štiri kategorije: učitelji, ki bodo v šolah poučevali računalništvo in informatiko, učitelji predmetnega pouka v osnovnih in srednjih šolah, knjižničarji in šolski pedagogi, programerji in organizatorji dela.

Drugi dan konference je bila razprava v delovni skupini Izobraževanje učiteljev zelo raznolika in tudi polemična. Svoje izkušnje s tega področja so predstavili udeleženci iz Hrvaške, Slovenije, Srbije in Vojvodine. Razpravljal-

Razprava ni mogla mimo zahteve po specialni didaktiki za pouk računalništva in predloga, da se morajo usposobiti za uporabo računalnika vsi metodiki na kadrovskih šolah. Skupina se ni povsem strinjala s predlogom, da je treba izdelati širši jugoslovanski projekt o usposabljanju učiteljev za uporabo računalnika pri pouku (predloga zato tudi nismo zapisali med sklepe), vsi pa smo se strinjali, da je usposabljanje že zaposlenih učiteljev za uporabo računalnika le gašenje požara. Mladim, prihodnjim pedagoškim delavcem, je treba zagotoviti to znanje že med rednim študijem. Zato mora računalništvo vstopiti tudi skozi vrata pedagoških fakultet.

MARIJA VELIKONJA

Pri ZOTKS delujejo Svet za tehnično vzgojo mladine in Koordinacijski odbor šolskih zadrug (tadva usklajujeta delo tehničnih krožkov in šolskih zadrug na 440 osnovnih šolah). Koordinacijski odbor gibanja Znanost mladini (vsako leto pripravi razpis raziskovalnih nalog na okrog dvajsetih področjih, ki jih povečini pripravljajo srednješolci ob pomoči mentorjev iz univerz ali združenega dela, organizira raziskovalne tabore in mladinske delovne akcije) in Kmetijsko tehnična komisija (organizira izobraževanje traktoristov in uporabnikov kmetijske mehanizacije sploh in pripravljata tekmovanja). ZOTKS poznamo tudi po bogati založniški dejavnosti - med izdajami najdemo največ izobraževalnih in poljudnoznanstvenih knjig o modelarstvu, letalstvu in še čem, predvsem pa je povpraševanje po računalniški literaturi.

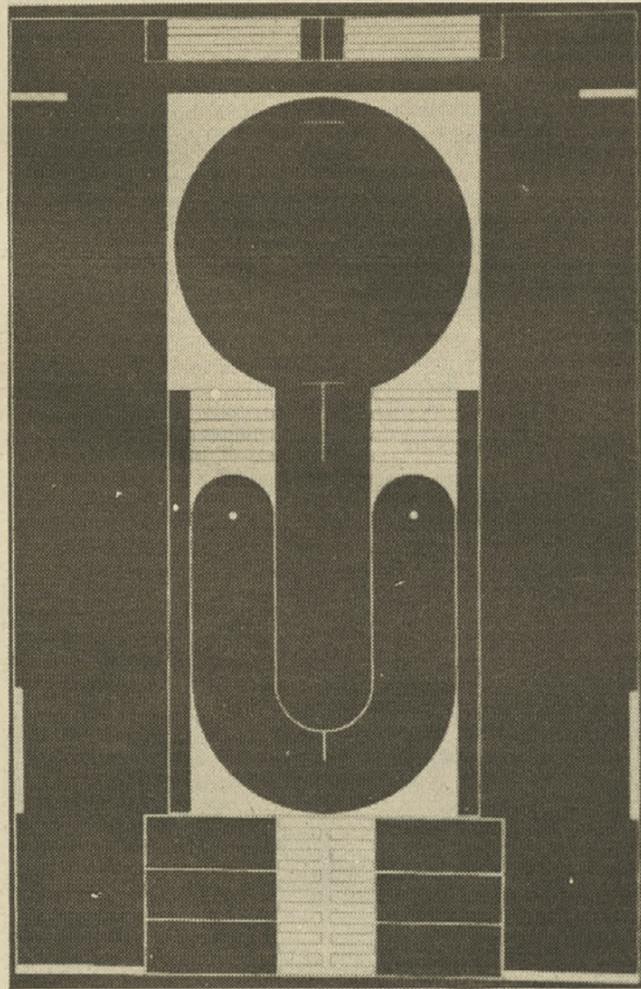
Pokažite mi mladega človeka, ki ima toliko pameti, da bi iz sebe naredil tepca.

Robert Louis Stevenson

Današnja mladina ima zelo slabo držo; videti je, kot da bi na svojem hrbtu nosila vse breme sedanjosti.

Birger Tvedt

Kadar znanje potrebujemo, ima učitelj veliko veljavo. Kadar pa mislimo, da lahko shajamo brez njega, potem poteptamo oba, znanje in učitelja. (prof. dr. Aleksandra Kornhauser)

Ene Kull (ZSSR): Simbol D V, linogravura, 1986

odprta
šola

Nadarjen je tisti, ki naredi več, hitreje, bolje in drugače od drugih. Takšna je ena od opredelitev nadarjenosti, ki smo jo slišali na nedavnem posvetu o nadarjenih učencih v vzgojno-izobraževalnem procesu na Pedagoški fakulteti v Mariboru. O podobni problematiki, drugačnosti otrok, so govorili strokovnjaki že lansko jesen, letos na dubrovniškem mednarodnem seminarju Univerza danes in še kje, podobne razprave pa se nam obetajo tudi v prihodnje. In prav je tako, saj le večja skrb za nadarjene lahko pospešeno pripomore, da bo naša družba prešla iz zdaj povprečne v inovacijsko.

Zamislite pa ni tako lahko uresničevati. Zapleta se že pri odkrivanju nadarjenih. Katera so tista prava merila, ki jih ločujejo od drugih? Pred leti so preveč enostransko poudarjali inteligentnost, zdaj pa je v ospredju že tudi ustvarjalnost. Največ, kar lahko storimo, je da damo vsakomur možnost, da pokaže, razvija in dokazuje svoje sposobnosti že v vrstu in kasneje v šoli.

Včasih preveč razpravljamo o smislu tako imenovanih elitnih šol – to je bila tudi tema omizja na mariborskem posvetu. Navsezadnje ni bistveno, ali so nadarjeni učenci v posebnih šolah ali le v posebnih oddelkih, v čisto običajnih šolah ali pa v čisto navadnih razredih, le da se pri nekaterih predmetih programi zanje nekoliko razlikujejo od tistih za povprečne. Na posvetu so, kot že velikokrat, spet poudarili usposobljenost učiteljev za delo z nadarjenimi učenci. Upoštevati moramo razmere, v katerih učitelji

poučujejo – razredi so prenatrpani. Slišati je bilo očitek, da učitelji marsikdaj skrivajo informacije pred učenci, ker se bojijo, da ne bi bili kos njihovi vedoželjnosti. Če učitelj že ni ustvarjalen, bi moral biti vsaj sprejemljiv, dojemljiv, moral bi spodbujati in usmerjati ter se veseliti uspehov svojih učencev.

Sicer pa je šolanje le pot do bistvenega – do tega, kako bodo takšni nadobudneži sprejeti v družbi, kaj in kako bodo delali in kako bo družba ta njihova nagnjenja znala uporabiti naprednejšemu razvoju v korist. Pomislek, izražen ob koncu posveta, žal še najbolj slikovito kaže naš odnos do nadarjenih:

Ali smo ob vseh idejnih, ideoloških in čustvenih ovirah sploh sposobni organizirati celosten sistem odkrivanja in razvijanja nadarjenih?

V tej številki našega časopisa dajemo besedo strokovnjakom, ki so sodelovali na posvetu.

JAN MAKAROVIČ

Težave pri odkrivanju nadarjenih

Temeljni problem v zvezi z delom z nadarjenimi učenci v naših šolah je seveda problem odkrivanja oziroma identifikacije teh učencev. Če hočemo spodbujati razvoj nadarjenih učencev, moramo najprej vedeti, kateri so ti učenci. Čeprav odnos med odkrivanjem in razvijanjem sposobnosti ni popolnoma enosmeren, saj prav ob razvijanju sposobnosti te sposobnosti tudi odkrivamo, ima odkrivanje sposobnosti vendarle logično prednost pred njihovim razvijanjem.

Prav tu pa se srečamo z nekim usodnim predsodkom. Mnogi učitelji namreč ne vidijo v problemu odkrivanja nadarjenosti učencev nobenega posebnega problema. Po njihovem mnenju sploh ni posebno težko ugotoviti, da je neki učenec nadarjen, zato tudi ne čutijo potrebe po sistematičnem, nepretrganem in napornem delu pri odkrivanju nadarjenih, niti potrebe po pomoči psihologov in drugih strokovnjakov. Ta pretirana samozavest učiteljev pa je seveda še mnogo večji problem kot resnične težave pri odkrivanju nadarjenih. Če samo pomislimo na splošno znano dejstvo, da so celo vrhunske ustvarjalce, ki so se uveljavili v svetovnem merilu, njihovi učitelji v šoli pogosto imeli za intelektualno čisto povprečne ali celo podpovprečne, lahko po pravici dvomimo o sposobnosti povprečnega učitelja, da bi pravilno ocenil nadarjenost svojih učencev. To seveda ne pomeni, da učitelj ni sposoben odkriti marsikaterega talenta med svojimi učenci, vendar nam kaže, da bi bilo mnogo preveč tvegano, če bi prepustili odkrivanje talentov samo bežnemu vsakdanjemu opazovanju povprečnega učitelja.

Pri odkrivanju nadarjenih učencev bi morali upoštevati predvsem naslednja načela:

1. Posamezniku, ki sam ne izstopa po neki posebni nadarjenosti, bo težko odkriti nadarjenost pri nekem drugem, zato je prvi pogoj za odkrivanje nadarjenih učencev identifikacija nadarjenih učiteljev, ki bi bili sposobni odkrivati nadarjenost pri svojih učencih.

2. Ti učitelji bi lahko prišli do kolikor koli objektivne presoje

nadarjenosti učencev šele na osnovi sistematičnega in kontinuiranega spremljanja njihovega razvoja.

3. Temeljno načelo pri odkrivanju nadarjenih je načelo »pozitivne selekcije«, to pomeni, da skušamo zbrati iz čim več različnih virov čim večje število različnih pozitivnih kazalnikov, ki govorijo za nadarjenost, ter po metodi skringa polagoma gostimo informacijsko mrežo okrog tistih posameznikov, pri katerih domnevamo neko nadarjenost.

4. Sistematična in kontinuirana opazovanja učencev je treba kombinirati z objektivnimi metodami psiholoških testov, ki nam sicer ne dajejo tolikšnega kvalitativnega bogastva podatkov kot posredno opazovanje, vendar nam dajejo neprimerno zanesljivejšo količinsko podobo o mestu, ki ga zavzema posameznik v populaciji.

5. Podobno kot neposredno opazovanje mora biti tudi testiranje sistematično in kontinuirano, zajeti mora celotno populacijo učencev v določenih časovnih intervalih; pri tem se uporabljajo standardne baterije testov. Ta testiranja pa se seveda še dopolnjujejo z individualnimi testiranjem in svetovanjem glede na potrebe posameznih učencev.

6. Taki obsežni programi sistematičnega spremljanja vseh učencev predpostavljajo neko močno osrednjo institucijo s širokimi možnostmi zbiranja, shranjevanja, obdelave in posredovanja podatkov. Do nedavnega je bilo vse to težko izvedljivo, celo v okviru močne osrednje institucije, vendar se z uvajanjem sodobne računalniške tehnologije tudi tu odpirajo neslutene nove perspektive. Čeprav so sicer skrbi in pomisleki v zvezi z računalniško obdelavo osebnih podatkov o ljudeh povsem upravičeni, ima lahko shranjevanje podatkov o njihovih vrlinah, odlikah in dosežkih nadvse pomembne ne le družbeno, ampak tudi humano funkcijo. Pomembno je ne le z vidika šolskega dela in kadrovske politike, ampak tudi z vidika osebnega razvoja in samorealizacije posameznika.

Ujeti v povprečje

MARTIN KRAMAR

Še zmeraj preveč toga šola

Nadarjeni učenci – izziv didaktični teoriji in pedagoški praksi

V sodobnem svetu se vse bolj uveljavlja spoznanje, da mora človek prihodnost svojega razvoja iskati v svojih razvojnih značilnostih. Ta usmeritev k človeku pa zahteva veliko sprememb v celotni družbeni praksi in posebno v vzgojno-izobraževalni dejavnosti. V spletu teh vprašanj je tudi povečano zanimanje za nadarjene učence, ki jim tudi v naši družbi v zadnjem času namenjamo nekoliko več pozornosti. Nadarjen učenec za psihološko in pedagoško znanost ni nov pojav. Teoretično je ta problematika dobro in bogato obdelana.

Zdi se, da naše šolsko izobraževanje bolj sledi tradiciji klasičnega institucionaliziranega vzgojno-izobraževalnega dela kot pa novim znanstvenim spoznanjem in razvojnim zahtevam. V vzgojno-izobraževalnem procesu še zmeraj prevladuje učenje s prenašanjem izkušenj starejših rodov na mlajše, na podlagi sporočanja, poslušanja in pomnjenja. Prepočasno se uveljavlja učenje kot postopno spreminjanje posameznika na podlagi lastnih

ni učenci, ki ne izstopajo, ki se pustijo oblikovati po učiteljevi zamisli. Celotni nekateri pedagogi učence metaforično imenujejo testo, ki ga šola gnete. Namesto da bi se odločno zavzeli za dosledno upoštevanje učencev kot subjektov, ki se v sodelovanju z učitelji razvijajo s svojo dejavnostjo. V gnetljivih masi se dragocene posebnosti in posebne razvojne danosti pogosto izgubijo. V takšnih razmerah tudi ni pravega razumevanja za učence, ki raz-

pa bi še naprej ostal naravnani na domnevno večinsko povprečje. Kakovostne spremembe so nujne prav pri rednem vzgojno-izobraževalnem procesu, kjer je treba več storiti za to, da bodo učenci s svojo dejavnostjo ta proces sooblikovali, da bodo produktivni, če že ne ustvarjalni. Takšne dejavnosti ni mogoče doseči samo s kratkimi uvodnimi ogrevanji v začetku učne ure ampak jo je treba sistematično razvijati že ob načrtovanju in pripravi pouka.

Nujno je učence pritegniti k operativnemu načrtovanju širših vsebinskih celot, se dogovoriti o konkretnih nalogah, metodah dela in potrebnih sredstvih. Na pouk – obravnavo novih vsebin – naj se pripravljajo tudi učenci, ker v nasprotnem primeru ni mogoče razvijati resnične didaktične komunikacije in interakcije med učitelji in učenci. Brez nekaterih informacij o obravnavani problematiki učenci nimajo zadostne racionalne podlage za sodelovanje, zato je njihova dejavnost pogosto zgolj površinska in za spoznavni proces nepomembna. Podobno velja za metode dela.

Učenci, ki nimajo razvitih metod in tehnik dela, se pri pouku ne znajdejo, ne morejo biti samoiniciativni niti samostojni. Tega, da učenci ne sodelujejo pri operativnem načrtovanju in pripravljanju na pouk, ni mogoče opravičiti z dejstvom, da je učni načrt predpisan. Učni načrt, kakršen je, dopušča in tudi predvideva, da ga učitelj priredi vsakokratnim konkretnim razmeram. Resnica je najbrž v tem, da se učitelj ne čuti dovolj samostojnega, da bi učni načrt ustvarjalno prirejal razmeram, v katerih poteka vzgojno-izobraževalno delo. Poleg tega se učitelji radi naslonijo na avtoritativni položaj. To seveda učence utesnjuje v določene vsebinske okvire in jih tudi omejuje pri njihovi dejavnosti.

Dejavnost učencev je treba razvijati na vseh stopnjah vzgojno-izobraževalnega procesa, ker so te med seboj tesno vzročno-posledično povezane in sestavljajo logično celoto. Delno vključevanje učencev v vzgojno-izobraževalni proces je resna ovira razvoju njihove avtentične izobraževalne dejavnosti. Zaradi tega so učenci pogosto v močno podrejenem položaju in učitelj z njimi manipulira.

K celotni dejavnosti učencev pripomore tudi načrtno medpredmetno povezovanje in integriranje mnogih informacij, ki jih učenci dobijo po raznih medijih v funkcionalni vzgoji. Upoštevati

je treba, da imajo učenci o močnem obilico informacij, ki bi učitelj lahko konstruktivno njeval v načrt, sistematičen proces pridobivanja novega znanja.

V vzgojno-izobraževalnem procesu je treba učencem omogočiti rabo vseh razpoložljivih sredstev izobraževalne tehnologije. Za razvijanje učencev je učitelj kot edini spoznanj premalo. Brezupno pričakovati, da bodo učenci vivali svoje sposobnosti oblikovane, da se bodo učili povečini samostojno, da bodo učiteljeve razlage veljale še posebno za nadarjene učence. Seznanjanje učencev z viri znanja, usposabljanje v rabo teh in včlenjevanje v dejavnosti v pouk je nujna pomembna. Možnost in metoda usposobljenosti za uporabo različnih virov učence osamostojiti in jih spodbujati k spoznavni dejavnosti. Podoben je s sredstvi didaktične tehnologije. Ta je še zmeraj namenjena povečini učiteljem in tako pomanjkanje učencev pogosto ni bistveno drugačen kot v tehnično opremljeni šoli. Več truda moramo vložiti v to, da bomo s sodobnimi didaktičnimi sredstvi razvijali resnično novo kakovost vzgojno-izobraževalnega procesa. Učencem moramo omogočiti, da bodo tudi pri samostojnem učenju lahko uporabljali vire, ki so na voljo v sredstvih in opremljeni, da bodo delali v kabinetih in specializiranih učilnicah ter uporabljali pripomočke, ki so sicer namenjeni učiteljem. Gre torej za prepletanje poučevanja in učenja.

Na razvoj učencev, posebej nadarjenih, močno vpliva tudi organizacijska togost šole. K obsežni teoriji po individualizaciji in prožni notranji diferenciaciji življenja in dela šole, poteka od po trdnih organizacijskih vzorcih. Brez večjega prožnega vrščanja učencev si je težko predstavljati kakovostne spremembe. Vsaj poskusno bi morali pri razvijanju vsebinskih spletnih učencev razvrstiti medoddelčno, v netrdnih primerih pa tudi medpredmetno. To seveda prinaša več novih vprašanj, ki jih v zdajšnjih utrdjenih organizacijah ni, vendar jim dolgo ne bomo mogli izogniti. Prepričan sem, da je za razvoj nadarjenih učencev predvsem treba izboljšati redni vzgojno-izobraževalni proces. Razvijanje nadarjenih učencev namreč mogoče uspešno spodbujati s pomočjo dodatnih akcijami ob siceršnjem spremenjenem obveznem vzgojno-izobraževalnem procesu.

MILAN ADAMIČ

Enake možnosti – ne izenačevanje razvoja

Postavlja se vprašanje, kako v enotni osnovni šoli z enim programom omogočiti razvoj vseh (tudi nadarjenih) učencev. Vtis imam, da ni malo ljudi, za katere so nesprejemljiva prizadevanja za upoštevanje in uveljavitev posameznika, kajti v enotni osnovni šoli poteka delo za vse enako, poleg tega pa je vse predpisano.

To pojmovanje je zelo blizu pojmu uniformne šole. Vendar pa je prav zato, ker je osnovna šola obvezna (ni izbirna), treba upoštevati, da vsi učenci niso enaki, temveč da so v tej enotni osnovni šoli učenci različnih sposobnosti, interesov in poprejšnjega znanja, s takšnimi ali drugačnimi razvojnimi in drugimi težavami, zaostanki in prehitavanji. Enotno obvezno osnovno šolo moramo razumeti tudi kot institucionalizirano obliko družbene skrbi za

razvijanje skupnih in individualnih vrednot, interesov. Prav zato mora dati program dovolj možnosti za uveljavljanje diferencnih prijemov in oblik dela. Z naj bi imeli v enotni osnovni različni učenci možnosti za razvoj. Pri tem je treba upoštevati, da takšna ali drugačna možnost, čeprav je objektivno enaka, nima na različne posameznike enakega učinka. Enake možnosti tudi ne smemo jemati kot organizacijsko obliko izenačevanja sposobnosti in interesov in s tem izenačevanja razvoja. Torej naša osnovna šola toliko učinkovita, kolikor bolj bodo posamezniki v njej razvijali svoje sposobnosti in interese, kolikor bolj jim jih bo šola približala, kolikor bolj bodo posamezniki v tej šoli lahko uresničevali svoj razvojni interese in segleli toliko, kolikor zmorejo.

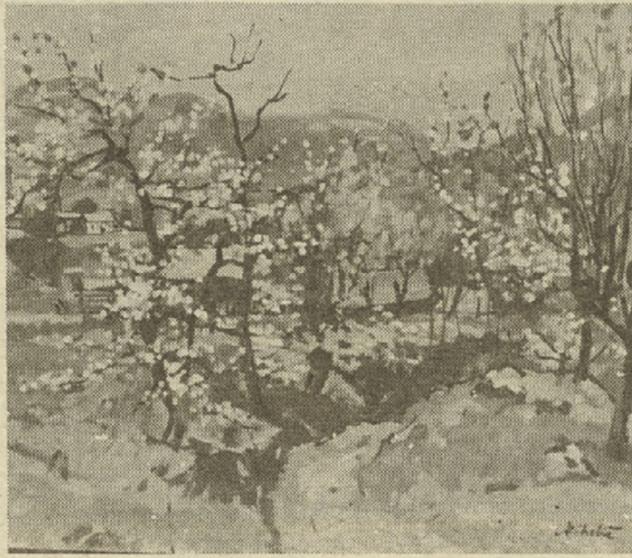

Francisco Rafael Paneca Cano (Kuba): Isadora, barvna litografija, 1986

delovnih (izobraževalnih) izkušenj. Šola je premalo usmerjena v razvijanje intelektualnih zmožnosti učencev – to pa bi moral biti glavni cilj njenega dela. Tako ostaja vse preveč zvesta preteklosti. Čeprav bi morala usmerjati razvoj v prihodnost in spodbujati revolucionarnost mišljenja, dela in odnosov, ostaja konvencionalna. To se seveda pozna tudi pri skrbi in delu z nadarjenimi učenci. Mnogim posebnim lastnostim učencev še zmeraj ne namenimo ustrezne pozornosti. V šoli so še vedno najbolj zažele-

mišljajo, problematizirajo, dvomijo v nekatere resnice in izzivajo miselne spopade. Prav to pa najpogosteje počno nadarjeni učenci. Učitelj, ki takšne pojave duši ali jih opredeljuje za moteče, duši tudi razvoj dragocene učenceve izviritnosti in posebnosti.

Od odkrivanja nadarjenih učencev in napovedovanja njihovega razvoja je potreben korak k spreminjanju ravnanja v vzgojno-izobraževalnem procesu. Ni sprejemljivo, da bi nadarjeni učenci svojo nadarjenost razvijali le pri dodatnem pouku in drugih dodatnih dejavnostih, redni pouk

France Mihelič: Pomlad, 1963, olje na pl.

Ujeti v povprečje

CVETA RAZDEVŠEK PUČKO

Strah pred elito in pametjo?

Elitne šole ali oddelki za nadarjene učence da ali ne

V zadnjem času pogosto omenjamo tudi oblike zunanje diferenciacije kot možnosti za upoštevanje individualnih razlik med učenci, zato je prav, da vemo, kaj menijo o tem prihodnji učitelji. Tema omizja na posvetovanju v Mariboru me je spodbudila, da sem pri nekaterih skupinah študentov Pedagoške akademije v Ljubljani opravila anonimno anketo, v kateri so študenti izrazili svoja razmišljanja o elitnih šolah ali oddelkih v osnovni šoli. Vsak študent je napisal svoje razloge za ali proti takšnemu načinu upoštevanja razlik med učenci ter se do problema tudi sam osebno opredelil. Ker je med ljudmi (tudi med učitelji) dokaj razširjen »strah« pred elitizmom, sem domnevala, da se jih bo več odločilo proti, pa tudi to, da bosta tehtnost in število dokazov in utemeljitev povezana z osebno opredelitvijo.

V anketi je sodelovalo 107 študentov; od teh 79 študentov razrednega pouka (1. letnik), 14 študentov oddelka za specialne pedagoge (1. letnik) in 14 študentov različnih naravoslovnih predmetnih skupin (2. letnik).

Analiza odgovorov potrjuje domnevo, da je zunanja diferenciacija nadarjenih učencev ukrep, ki ga prihodnji učitelji ne sprejemajo z navdušenjem, saj je približno 60% anketiranih študentov proti takemu načinu obravnave nadarjenih učencev.

Bolj kot osebna opredelitev za ali proti so zanimivi argumenti, ki so jih navajali posamezni študenti. Vsi skupaj, ne glede na osebno opredelitev, so navedli 253 argumentov za posebne šole ali oddelke in 249 argumentov proti. Številčno torej prevladujejo argumenti za, čeprav se je osebno več študentov opredelilo proti. Tudi tisti, ki so se izrekli proti, navajajo veliko tehničnih argumentov za. Prevladuje torej zavest, da bi bilo

lo za nadarjene učence in njihov razvoj verjetno boljše, da bi bilo to tudi boljše za pedagoški proces, vendar se večina ustraši za enotnost šole in družbe, skrbi jih osebnostni in socialni razvoj nadarjenih učencev in ob tem celo razvoj drugih otrok. V ozadju pa lebdi strah ne le pred elito, temveč tudi strah pred pametjo, strah, kako bi bil učitelj kos takim učencem, ki bi ga po sposobnostih lahko prekašali, strah, ki je včasih izražen le s pomislekom, da učitelji niso usposobljeni za tako delo. Včasih pa ta strah prodre izza racionalizacijskih argumentov v izjavah, kot so: sem

proti, ker bi se morali učitelji dodatno usposobiti; sem proti, ker bi bili taki učenci težje vodilji; učitelj bi s tem izgubil svojo funkcijo; učitelji bi se bali teh učencev, ker bi jih prekašali.

Res, da tovrstnih odgovorov ni veliko, vendar kljub temu opozarjajo, da tudi prihodnji učitelji niso neobčutljivi za težnjo po »povprečju«.

Zanimivi so argumenti proti, ker opozarjajo, da bi se tudi v teh oddelkih pojavila normalna distribucija, da se bojijo, kako bi se odzivali starši drugih otrok in menijo, da bi mnogi za vsako ceno želeli svoje otroke spraviti med nadarjene, posebno še, ker ni jasnih meril za nadarjenost. Opozarjajo na nevarnost, da bi bili prikrajšani otroci iz nespodbudnega okolja, na številne organizacijske težave, ki bi se pojavile.

Lahko bi rekli, da izražajo ti pomisleki bolj stvarne težave, ki bi se najbrž v resnici pojavile, in manj strah pred elito ali znanjem.

Oddelki in ne šole

Mnogi tudi opozarjajo, da izraz »elitne šole« ni primeren, zavzemajo se za oddelke, ne pa za šole; oddelki naj bi ne bili stalni, učenci bi morali imeti možnost, da bi se razvrstili po posebnih področjih. Zelo utemeljeno pa mnogi tudi navajajo, da bi morali imeti za delo v takih oddelkih posebej usposobljene učitelje.

Med redkejšimi argumenti za, ki pa so posebno zanimivi, so:

- nadarjeni učenci bi se bolje počutili med sebi enakimi, ne bi

jih bilo strah (!) pokazati svoje sposobnosti;

- ne bi izgubili toliko nadarjenih ljudi;

- nadarjeni ne bi lenarili ob povprečni večini in s tem zapravljali svojih sposobnosti;

- tako bi zmanjšali število vedenjsko motenih otrok.

Med prihodnjimi učitelji je več tistih, ki so proti posebnim šolam ali oddelkom za nadarjene učence - to velja še posebno za prihodnje učitelje razrednega po-

uka. V povprečju prevladujejo v vsaki skupini tisti argumenti, ki podpirajo osebno opredelitev, vendar, gledano v celoti, se število osebnih opredelitev ne ujema povsem s številom in tehtnostjo argumentov, ki jih študenti navajajo. Vsi skupaj so namreč navedli več argumentov za kakor proti, čeprav se je številčno več študentov opredelilo proti. Tisti, ki so se odločili za, so v povprečju navedli več podpirajočih argumentov, kakor tisti, ki so se opredelili proti.

Po babičinih stopinjah - Vaska Sazonov, 7. r. Osnovne šole I. celjske čete Celje, mentor: Neli Kač. Z razstave Ljudsko izročilo živi - 3. bienale pionirske grafike v Žalcu.

Učiteljev za nadarjene ni mogoče »narediti«

Po vsej verjetnosti za zdaj ne bomo imeli posebne fakultete za usposabljanje učiteljev za nadarjene otroke, zato pa bomo morali na vseh šolah, ki usposabljuje učitelje, poskrbeti, da bodo vsi učitelji dobili ne le informacije o tem, kakšne so značilnosti nadarjenih otrok in kako jih odkrivamo, ampak tudi dovolj praktičnega, metodičnega znanja za delo z njimi. Didaktika dela z nadarjenimi učenci mora postati sestavni del vseh specialnih didaktik, na razrednem pouku bi bila lahko tudi samostojen predmet, ki bi ga nujno morali zasnovati interdisciplinarno (psihologija, pedagogika, specialne didaktike idr.).

Pri didaktiki dela z nadarjenimi učenci bi morali upoštevati značilnosti in potrebe teh učencev. Nadarjeni učenci imajo namreč potrebe, ki jim učitelj, ne da bi jih poznal in ne da bi bil usposobljen za delo z nadarjenimi, ne bo kos.

Različni avtorji navajajo bolj ali manj obsežne sezname lastnosti, ki bi jih moral imeti učitelj nadarjenih, med njimi zlasti

IRENA LEVIČNIK

Poskrbimo za nadarjene že v vrtcih

Pred pedagoško teorijo in prakso so izjemno odgovorne naloge, saj bo treba razčistiti veliko pedagoških, metodičnih in drugih vprašanj, obenem pa usmerjati delovanje vzgojno-varstvenih organizacij tako, da bodo kos nalogam, ki naj pripomorejo, da bodo otroci, ki imajo danosti za posebno nadarjenost, te svoje danosti tudi lahko kar najbolj razvili.

Treba bo zagotavljati možnosti za raznovrstne dejavnosti otrok in za menjavanje dejavnosti. Ugotavljamo, da je izbira dejavnosti otrok skromna, morala pa bi biti čim večja. Vsi otroci naj imajo možnost sodelovati v različnih dejavnostih, na voljo naj imajo ustrezna vzgojna sredstva, predvsem pa pestro izbiro polizdelkov. Sodelujejo naj predvsem v dejavnostih in igrah po svoji izbiri, po svoji želji. Postopoma bo začel posamezen otrok ožiti

prožnost, široko interesov, razgledanost, inteligentnost, pripravljenost za delo z nadarjenimi.

Menim, da delo z nadarjenimi (ne glede na obliko) ne more biti rutinsko, delo, ki ga mora učitelj opraviti, da bo izpolnil svoje delovne obveznosti. To delo lahko zares uspešno opravljajo tisti, ki se nadarjenosti ne bojijo, ki vidijo v delu z nadarjenimi izziv in možnost za ustvarjalno delo.

Učiteljev za delo z nadarjenimi ni mogoče kar preprosto »narediti«, tako da bi vsi prihodnji učitelji dobili posebno znanje v taki ali drugačni obliki. Nujne so namreč nekatere lastnosti, osebne značilnosti, ki jih učitelj nadarjenih mora imeti in jih ni mogoče oblikovati s študijem.

Ena izmed takšnih možnosti je specializacija za delo z nadarjenimi za učitelje, ki že imajo nekatere značilnosti in želijo delati z nadarjenimi (specializacija bi bila mogoča že med študijem, v četrtem letniku, ali kot oblika spopolnjevanja po diplomu).

In še druga možnost: poskrbimo, da bodo vsi učitelji tako usposobljeni, da bodo tisti, ki bi to želeli, sposobni delati tudi z nadarjenimi.

izbor dejavnosti in bolj zavzeto sodelovati pri tistih dejavnostih in igrah, ki ga posebno zanimajo.

Poskrbeti moramo za ustrezno ozračje v oddelkih in raznih skupinah. Otroci naj živijo v sproščeni in cenjeni iniciativnosti, poskušanje in raznovrstnost dejavnosti. Gre za zagotavljanje takšnega javnega mnenja, ozračja in medsebojnih odnosov, v katerih se razvija »miselno, ustvarjalno iščeč« in dejaven otrok.

Življenje otrok je treba organizirati tako, da se bodo otroci družili in zbirali v oddelke in skupine po več merilih, za združevanje, torej ne le po starosti, ampak tudi po posebnih potrebah in zanimanju.

Zagotoviti je treba zgodnje odkrivanje tistih otrok, ki že v tej dobi kažejo znake posebne nadarjenosti.

med nadarjenimi in drugimi otroki.

Urban poroča tudi o dveh raziskavah, ki sta bili opravljene v Angliji. Freemanova (1979) vprašala 63 ravnateljev osnov in srednjih šol, kaj menijo o braževanju nadarjenih otrok. Ugotovila je, da niso ravno pridušeni nadarjenih otrok, poročala pa je, da niso ravno pridušeni nadarjenih otrok. Po hovem mnenju je mogoče po bam nadarjenih otrok popolnoma zadostiti tudi v šolah, ki imajo specializirane zanje.

Tisey (1981) pa je ugotovila kaj menijo učitelji o posebnih lah za nadarjene. V raziskavi zajel 182 učiteljev srednjih. Njihovo mnenje je bilo zelo dobo mnenju nemških učiteljev. Načelno so bili za dodatno pomoč nadarjenim učencem, to le, če se jim ta pomoč daje znotraj rednih šol. Le redki učitelji so zavzemali za elite šole.

Te raziskave torej kažejo, da nemški in angleški učitelji nasprotujejo uvajanju posebnih šol za nadarjene. Zavzemajo se za takšen šolski sistem, ki bi omogočil vsem otrokom enake možnosti, da postanejo »nadarjeni«, ne glede na družbenogospodarsko okolje iz katerega izhajajo. To je vsekakor hvale vredno prizadevanje, ki pa se lahko v praksi tudi spreverže v izenačevanje otrok na nižji, povprečni ravni - in to se pogosto dogaja tudi v naši šolski praksi.

DRAGO ŽAGAR

Različni pogledi, različne rešitve

Posebno šolanje nadarjenih učencev drugje

Pregled posebnega šolanja nadarjenih, v posebnih razredih ali šolah po svetu kaže, da se je v nekaterih deželah takšna oblika dela z nadarjenimi zelo uveljavila, v drugih pa ne. Zanimivo je, da uvajanje posebnega šolanja za nadarjene ni toliko povezano z razvitostjo neke dežele, temveč je bolj odvisno od tega, kako v posameznih deželah gledajo na še vedno aktualno dilemo: ali je nadarjenim otrokom bolje pomagati tako, da jih izločimo v neke stalne skupine, kjer delajo po posebnih programih in jih poučujejo posebej usposobljeni učitelji, ali pa tem otrokom bolj koristi skupno šolanje z drugimi, ob nekaterih dodatnih oblikah dela z njimi. Dozdajšnja praksa segregacije in integracije nadarjenih učencev je namreč dala dobre pa tudi slabe izide.

Posebno šolanje nadarjenih se je najbolj uveljavilo v ZDA, kjer so imeli zanje že leta 1929 v tridesetih večjih mestih posebne razrede zanje. Zlasti pa se je v ZDA povečalo zanimanje za nadarjene in izjemno nadarjene otroke po letu 1958, ko so v Sovjetski zvezi izstrelili prvi sputnik. Tedaj so začeli pospešeno iskati mlade talente, ki naj bi jim v bližnji prihodnosti zopet povrnili tehnološki primat v svetu. Veliko pozornosti pa namenjajo nadarjenim otrokom tudi v Izraelu, kjer je po nekaterih podatkih kar 70% takih otrok deležnih »posebnih pedagoških ukrepov«. Ki jih je izdelalo ministrstvo za prosveto. Med te ukrepe spadajo tudi posebni razredi za nadarjene. Posebno šolanje nadarjenih imajo tudi v vzhodnoevropskih deželah, vendar predvsem na srednješolski stopnji, za nadarjene učence v matematiki, fiziki in nekaterih drugih naravoslovnih

predmetih, v ČSSR pa sprejemajo v posebne šole tudi še otroke, stare sedem ali enajst let.

Po drugi strani pa v skandinavskih deželah skoraj ne poznajo posebnega šolanja za nadarjene in ga celo odločno odklanjajo. Zdi se, da imajo te dežele enega najbolj integriranih šolskih sistemov na svetu. Podobno je tudi v zahodnoevropskih deželah, v Italiji, ZRN, Angliji, Franciji in drugod. Obstajajo pa seveda v teh deželah zasebne šole, ki sprejemajo sposobne otroke predvsem premožnejših staršev. Da so te šole zares selektivne, je pokazala tudi mednarodna raziskava (Ogletree 1971), ki je zajela otroke od 3. do 6. razreda na Škotskem, v Angliji in v ZRN. V tej raziskavi so med drugim preučevali tudi ustvarjalne sposobnosti učencev, ki so obiskovali zasebne šole, in tistih, ki so se šolali v državnih šolah. Tako kot je bilo pričakovati so na Torran-

covih preskusih ustvarjalnega mišljenja dosegli pomembno boljše izide učenci zasebnih šol. V teh šolah torej nekateri otroci lahko uveljavijo svojo nadarjenost.

Toda v zadnjih letih so začeli v nekaterih deželah zahodne Evrope razmišljati tudi o širši skrbi za nadarjene otroke. Kot poroča Urban (1985), so zahodnonemška ministrstva za šolstvo izdelala tako imenovani tridelni selektivni sistem šolstva od 5. ali 7. razreda, ki naj bi ustrezal večini otrok: nadarjenim, hendikepiranim in normalnim. Ker pa je v tej deželi zelo pomembno tudi širše javno mnenje, kadar gre za uvajanje nekaterih novosti, so želeli zvedeti, kaj menijo o predlaganem šolskem sistemu starši, učitelji in učenci sami.

V ta namen so sestavili poseben vprašalnik, razdeljen na dva dela. Prvi del vprašalnika je vseboval 16 trditve, ki so se nanašale na tale pedagoška področja: hendikepirani otroci in posebna vzgoja, individualizacija v vzgoji, integracija nasproti segregaciji, nadarjeni otroci in vzgoja, identifikacija nadarjenih otrok, otroci z govornimi težavami. V drugem delu vprašalnika pa je bilo opisanih 15 vzgojno-izobraževalnih smotrov, kot npr. samostojnost, ustvarjalnost, občutek odgovornosti, marljivost, politična zavednost, redoljubnost in podobno. Na posemne trditve v vprašalniku so osebe odgovarjale v obliki petstopenjske lestvice. Enako

so ocenile tudi pomembnost vzgojno-izobraževalnih smotrov za različno sposobne učence.

Izprašanih je bilo 118 staršev otrok od 11. do 13. leta, ki so obiskovali splošno ljudsko šolo, 38 staršev 14-in 15-letnih otrok, ki so obiskovali posebno gimnazijo, 124 učiteljev, 135 študentov pedagoške akademije (teacher's college) in 18 nadarjenih 17-in 18-letnih učencev, ki so obiskovali zasebno gimnazijo za nadarjene.

Večina staršev je menila, da šola mora upoštevati razlike v sposobnostih in interesih otrok. Prepričani so bili, da integrirana vzgoja ne ustreza potrebam vseh otrok. Zato so nasprotovali trditvi, da uvrščanje hendikepiranih v posebne šole ne koristi tem otrokom. Manj naklonjeni pa so bili posebnim šolam za nadarjene, čeprav jih niso izrecno odklanjali. Razlike v stališčih staršev, katerih otroci so obiskovali splošno ljudsko šolo in tistimi, ki so imeli otroke v gimnaziji, niso bile statistično pomembne. Kljub temu se je pokazalo, da je mnenje staršev vendarle nekoliko odvisno od izkušnje, ki jih imajo s šolo in svojimi otroki. Tako so na primer starši gimnazijcev bolj odločno nasprotovali integraciji, ker je gimnazija v ZRN neke vrste selektivna šola.

Za razliko od staršev so učitelji in študenti - prihodnji učitelji izrazili precej bolj negativno sta-

Iz prakse
za
prakso

Poslušanje

Pri obiskih po ljubljanskih osnovnih šolah me je dostikrat presenečalo, da veliko učencev sploh ne poslušajo zastavljenih vprašanj in zato tudi nanja ne znajo odgovarjati. Nisem maral v šolah moralizirati glede tega, pač pa sem se odločil, da se bom z učenci pogovoril o tem in jih na koncu pogovora tudi anketiral.

Učenci petega razreda ene od ljubljanskih osnovnih šol so večinoma razvijali nazore, kakšno bi poslušanje moralo biti; medtem ko so učenci sedmega razreda v največ primerih podajali zagovor, zakaj nečejo poslušati:

Doma poslušam starše, kadar mi kaj naročajo, pripovedujejo ali razlagajo. Pri poslušanju moram biti tiho, da dobro slišim. V šoli pa moram poslušati učiteljico, da jo razumem in se kaj naučim. Če ti sošolec kaj pove, česar ne razumeš, ga je treba tudi poslušati.

Igor, 5. razred

Poslušam le, če kdo pripoveduje o čem zanimivem. Starši večinoma pridigajo, kaj bi morala delati. Tega ne poslušam, obrnem se stran in gledam televizijo. Obnašam se, kot da jih ni. V šoli malokrat poslušam, kaj razlaga učitelj. Pri nekaterih učiteljicah, ki niso stroge, letajo papirčki po razredu. Take učiteljice govorijo same sebi, saj jih nihče ne poslušajo.

Mojca, 7. razred

Imajo pa že tudi učenci petih razredov pritožbe na račun stikov s starši in učitelji:

Ker starši dostikrat govorijo eno in isto, jih ne poslušam. Učitelj je pa dostikrat ne razumem, ker govorjenje preveč razvlačujejo. (Špela) – Kadar mi mama kaj ukaže, je prvič nič ne poslušam, šele ko mi ukaže drugič ali tretjič, jo ubogam. (Petra) – Starše rada poslušam, samo očka stalno govori in govori. Učitelje moram poslušati, moti pa me, da se preveč derejo. (Katja) – Če doma ne odgovarjam staršem, se oče počuti, kot da ima nevzgojenega sina. (Marko) – Rada poslušam le, če zvem kaj novega, kaj na primer narobe mislim ali delam. (Vesna) – V šoli ne poslušam, zato bolj malo znam. (Simo) – Nekateri učitelji komaj kaj spravijo skupaj, potem je jasno, da jih nihče ne poslušajo. (Blaž) – Vseeno je, ali v šoli poslušam ali ne, saj ničesar ne razumem. (Marko) – Včasih bi rada poslušala, pa ne morem, ker drugi preveč klepetajo. (Suzana) – Kadar očetu kaj povem, mi pravi, da »nakladam«; mami pa sploh nima časa za moje »bedarije«. (Polona) – K učiteljem se nikoli ne obračam, ker zmeraj pravijo, da nimajo časa. (Miha)

Učenci sedmih razredov pa imajo še veliko več pritožb na račun govornih navad odraslih:

Kadar mi starši pridigajo, jih ne poslušam. Čez eno uho gre noter, čez drugo pa ven. (Sabina) – S starši se ne pogovarjam veliko. Zelo sta zaposlena. To me jezi. (Jana) – Če doma kaj sprašujem, prosim ali se pritožujem, mi dostikrat sploh ne odgovarjajo. (Miha) – Sestra me ne poslušajo, ker misli, da je pametnejša od mene. (Gregor) – Mamu zanima samo moja šola, drugega pa nič. Kadar omenim šolo, kar poskoči. (Jasmina) – Biologijo poslušam, ker me zanima; zgodovine pa ne, ker je dolgočasna. (Simona) – Učitelja poslušam le, kadar nimam kakšnega sošolca, s katerim bi se pogovarjal. (Gregor) – Nekateri učitelji rabijo preveč uvodnih besed, bistvo pa povejo preveč na hitro. (Jasmina) – Ždi se mi, da nas je v razredu preveč: eni poslušajo, eni pa klepetajo. (Simo) – Učiteljice nas morajo miriti tako, da včasih mislim, da bodo ob glasilke. (Miha) – Dostikrat se delam, da poslušam, v resnici pa ne. (Barbara) – Poslušam le, če učitelj zagrozi s kontrolko ali spraševanjem. (Peter)

Ko sem s šolarji nehal razpravljati o poslušanju, sem imel občutek, da je bilo dobro, da razprave nisem začel s pridigo, ampak da sem najprej prislunil šolarskim pritožbam. Res je, da so učenci v višjih razredih osnovne šole zelo slabi poslušalci in močno svojevigli, toda našli so vendar tudi marsikaj, kar jih pri odraslih upravičeno moti. Za dober medsebojni dialog bi se morali oboji poboljšati. Ni prav, da od mladih ljudi zmeraj nekaj zahtevamo, njihove težave pa nam niso mar. Poleg drugega bi morali najti čas za osvajanje intenzivnejših oblik poslušanja: za hitro menjavanje podajanja učne snovi z vajami, redno šolarsko spraševanje po nerazumljivih besedah in stvareh, zavzemanje kritičnih stališč do vsakega besedila. V zadnjih razredih osnovne šole pa bi bile potrebne vaje v poslušanju v sprotim izdelovanjem zapisov.

FRANCE ŽAGAR

NOVOST

Nekadilski razredi

Vsaka spodbuda in prizadevanje, ki rodi že majhne uspehe, je dobrodošla. Tudi zakon o prepovedi kajenja je dobrodošel, verjetno pa bomo morali nekadilci dosednji, da se bo uresničeval.

V Celju že četrto leto vpeljujejo nekadilske razrede.

Gre za dejavnost, usmerjeno v prve razrede srednjih šol. Razred se na svojo pobudo prostovoljno odloči, da bo postal nekadilski. V prvih razredih imamo oddelke, v katerih še nihče ne kadi, tam je odločitev lažja. Ko pa gre za vztrajanje, pa ne zmeraj. V oddelkih, kjer posamezniki že posegajo po cigaretah, je potrebno več prizadevanja, da pri sami odločitvi in tudi kasneje pri opuščanju cigarete. Kjer pa so že redni kadilci, se je težko dogovoriti. Če je odločitev prostovoljna, bodo učenci vztrajali in si prizadevali, da bodo ob koncu šolskega leta nekadilski. Potrditev nekadilskega razreda je javna. Po objavi so sicer mogoče pritožbe in šele nato sledi nagrada.

Tako dejavnost sem začela vpeljevati v Srednji šoli Borisa Kidriča v Celju, kjer letos že četrto leto spodbujamo nekadilske razre-

de. V lanskem šolskem letu je bilo samo na tej šoli sedem nekadilskih oddelkov. Izkušnje iz te šole sem v preteklem šolskem letu prenesla še na pet drugih srednjih šol. Ob koncu šolskega leta smo imeli več kot dvajset nekadilskih oddelkov samo v prvih razredih. Prvi skromni uspeh je predvsem spodbuda za nadaljnje prizadevanje. Mladega človeka spodbudimo k razmišljanju, ali je cigareta tudi znak odraslosti in resnična človekova potreba.

Kako prijetno je bilo v zadnjih tednih preteklega šolskega leta videti pred šolami vse več skupin mladih, ki so se pogovarjali brez cigarete. Celotno fantje enega izmed drugih letnikov so se pohvalili, da so v celoti nekadilski razred. Na začetku novega šolskega leta opažam, da je veliko skupin učencev, v katerih nihče ne kadi. Zato nas čaka v tem šolskem letu tudi na tem področju veliko dela, saj so se tej pobudi pridružili mnogi razredniki, psihologi na šolah in vodstva šol, ki so ob koncu lanskega šolskega leta predlagali spodbudne nagrade.

ANTONIJA MARINČEK

ZA POUK BIOLOGIJE

Sodobni učbeniki in didaktični kompleti

Namen tega zapisa je predstaviti učbenike in didaktične komplete, ki so nastali zadnja leta za pouk biologije od 5. razreda osnovne šole do končanega srednjega izobraževanja, in to za vse programe, kjer je biologija temeljni strokovni predmet ali poseben strokovni predmet.

Učbenike in didaktične komplete pripravljamo na Zavodu SR Slovenije za šolstvo vedno na podlagi predpisanih učnih načrtov. Ti se večkrat spreminjajo zaradi hitrega razvoja znanosti in tehnike in zaradi problemov sodobnega sveta, ki so povezani s tem razvojem (ekološka vprašanja). Novi učni načrti prinašajo tudi veliko novih zamisli, ki se zrcalijo v ciljih, vsebini in metodah vzgojno-izobraževalnega dela.

Da bi dosegli cilje, zastavljene v učnih načrtih, si pri pripravi učbenikov za biologijo prizadevamo, da bi tudi z učbeniki učenec motiviral in jih pri učno-vzgojnem procesu čim bolj aktiviral. Kako?

To poskušamo s čim boljše vsebinsko, idejno in didaktično-metodično oblikovanostjo učbenikov, s prilagajanjem vsebin razvojni stopnji učencev, s čim boljše estetsko in tehnično ureditvi-

Najpomembnejša sestavina didaktičnega kompleta so vaje. Vaje so izvršene v učbenik ali so pripravljene kot posebna izdaja. Diferencirane so po zahtevnosti in razdeljene na obvezne vaje ter vaje za razne dejavnosti in za delo doma. Pripravljene so tako, da upoštevajo didaktična načela: opazovanje, primerjanje, sklepanje, napovedovanje posledic in rezultatov, razvijanje delovnih navad in kritično ocenjevanje.

Priprava didaktičnega kompleta zahteva usklajeno skupinsko delo strokovnjakov za posamezna predmetna področja, psihologov in učiteljev praktikov ter ilustratorjev. Skupinsko delo je mogoče le, če je skupina usklajena in če je za delo dovolj časa. Vsi avtorji učbenikov in recenzenti so v rednem razmerju. Zato se celo usklajevalnih sestankov, ki jih je pri pripravi didaktičnega kompleta veliko, ne morejo zmeraj udeleževati. Zato priprava nekaterih učbenikov kasni za dinamiko uvajanja novih programov v osnovne šole. Pisanje učbenikov tudi gmotno ni ustrezno nagrajeno.

Didaktični komplet gre od razpisa do izida najmanj skozi 30 faz in ima finančne, uredniške in založniške težave. Vendar so postala učila z uvajanjem didaktičnih

– vaje, nova izdaja 1987

BIOLOGIJA 8. RAZRED – didaktični komplet

- učbenik Razvojni nauk, nova izdaja 1987
- delovni listi s preglednicami
- barvna priloga rastlin za obravnavo rastlinskega sistema (v pripravi)
- prosojnice

NARAVOSLOVNE DEJAVNOSTI OD 1. DO 5. RAZREDA
– izšlo 1. 9. 1987 v založbi Zavoda SRS za šolstvo

SREDNJA ŠOLA

1. BIOLOGIJA – SPLOŠNO IZOBRAŽEVALNI PREDMET V VSEH PROGRAMIH SREDNJEGA IZOBRAŽEVANJA

didaktični komplet:
– učbenik
– vaje (diferencirane po zahtevnosti)
– prosojnice
– diapozitivi
temeljna ekologija, varstvo narave

2. BIOLOGIJA – TEMELJNI STROKOVNI PREDMET v 2., 3. in 4. letniku srednjega izobraževanja v 11 VIP (vzgojno-izobraževalnih programih) z različnim številom ur in z različnimi vsebinami. Pripravili smo 10 snopičev, ki pokrivajo celotno biologijo kot temeljni strokovni predmet. Vaje k snopičem so kot posebna izdaja ali vključene v snopiče ali v pripravo.

Seznam snopičev:

1. BIOLOGIJA VEDA O ŽIVLJENJU
2. ORGANIZACIJSKE OBLIKE ŽIVLJENJA – RASTLINSKI SISTEM
3. ORGANIZACIJSKE OBLIKE ŽIVLJENJA – ŽIVALSKI SISTEM
4. ŽIVLJENJSKI PROCESI – ASIMILACIJA, DISIMILACIJA
5. RAZVOJ ŽIVLJENJSKIH PROCESOV IN ENERGETSKA UČINKOVITOST
6. PRIMERJAVA STRUKTURE IN FUNKCIJE ORGANSKIH SISTEMOV PRI MNOGOCELIČNIH ORGANIZMIH
7. RAZMNOŽEVANJE, RAZVOJ, RAST
8. GENSKA KONTINUITETA (VAJE)
9. VIŠJE RAVNI ORGANIZACIJE (EKOLOGIJA)
10. RAZVOJ BIOLOGIJE IN NJENA VLOGA V DRUŽBI (izid v letu 1987)

Izdajanje v snopičih ima ob razdrobljenosti vsebin biologije v programih srednjega izobraževanja to prednost, da učenci ne kupujejo učbenikov, v katerih so vsebine, ki jih v posameznih vzgojno-izobraževalnih programih ne obravnavajo. Vsebine vseh snopičev obravnavajo le v naravoslovno matematični usmeritvi.

3. BIOLOGIJA – POSEBEN STROKOVNI PREDMET V NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNI USMERITVI – za 3. in 4. letnik BIOLOŠKO LABORATORIJSKO IN TERENSKO DELO I. (izid kot gradivo in je primerno BIOLOŠKO LABORATORIJSKO IN TERENSKO DELO II. tudi za priročnik na delovnem mestu (laborant na srednji šoli).

Sklep

Med vsemi naštetimi učbeniki in spremljajočimi učnimi sredstvi jih je verjetno tudi nekaj, ki bi jih lahko s pridom uporabili pri izobraževanju odraslih, od presojnic in diapozitivov do prilog za ek-skurzije in pripravljenih vaj. Letih ne bi izvajali kot v osnovni šoli ali srednji šoli, temveč bi jih lahko zastavili kot problem dvojicam ali skupinam. Tako ne bi podajali znanja samo v obliki dejstev, temveč bi udeleženci izo-

braževanja iskali podatke za reševanje problema najprej v svojem spominu, nato v učbeniku in končno v začetnem eksperimentu.

Vsebinska priprava učbenikov spoznavanja narave in biologije je potekala na Zavodu SR Slovenije za šolstvo. Ob učbenikih so bila načrtovana tudi učila kot sestavina didaktičnih kompletov. Izdala in založila jih je Državna založba Slovenije.

CVETA ŽUMER

Saj sem prav mislil(a)!

Ob rednem pregledovanju, popravljanju in ocenjevanju prostih spisov ter ostalih pisnih izdelkov skrbem učitelj kar dosti pretrpi. Za to delo porabi namreč veliko časa, potrebna je izjemna zbranost, ob vsem tem pa še temeljito znanje pravopisa, slovnice in stilistike. Grda, drobna, nerazločna ... pisava učencev mu dodatno otežuje delo in obremenjuje oči. V slabo voljo ga spravljajo tudi nenehno izpuščena ločila, črke, napačne začetnice, stvari torej, ki jih je utrajeval in popravljal že nešteto-krat.

Tudi dolgočasne spise in razvlečene »umotvore«, ki nič ne povedo, je težko brati leta in leta.

Včasih pa se pri branju spisov človek lahko do solz nasmeje: zaradi duhovite vsebine, nenavadno smešnih doživljajev, značilnosti opisanih oseb ali pa zaradi nečesa drugega... V mislih imam primere, ko je hotel šolar napisati jasno (njemu je bilo vse razumljivo), a izrazil se je dvoumno. »Saj sem prav mislil.« navadno pojasnjuje šolar, ko se učitelj z njim pogovori ob popravi spisa.

Nekaj takih »cvet« (iz naših OŠ):

– *Krvodajalci so se zbrali v novem zdravstvenem domu. Tudi moj ati je bil med njimi. Kar malo strah ga je bilo. Ko je prišel zdravnik, je vzel iglo ter ga zabol-del...*

– *Družina se je ustavila pri bogatem kmetu. Težko so se sporazumevali, ker nihče ni znal slovensko. Oče se je smehljaj, mati pa je z rokami nekaj dopovedovala. Bogatin se je le omeščal in jo rad sprejel medse.*

– *Obveza je bila vsa zavozlana, zato je brat pomolil roko medicinski sestri. Ta je vzela čiste škarje in mu jo takoj odrezala.*

– *Tudi letos smo zredili debelega prašiča. Ko je bil najbolj primeren čas za koline, smo poklicali sosedovega strica – mesarja. Peljali smo ga v hlev ter ga zaklali.*

– *Sredi maja smo obiskali muzej tovariša K. ... Vse smo si z zanimanjem ogledali, posebno pa tisto sobo, v kateri je imel tovariš K. ... nagačene svoje stvari.*

V otroških zvezkih te krutošči z zakolom in rezanjem že še prenesemo. Hudo pa je, kadar so odrasli pisci tako nerodni in marlomarni pri rabi svojega materinega jezika. Tole vabilo odraslih (odraslim) prav čudno zveni:

Vljudno vas vabimo na sestanek društva ..., ki bo v prostorih doma ..., ob 14. uri, v ... Po sestanku obvezno streljanje rezervnih oficirjev.

(Ali tole obvestilo na vratih zdravstvenega doma:

V nepomittih ustih ne popravljamozob!!!)

Zbrala spise po razredih, ki so bili popravljeni (!?) v šol. letu 1985–86.

MARIJA GABRIJELČIČ

Said Heddaya (Egipt): Egiptanska folklor 3, barvna jedkanica, 1985

jo, z notranjo diferenciacijo vsebin po zahtevnosti in programih, predvsem pa s pripravo vaj in gradiva za ek-skurzije in naravoslovne dejavnosti.

Sodoben učbenik za naravoslovne predmete je zasnovan kot didaktični komplet, ki nastaja sproti z vsebinsko zasnovano učbenika, ne kot dopolnilo. Didaktični komplet obsega poleg temeljnega učbenika z omejenim obsegom tudi spremljajoča učna sredstva, ki so za različna predmetna področja različna. Za biologijo so najpogostejša spremljajoča učna sredstva presojnice, diapozitivi, vaje, kasete, delovni listi, priloge za izpeljavo ek-skurzij, priročniki za učitelje itn.

Doslej so pripravljene tile učbeniki in didaktični kompleti:

SPOZNAVANJE NARAVE ZA 5. RAZRED – didaktični komplet

- učbenik, v katerega so izvršene, je prvi poskus integracije vsebin biologije, kemije in fizike na tej ravni
- barvna priloga rastline ob poti, rastline na travniku, preglednica glavnih rastlinskih skupin in njihovih sorodstvenih zvez (priloga je namenjena za ek-skurzije)
- delovni listi s preglednicami za izpolnjevanje in z dodatnimi vajami za delo pri naravoslovnih dejavnostih in za delo doma
- prosojnice (v pripravi)

BIOLOGIJA 6. RAZRED – didaktični komplet

- učbenik, v katerega so izvršene vaje, snov je obravnavana z močnim poudarkom na ekologiji.
- priloga z razpredelnicami, vodnimi in obvodnimi rastlinami (ob ponatisu bo priloga barvna, razpredelnice pa razbremenjene različnih podatkov)
- prosojnice
- diapozitivi
- z metodičnimi navodili za učitelja – izšlo 1987

BIOLOGIJA 7. razred – didaktični komplet

- učbenik Naše telo (popravki 1987)
- barvna priloga Zdravilne in užitne rastline; izbor je usklajen s seznamom rastlin, predpisanim za tekmovanje Mladi v SLO in DSZ. Obučbeniško gradivo: Alkohol, Droge, (prosojnice z metodičnimi navodili.)

Vsaka prenova zahteva motivacijo

Načrt je mrtva črka, če mu učitelj ne vdahne življenja

V tem šolskem letu se novi Program življenja in dela uresničuje že v vseh razredih osnovne šole, obenem pa poteka tudi evalvacija, s katero naj bi ta program ovrednotili in hkrati preverjali, kako se uresničuje v praksi.

Zaprosili smo nekatere pedagoške delavce, naj nam pišejo kaj o svojih izkušnjah na tem področju. Tokrat objavljamo prispevek BERTE GOLOBOVE, k sodelovanju pa vabimo tudi druge, ki bi želeli o tem kaj povedati javnosti.

Na račun novih učnih načrtov je bilo slišati in brati veliko kritičnih misli; evalvacija je pokazala, da učitelji z njimi niso povsem zadovoljni. O tistih za slovenski jezik na stopnji razrednega pouka jih približno polovica vprašanih meni, da so preobsežni in prezahtevni. Snovi je v njih res toliko, da vsaj na prvi pogled zbuja odpor. Pojasnila ga še povečujejo, posebno če jih učitelji preberejo le površno. Niso pa redki, ki pravijo, da jih težko razumejo. Strokovni jezik, v kakršnem so napisana, jih očitno prestraši, da se počutijo ohromljene. Gesla v učnem načrtu vidijo le še kot neizogibno snov, ki jo učencem morajo stlačiti v glavo. Če je res tako, v čem je novi načrt boljši od prejšnjega? Enega in drugega so kajpada sestavili strokovnjaki. Tudi v novem je upoštevan predvsem razvoj jezikoslovne znanosti. Za področja slovenskega jezika je nakazano okvirno število ur, glasoslovje in pravopis sta zasnovana vzporedno, tj. povezano, iz vsebin celotne jezikovne vzgoje je razvidna postopnost, obogateno je sporočanje, književna vzgoja z domačim branjem je zasnovana kot naraven temelj za razvijanje bralnih sposobnosti. Vse to govori v prid novemu načrtu, prav tako posamezni splošni smotri pouka materinskega jezika.

Ob geslih pa ni določen obseg učne snovi. Čeprav v nižjih razredih še ni v ospredju jezikovna sistematika (glej Jezik in slovstvo XXX/6), si učenci le morajo pridobiti določeno znanje. V zvezi s tem so učitelji pričakovali, da bo novi učni načrt označil meje minimalnega znanja snovi. Na začetku šolanja sta poglobljena branje in pisanje. Pojasnilo, da je opismenjevanje »praviloma« končano v prvem razredu, daje razumeti, da se lahko nadaljuje še v drugem, v praksi pa je pojasnilo različno upoštevano in tudi različno razumljeno (v tujini traja opismenjevanje tudi po tri leta!). Obilica snovi ovira učinkovito ponavljanje in utrjevanje, število ur za aktualizacijo je komaj vredno omembe (4 ure). Pri sestavljanju načrta bi najmoj morala sodelovati pedagog in psiholog, pa tudi sugestije učiteljev praktikov bi bile dobrodošle. Tako pa niso mogle biti upoštewane pobude ljudi, ki najbolj vedo, koliko otrok na posamezni umski razvojni stopnji pravzaprav zmore. Slednjega novi načrt glede učne snovi tudi pri slovenskem jeziku ni razbremenil; z dokazovanji, da so učni načrti ustreznejši od učnosnovnih, pa smo se lahko že nekajkrat seznanili v strokovnem in dnevnem tisku.

Učni načrt je seveda treba uresničevati. Načrt je mrtva črka, če mu učitelj ne vdahne življenja. Za to pa potrebuje še kaj drugega kot zgolj dobro voljo. Ne poznam primera, da bi gradbeniki iz nič lahko gradili gradove (razen tistih v oblake) ali da bi kovač brez ustrezne priprave lahko kaj skoval. Učitelji so l. 1983 dobili (spet) le nove načrte, pa nobenega novega učnega gradiva. Torej je bilo treba novo vino naliti v stare mehove, in ali kaj čudnega, da je med njimi zavrelo? Učitelj vendar ne zahteva preveč, če hoče imeti pri roki ustrezna pomagala.

Novosti učnega načrta so bile učiteljem predstavljene na uvaljalnih seminarjih, toda vse preveč horukarsko in nepogojljivo. Na vrat na nos so morali izdelati letne priprave. Niti toliko časa niso imeli, da bi zajeli sopo. Z novim učnim načrtom smo jih maratonsko seznanili proti koncu avgusta, čez kak teden dni pa so po

njih že učili. Ker je novi program življenja in dela prinesel precej novosti, v praksi pa ga je pospremila značilna naglica, so učitelji marsikatero njegovo sestavino občutili kot breme. Ob uvedbi novih načrtov, pa tudi sicer, zanje ni bilo poskrbljeno za sistematično strokovno spopolnjevanje. Naj so vsebine, ki so jim bile podane na seminarjih in aktivih, še tako dragocene, ne morejo odtehtati načrtnega strokovnega izobraževanja. Z novostmi mora biti učitelj seznanjen dovolj zgodaj, ne pa tik pred tem, ko jih mora v razredu suvereno obvladati. Povrhu vsega mora biti za vsako prenovo motiviran, kajti izvede jo lahko le on. Nov učni načrt pa neprebujena učiteljeva miselnost ne moreta zagotoviti nobene pozitivne preobrazbe. Tako je bilo ob novem načrtu na eni strani premalo pretehtano, koliko zmore učenec, na drugi pa je bil zanemarjen učitelj kot pomembno gibalno prenovo. Ta se je hočeš nočeš septembra moral vpreči v voz in ga, vsaj kar zadeva učna gradiva in strokovno pripravljenost, skoraj gol in bos premakniti. Če bi še dolgo ostal praznih rok (učna gradiva, priročniki za učitelja, strokovno izpopolnjevanje), prenova učnih načrtov ob taki ali drugačni spremljavi (evalvaciji) ne bi pomenila kaj dosti več kot burjo, ki je za nekaj časa brez potrebe razvihrala šolsko morje.

Ne kritičnost ne nerganje samo od sebe ne more spremeniti razmer. Potrebna je vsestranska dejavnost. Predvsem pa potrebujejo učitelji nekaj miru, tj. tiste razbremenjenosti, ki bo v njih zanesla ustvarjalni nemir. Ustvarjalni učitelj namreč tak ali drugačen učni načrt uresničuje bistveno bolje, kot tisti, ki ga priganja le črka zakona. Zdaj so načrti tu, učitelji delajo po njih, po štirih letih so se jih privadili, vročičnost je minila in prav je tako. Evalvacija kljub različnim pomislekom, ki jih izraža, ni prinesla takih ugotovitev, da bi jih morali za vsako ceno spet spreminjati. Opozarja pa na učiteljevo pomanjkljivo poznavanje jezikoslovne vede in specialne didaktike, predvsem jezikovnega pouka. Ker diploma ne more zagotoviti trajnega znanja z najmanj sedmih predmetnih področij, bi se morali učitelji stalno strokovno spopolnjevati. Kadrovske šole, Pedagoški inštitut, zavod za šolstvo bodo, upam, poskrbeli, da bo v prihodnje to spopolnjevanje zares sistematično.

Med tem ko so se učitelji spopadali z novostmi, se jim je počasi nakapljalo tudi nekaj novega gradiva. Ze sočasno s prenovo je bil na trgu komplet za celostno estetsko vzgojo in komplet didaktičnih igrač. Precej kasneje je izšla novemu načrtu prilagojena izdaja delovnih zvezkov za slovenski jezik v prvih treh razredih in nov delovni zvezek za slovenski jezik v 4. razredu. Izšla je izobraževalna slikanica Sporočanje, otroški reviji Ciciban in Kurirček sta uvedli stalno jezikovno rubriko, radijski izobraževalni program je poskrbel za štiri nove jezikovne radijske šole za nižjo stopnjo. Zavod za šolstvo, ki je ob uvedbi učnih načrtov opravil vse uvaljalne seminarje, pripravlja vsebine za nove seminarje in aktivne, napotke za odditavanje gesel učnega načrta, izbor člankov o metodah pouka materinske in še kaj. V pripravi so tudi nova Berila za nižje razrede.

Menim, da bodo težave - teh pred uvedbo novih učnih načrtov ni manjkalo - bistveno manjše, če bomo učiteljem zagotovili

dovolj učnega gradiva (tudi zbirnega), neprertrgano spopolnjevanje in vse druge okoliščine, ki jih bodo spodbujale k ustvarjalnosti.

LEPŠI ČASI ZA PRVOŠOLCE?

Manj naporen prehod od igre k učenju

Zadnja tri leta opažamo v Celju veliko zavzetost Zavoda SRS za šolstvo, Organizacijske enote Celje, za zboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli. V ta okvir spadajo tudi prizadevanja, da dobi uvaljalno obdobje v prvem razredu ustrezno veljavo ali kakovost.

Priprave na to potekajo neprenehoma in vzporedno na več ravneh. Napotke za delo v prvem razredu v uvaljalnem obdobju je Zavod SRS za šolstvo najprej prenesel vodjem občinskih aktivov učiteljev prvih razredov, ti pa so jih prenesli naprej. Pohvalno je tudi, da se takšnih aktivov, zlasti če se problematika nanaša na uvaljalno obdobje, udeležujejo tudi vzgojiteljice male šole. Srečanja učiteljic in vzgojiteljic in medsebojne hospitacije so veliko pripomogle k lažjemu prehodu otrok iz predšolskega obdobja v šolsko. Pedagoška svetovalka Vida Bukovac, ki se tudi sicer poglabljeno ukvarja s problematiko uvaljalnega obdobja, je z njo seznanjala tudi ravnateljice osnovnih šol.

Letos je npr. celjski Zavod SRS za šolstvo tik pred začetkom šolskega leta pripravil seminar za učitelje prvih razredov; na njem so si ogledali film ali video posnetek o fleksibilni artikulaciji pouka, ki je bil posnet pri učiteljici Gizeli Sternad na osnovni šoli bratov Mravljak v Titovem Velenju. Na seminarju so predstavili še didaktične igre za delo v prvem razredu, ki so pripravljene za proizvodnjo in izdajo pri AERO Celje.

Enako vsebino je imel tudi seminar za ravnateljice, le da je bil dnevni red razširjen še z napotki o spremljanju uvaljalnega obdobja in začetnega opismenjevanja.

Na seminarjih je bilo sprejetih več določnih nalog v zvezi z uvaljalnim obdobjem ter dogovor o učnih nastopih v tem času.

Na tak učni nastop sem bila

pred kratkim povabljen, in to me je tudi spodbudilo k pisanju.

Na osnovni šoli I. celjske čete v Celju je učiteljica prvega razreda Marina Umnik v sodelovanju s šolsko pedagoginjo Judito Kežman pripravila učni nastop; nanj so bile povabljene kolegice prvih in drugih razredov ter podaljšane bivanja, slavisti te šole in vzgojiteljice male šole in vzgojno-varstvenih organizacij v Celju. Približno 20 se nas je zbralo v zadnjem delu razreda, in od tam smo spremljale zares zgleden učni nastop.

Najbolj me je pritegnila prožno zasnovana artikulacija pouka. Pouk je nevsiljivo prehal od igre k delu in nasprotno. Igra je pomenila sredstvo za doseganje učnih smotrov, hkrati pa je bila cilj, saj je učence sproščala, razbremenjevala. Tako je lutkovna hišica z imenom TEDEN in s sedmimi lutkami (PONEDELJEK, TOREK...) pomenila »rdečo nit« pouka. Lutke so omogočale časovne predstave, matematičnim ploščicam so dajale barvo in obliko, uvaljale so slikovno stvarnico, učence so razvedrile, z njimi so telovadile, pele ipd.

V analizi oziroma oceni učnega nastopa je bila prav fleksibilna artikulacija pouka pozitivno podarjena. Takšni obliki dela so dale priznanje zlasti vzgojiteljice, ker menijo, da se z njo zmanjšuje prevelika razlika med predšolskim in šolskim delom, da učenec v resnici omogoča lažji prehod od igre k delu - učenju.

V zadnjem času veliko slišimo in govorimo o fleksibilni artikulaciji pouka. Učitelji jo načelno odobravamo, prepočasni pa jo uveljavljamo v praksi z izgovorom, da zahteva tako delo preveč vsestranskih priprav na pouk. Je že res, vendar naj bodo dosežki dela in počutje učencev tisti cilj, za katerega se je vredno vsaj občasno žrtvovati.

IVANKA MARIČ

France Mihelič: Hiša na barju, 1965, olje na pl.

IZ STARIH LISTOV

Lepa beseda lepo mesto najde

Nekateri starši imajo lepo navado, da radi in večkrat prihajajo k učitelju v šolo, da se informujejo o vedenju in napredku svojega otroka, ali pa da ga opravičijo, če se ni mogel učiti, spisati naloge in če ga ni v šolo, da povedo vzrok njegove odsotnosti. Taki poseti staršev v šoli so vse hvale vredni, ki jih mora odobravati vsak učitelj in le želiti bi bilo v interesu pouka in vzgoje, da bi vsi starši radi in prav pogosto posežali s takim na-

menom učitelja. Na to je pa treba starše navaditi. Če ne pridejo prostovoljno, naj jih učitelj večkrat potom otrok povabi na razgovor v šolo. Pri tej priliki naj si učitelj prizadeva, da pozve od staršev službne telesne hibe (bolezni) in duševne napake otrok ter pouči starše, kako bi bilo mogoče take hibe in napake odstraniti, da ne bo otrok zaradi krive ali pa zamerjene vzgoje v nadalje svoje- mu bližnjemu, ampak da postane

Mi in starši

Prvi stiki in vtisi

Prvi vtisi in medsebojni stiki so z vidika sodobne psihologije zelo pomembni za nadaljnje medsebojno sodelovanje med ljudmi. To spoznanje se potrjuje tudi pri učiteljem in vzgojiteljem delu s starši. Že pri prvih srečanjih s starši - pri govornih urah ali na roditeljskih sestankih - si lahko pridobimo njihovo naklonjenost in ustvarimo potrebno ozračje za medsebojno sodelovanje in odkrit pogovor. Lahko pa to priložnost zapravimo in soustvarjamo razmere, ko si bomo vse leto odtujeni, vsak na svojem bregu, učiteljevi besedi pa bo na vsakem sestanku sledil nič kaj spodbuden molk.

V pripravi na pedagoški poklic dobi učitelj (vzgojitelj) potrebne napotke za delo z otroki in mladostniki, kako naj oblikuje oddelčno skupnost in pospešuje njeno zorenje v skladu s spoznanji skupinske dinamike. Zelo malo pa dobiva napotkov o tem, kako delati s starši in njihovo oddelčno skupnostjo, ki bi jo bilo treba prav tako povezati, razvijati in usmerjati k dejavnemu sodelovanju. Največkrat pozabimo, da imamo v vsakem oddelku od vrta do konca srednje šole dvoje povsem drugačnih skupnosti - skupnost učencev in skupnost njihovih staršev. Prva zaživi razmeroma kmalu v svoji polnosti, druga največkrat niti ne zaživi, vsaj ne kot celota. Prva je iz leta v leto bolj trdna in zrela, s poudarjeno skupno zavestjo; v oddelčni skupnosti staršev pa se zgodi, da se starši tudi po večletnem srečevanju na roditeljskih sestankih med seboj skoraj da ne poznajo, niti ne prebijejo tiste zadržanosti, ki ne dopuščata demokratičnega dialoga in odkritega pogovarjanja na roditeljskem sestanku.

O tem, kako si nekateri učitelji in vzgojitelji znajo pridobiti naklonjenost in sodelovanje staršev že pri prvih stikih, drugi pa tega ne znajo, nam precej povedo vtisi staršev po prvem roditeljskem sestanku.

»Prijazen, prijeten in skrben je naš novi razrednik - naša nova razredničarka.« je ocena staršev, ki obeta vse najboljše. Iz nje lahko razbereš lastnosti, ki bodo razrednika zblizale s starši, pa tudi posluh za demokratično delo z njimi. Vemo, da se s prijazno besedo ljudem najlažje približamo in si jih pridobimo. Kdor je do nas prijazen, je že s tem največkrat tudi prijeten, pa smo radi v njegovi družbi. Če je v razredniku ob tem vidna tudi skrb za vsakega otroka, si v starševski vlogi res lahko obetamo le dobro. Težave seveda bodo, vendar jih bomo lahko premagali - s pomočjo tako razumevajočega razrednika.

»Strogega, zadržanega in nič kaj prijaznega razrednika (razredničarko) imamo letos.« je ocena, ki pove, da prvo srečanje s starši ni vzpostavilo mostov niti zblizalo poklicnih in naravnih vzgojiteljev. Za tako oceno lahko slutimo dokaj različne osebnosti: učitelja, ki je po naravi bolj hladen in uradniški ter se zanaša na avtoritaren nastop (»malo strahu za začetek staršem ne bo škodilo«); učitelja (vzgojitelja), ki se bolj dela strogega in nedostopnega kot v resnici je, prepričan, da bo tako lažje »obvladoval« starše; učitelja (vzgojitelja), ki ima pred starši tremo in se zato zavaruje pred njimi z masko strogosti. Pri slednjem starši ponavadi pri prvih govornih urah odkrijejo pravi obraz (»Če se na samem pogovarjanju z njim, je čisto v redu«), sodelovanje bo tako z manjšo zamudo vzpostavljeno. Nekaj kasneje se bo to zgodilo pri učitelju, ki ima napačno predstavo o tem, kakšen mora biti pred starši. Postopno bodo starši spoznali, da se za strogim videzom skriva dobro pedagoško srce. Učitelja, ki je hladen birokrat (žal so tudi taki) pa bodo starši le prenašali in to z upanjem, da bo drugo leto boljše.

K dobremu ali slabemu prvemu vtisu in sodelovanju veliko prispeva tudi ocena, ki jo damo o oddelku ali učencu.

»Prijeten in razgiban razred, sami zdravi, le včasih malo preživahni otroci.« je ocena, ki staršem dobro de in jih zblizla z učiteljem. Tako tudi sami doživljajo svoje otroke in vedo, da se bodo s takim razrednikom lahko pogovarjali tako o njihovih vrlinah kot napa-

kah. »Slab material se je nabral v tem razredu.« Taka tehnokratsko obarvana ocena, ki jo slišimo pogosteje na srednjih šolah, je za starše vse dalj kot poklon. Ker jaboiko ne pade daleč od drevesa, smo s tem dali oceno tudi staršem. Prvo srečanje se je tako do kraja ponesrečilo.

Še bolj kot ocena oddelka ali skupine je lahko različna ocena posameznih učencev, ko izmenjujemo svoje vtise s starši pri govornih urah. V vsaki taki oceni se izraža tudi sam učitelj - vzgojitelj. Starši lahko v njej razberejo njegov odnos do posameznega učenca, koliko mu je naklonjen in koliko si od njega obeta. Kadar ima otrok v vrtno rad svojo vzgojiteljico, starši vedo, da je dobrih rok. Kadar iz pogovora s svojim šolarjem vedo, da je novi razrednik sicer zahteven, vendar obenem razumevajoč in skrben, optimistično gledajo naprej. Kadar nastanejo vezi medsebojne naklonjenosti v trikotju učitelj (vzgojitelj)-otrok-starši, so dane tudi temeljne možnosti za medsebojno zaupanje in sodelovanje. JOŽE VALENTINČIČ

koristen član človeške družbe. Pri teh razgovorih, oziroma posetih mora pa biti učitelj kar najbolj prijazen s starši ter jim dati najradovoljnije potrebne nasvete in nauke. Le po tej poti privežemo starše nase ter si pridobimo zaupanje in spoštovanje prebivalstva. Z neprijaznim in osornim nastopom si pa učitelj odtuji starše, škoduje dobri vzgoji otrok ter izpodkopuje ugled učiteljskega stanu. Saj vemo iz izkušnje, kako bojaljivo pride marsikatera mati k učitelju svojega otroka, ker se boji, da bo neprijazno sprejeta in čula morebiti iz učiteljevih ust raz-

Iz prakse
za
prakso

ne očitke, ki jih ni vselej sama kriva, ampak čisto razmere, ki v njih živi! Zato poudarjamo ponovno, bodimo vselej prijazni in uslužni s starši šolske mladine ter jim z lepo besedo razkladjamo napake otrok in z lepo besedo tudi navajamo, kako naj postopajo pri vzgoji otrok ter hodijo s šolo z roko v roki. NA tak način pridobimo zase tudi tiste starše, ki so bili od neprijateljev šole nahujskani proti šoli in učitelju ter prihajajo v šolo z namenom, da bi se kregali z učiteljem. LEPA beseda najde navadno tudi lepo mesto. UČITELJSKI TOVARIŠI 1907.

novе
knjige

Berila po tržaško

Že nekaj časa je od tedaj, ko je profesorica Nada Pertot ob svetovalnem sodelovanju drugih pripravila Slovensko antologijo za enotno srednjo šolo na Tržaškem. V treh zajetnih knjigah je izšlo Naše bogastvo: Nekoč, Danes, Jutri (I – 677 strani, II – 713 strani, III – 746 strani). Obseg posameznih knjig kaže, da vsako od beril ponuja več, kot to zahteva zgolj praktičizem. Avtorica se zaveda, da je učitelju treba zapuhati in bo lahko sam odbral tisto, kar je neposredno potrebno za pouk; da je neprimerno lažje delati ob gradivu, iz katerega je mogoče odbrati, drugo pa naj bo dijakom na voljo za branje. To izhodišče omogoča demokratično širino namesto vzhodnogotske zakoličenosti in morebiti tiste pretirane natančnosti, ki je lahko bolj ovira kot spodbuda. Kot je avtorica pojasnila v uvodu, je v antologijah želela zajeti književno ustvarjanje, »ki spada po tradiciji v kulturno bogastvo vseh ljudi«. Ob tem je upoštevala tudi neleposlovna besedila, poljudne sestavke, ki naj seznanijo dijake s sodobnimi problemi. Zastopa splošno načelo, naj pridobljeno znanje pomaga do neke splošne razgledanosti, predvsem pa pripomore k oblikovanju samostojne, ustvarjalne, kritične osebnosti in spoznati svet, v kakršnem živimo. Omeniti je treba, da so vsa tri berila nastala s poštenim prizadevanjem v tržaških šolskih razmerah in možnostih in da so dosežek dolgoletnega, ustvarjalnega dela v šoli.

Tisto, kar je pri vseh treh antologijah najupadljivejše, bi lahko strnili takole: 1. Avtorica je zasnovala troknjižje deloma na motivnih krogih, deloma na literarnozgodovinskem procesu. 2. Razumljivo je, da so besedila izbrana tako, da je močno poudarjen delež tržaških književnikov. 3. Besedila posameznih knjig temeljijo na domačem in tujem lep-slovlju, avtorica pa je upoštevala tudi neleposlovni delež, ki bogati duha in učenčev razgledanost. 4. Izhodišče ji je težnja, da ostaja vsa besedila primerna za učence glede na starost, glede na poprejšnje znanje in zlasti glede na dojemljivost, tudi zanimivost.

Posamezna besedila so odbrana na podlagi preskušnje v šolski praksi. Drugo, kar je opazno pri troknjižju, je močna naslonitev na klasiko, in to zlasti grško – latinsko. Avtorici veliko pomenita etični moment in vera. Ko gre za klasiko v širšem pomenu, je vsaj pri tretji knjigi opaziti, da zlasti zgledov iz moderne književnosti ni ali jih ni dovolj. Zgolj za ponazoritev: Dostojevski iz kakega osrednjega dela je nepogrešljiv, odlomek iz Zolajevga *Germinala* bi ponazoril naturalizem, odlomek iz Maeterlinckove dramati-ke pa simbolizem. Nepogrešljiv je Kafka, vsaj s kako zanj značilno črtico; pojem epskega gledališča bi lahko ponazorili z Brechtom – dramatika je nasploh nekoliko šibko predstavljena. Baudelaire je za novejšo dobo izhodiščne-ga pomena, za predstavitev ekspresionizma bi lahko uporabila kako pesem G. Trakla, G. Heyma, za sodobni čas sta primerna T. S. Eliot in Bulgakov. Povojni vpliv Sartra in Camusa je bil tolikšen, da se posredno ali neposredno zrcali tudi v naši književnosti – vse do Becketta. Pri slovenskih književnikih pogrešam dramsko predstavitev S. Gruma, še kakšno pesem M. Jarca, T. Seliškara, S. Majcna. Pri povojnih besedilih ni mogoče dobiti Antigone D. Smoleta, Jančarjevega Velikega briljantnega valčka, pa pesmi E. Kocbeka, J. Udoviča, D. Zajca, G. Strnišca, uvrstiti bi kazalo prozo iz najpomembnejših del P. Zidarja, F. Lipuša, A. Hienga. Seveda so še druga imena: vse do mladih pred-

stavnikov. Sodoben utrip v književnosti, naj bo tak ali drugačen, v tovrstnih berilih ne bi smel manjkati, saj živimo v sodobnem, zdajšnjem svetu z vsem dobrim in slabim, kar pač prinaša življenje in kar odseva književnost. Nada Pertot je v celoti prinesla dosti več svežine, širine, kot je lahko opazno na prvi pogled. Ob povedanem bi lahko nehote napočeno sklepali, da tisto, kar v resnici manjka, »ogroža« berilo. Pri ponatistih teh občudovanja vrednih beril kaže upoštevati domača, pa tudi svetovna imena ter za posameznika odbrati prikladen odlomek ali celoto. Tisto, kar je v troknjižju posebno osvežujoče, ne sega toliko na področje lep-slovlja – čeprav so tudi tu zgledi vredni vse pohvale – ampak na neleposlovno območje. Leposlovna besedila sestavljajo osrednje in pretežni del antologij – to je več kot razumljivo. Neleposlovni del vse bolj pridobiva v skandinavski praksi tako doma kot na tujem, ne da bi zmeraj imeli v mislih strokovna dela. Spoznanje je preprosto: tudi ta del prinaša stičišče z življenjem in procesi sodobnega sveta, zato je Nada Pertot s pridom in smislom vključila veliko sentenc, odlomkov, prikazov, npr.: Konrada Lorenza *Divja račka*, Franceta Avčina *Lovec*, Klementa Juga *V steni*, pismo papeža Hadrijana II. knezu Kocilju, Antona Kufola *Padeč fašizma*, Janeza Milčinskega *Auschwitz*, Gagarina *Pot v vesolje*, Hohna *Barbara Stopinja* na Luni, Nejeza *Zaplotnika Živetja*, Lava Čermelja *Jožef Stefan*, Johna O'Neila *Nikola Tesla*, Teresia Bosce *Albert Schweizer*, Leva

Pomemben prispevek k didaktiki

France Strmčnik: *Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije (ZOTK Slovenije, Lj. 1987, strani 304)*

Prizadevanja za sodobno, bolj humano in demokratično šolo so danes v svetu in pri nas tesno povezana z razvijanjem učne individualizacije in diferenciacije. Reformne izkušnje nas posebej opozarjajo, da morajo biti vsakokratne rešitve na tem področju teoretično preučene in utemeljene in da moramo dati učiteljem poleg jasnih usmeritev tudi ustrezne možnosti za sodobno delo.

V teh okoliščinah je Strmčnikovo delo o učni diferenciaciji in individualizaciji dragocen prispevek k sodobni didaktiki pa tudi k usmeritvi naših reformnih pri-

zadevanj tako v osnovni kot v srednjih šolah. Njegovo delo temelji na dolgoletnih raziskavah, ki so zahtevale skrbno zbiranje in preučevanje tujih iskanj in izkušenj ter naših lastnih spoznanj in možnosti. Samo tako je lahko nastala taka celostna, strokovno dognana in praktično uporabna monografija o učni diferenciaciji in individualizaciji v sodobni šoli.

V uvodnih poglavjih pisec obravnava cilje in načela samoupravne socialistične šole z vidika diferenciacije in individualizacije ter učne razlike med učenci, osrednji del knjige pa namenja

razvoju učne diferenciacije in individualizacije v svetu in pri nas ter vsestranski obravnavi njenih sistemov in njihove uporabnosti. Razpravo končuje sklepno razmišljanje o temeljnih pogojih, ki jih moramo zagotoviti pri tem naši šoli ter o učiteljevi in učenčevi novi vlogi in nalogah.

Tako zasnovano delo ni namenjeno le ožjemu krogu tistih, ki se ukvarjajo z raziskovalnim in razvojnimi delom v vzgoji in izobraževanju, pač pa vsem, ki se usposablja za pedagoško delo in se vanj poglobljajo, posebno še osnovnošolskim in srednješolskim učiteljem, ki želijo v korak s so-

dobnimi didaktičnimi tokovi. Pri tem je namreč lahko ustvarjalec samo učitelj, ki ima o teh vprašanih širše znanje, saj mora biti vsaka učiteljeva odločitev, ki pravi avtor, pretehtana in zavestna.

Strmčnikovo najnovejše delo je hkrati usmeritev in spodbuda tako za učitelja kot tudi za družbo, saj mora le-ta dati učitelju tudi v današnjih razmerah potrebne možnosti, da lahko uresničuje v svojem vsakdanjem delu vsaj delno tudi vizijo napredne šole. J. V.

Učiteljeve odločitve morajo biti zavestne

Sklepne misli iz knjige F. Strmčnika

Želim, da bi bralcu te razprave ostalo v spominu predvsem dejstvo, kako se skozi tuji in naš šolski razvoj polpreteklega in zdajšnjega obdobja vleče kot rdeča nit vztrajno prizadevanje naprednih šolskih sil za čim bolj humane in demokratične učne odnose do učencev, za njihov samoupravni položaj, v katerem naj bodo učenci kar najbolj subjekt lastnega spreminjanja in oblikovanja. Iz teksta je razvidno, da ta stara humanistična pedagoška vizija ni dana, marveč se je treba zanj nenehno – in vztrajno boriti, in da so bile te težnje in še bolj njihovo praktično uresničevanje vselej tesno povezane z družbenim, kulturnim in gospodarskim napredkom vsakokratnega konkretnega prostora in časa. Zlasti počasi in neenakomerno se prebijajo vzgojne in izobraževalne pravice revnejših in šibkejših učencev. Njihov položaj je še vedno nestabilen in ob vsakršnih družbenogospodarskih in drugih pretresih najprej in najbolj vzgojno in izobraževalno zanemarjen. Žal se, kakor smo videli, to prepogosto dogaja tudi v naši šoli.

Nadalje upam, da si je bralec mogel izoblikovati predstavo, kako celostni in zapleteni sta učna diferenciacija in individualizacija in da segata skoro v vse sestavine vzgojno-izobraževalnega dela. Zaradi tega ju je težko obravnavati fragmentarno in iztrgano iz celote, saj bi bili rezultati nujno polovični in kot taki malo uporabni. A po drugi strani naj bi bilo razvidno, da so tudi praktični postopki raznovrstni in razpeti med delnimi poskusi ter celostno učno diferenciacijo in individualizacijo. Ne bilo bi prav, če bi se započeli samo v popolnosti, če bi imeli delne rešitve vselej za nemogoče ali za nekoristne. Če bi tako mislili in ravnali, na to pot nikoli ne bi stopili in zato tudi cilja nikoli ne bi dosegli. V vsakršnih, tudi skromnejših razmerah je mogoče najti vsaj kako možnost za modernizacijo učnega dela, za večje prilagajanje tega dela posameznim učencem. Mislim, da so te možnosti v tekstu kar pogosto natresene. Bi jih pa napačno razumeli, če bi od njih vedno pričakovali, kakor ponujajo, če bi želeli posodobiti šolo, a ne bi zanjo nič storili, če bi še naprej deklarativno prisegali na tako posodobitev, prakso pa marsikdaj in marsikje prepuščali idealističnemu voluntarizmu.

V takih razmerah bo praksa vedno bolj zaostajala, a za to pač ni mogoče kriviti samo premalno razvito teorijo. K demantiranju takih očitkov naj vsaj delno prispeva tudi pričujoče delo, ki skuša biti kar se da odprto za nadaljnje, predvsem empirično raziskovanje. Zlasti v temah, ki neposredno sodijo v didaktiko, je najti manj temeljitosti in več nedorečenosti ali le nakazanih, ne dovolj poglobljenih spoznanj in rešitev. Te informacije sem vključil v tekst z namenom, da bi orisal celostnost problematike in da bi učitelji lažje začutili, da moreta biti učna diferenciacija in individualizacija uspešni le, če se ju lotevajo v vsej njuni

vseobsežnosti. Veliko te pomoči jim bodo morali ponuditi kompetentnejši strokovnjaki.

Poseben problem je izbiranje posameznih vsebinskih in didaktičnih diferenciacijskih modelov in drugih ukrepov. Tukaj je malo receptov, zato pa je veliko učiteljevih svobodnih odločitev, na katere vpliva vrsta dejavnikov. V tej zvezi naj poudarimo vsaj dvoje.

Pedagoški koncept neke šole in še bolj njenega učitelja, njegova vsestranska razgledanost in izkušnost morajo biti temeljno navodila učiteljevega učnega izbiranja in odločanja. Ukrepi učne diferenciacije in individualizacije niso nikoli vase zaprti, izolirani in samozadostni, marveč bistveno vplivajo na celoten pouk in rezultate pouka. Zato morajo biti učiteljeve diferenciacijske odločitve zavestne in usklajene s tistimi, ki jih v njegovim pripravljanju, marveč tudi z globalnimi vzgojno-izobraževalnimi nameni šole kot celote.

Drugo neovrgljivo spoznanje, ki ga pri izbiranju diferenciacijskih možnosti ne bi smeli spregledati, zadeva notranjo protislovnost diferenciacije in individualizacije oziroma učiteljevih tovrstnih odločitev. Med je diferenciacijskih in individualizacijskih možnosti, ki bi imele same pozitivne ali same negativne posledice. Skoro vsaka od njih ima posebne prednosti in pomanjkljivosti, ki se razkrivajo v konkretno učnega okolja in seveda v kopici raznovrstnih želja, povezanih z določeno učno diferenciacijo. Redko kdaj gre le za en sam njen namen, zato so multilateralni tudi kriteriji, po katerih se učitelj odloča. Posledica tega so nujni kompromisi, neprestano tehtanje slabosti in prednosti učiteljevega zahtevno odločanje. Le s pestrim kombiniranjem več diferenciacijskih možnosti je mogoče vsaj delno ublažiti njihove pomanjkljivosti in uveljaviti njihove dobre strani.

Ni treba poudarjati, kako zahtevno je to vsakodnevno učiteljevo ustvarjalno delovanje. Naloga družbenih in strokovnih dejavnikov je da ga v tem prizadevanju kar najbolj podpirajo. V vzgoji in izobraževanju ni nič dražjega in bolj potratnega kot neizrabljene oziroma zavirane ustvarjalne zmoglosti učitelja. Res, šola vstane in pade z učiteljem, toda prav tako tudi učitelj vstane in pade z možnostmi svojega dela, s svojimi materialnimi in družbenimi položajem. Kako sveže še vedno zvenijo besede velikega ruskega šolskega reformatorja D. D. Blonskega: »Če učitelju zagotovijo človeški pogoji življenja, če se njegovo človeško dostojanstvo dviga in ne duši, šele tedaj se mora vzbuditi v njem težnja po samoizobraževanju in šele tedaj se mu omogoči, da se v njegovem delu manifestirajo novi pogledi na življenje in s tem na pedagogiko šole.«

Milčinskega Psihiatrovo razmišljanje, A. Einsteina O ali. Splošna deklaracija o človekovih pravicah idr. Seveda je to le del tega, kar je Nada Pertot uvrstila kot neleposlovni del, ki ni tujek ali naključna domislica, ampak sijajna vzporednica ali vsaj premissen organiki del, ki je drugače vtakan v slovnost. Že posamezni naslovi, ki jih je Nada Pertot sijajno odbrala, razodevajo njeno široko razgledanost in zavest, da je treba veliko tega odpirati mlademu človeku.

Poleg motivnih krogov je avtorica uvrstila tudi besedila, ki temeljijo na neposredni literarno zgodovinski opredelitvi, dobi. Ta del ima svoj poudarek le pri dveh samostojnih naslovih (Slovenska knjiga je zagledala luč. Prešeren in njegov čas), vendar bi kazalo osamosvojeno in nekoliko širše podati slovensko moderno. Pri Zupanciču ni ustrezno, da je Duma podana le z odlomkom, nasploh je treba pesmi podati v celoti, razen pri epu. Cankarja poznamo tudi po romanu, povesti, satiri, dramatika ni podana; poznamo ga kot kritika in političnega govornika, ki je navsezadnje nastopal tudi v Trstu. Avtorica je uvrstila druga literarna obdobja v motivne kroge, po občutku za poudarjeno temo. Poleg ljudskega blaga ima veliko pesmi, proze, pričevanj o vojnem času.

Motivoj pa nekatere napake, nekaj napačnih letnic, jezikovne ali pravopisne napake, česar pri ponatistih, antologij gotovo ne bo več. Ne bilo bi prav, če ne bi omenili deleža Franke Fornazarič, ki je za troknjižje izbrala slikovno gradivo, zanj zapisala

spretno besedo in antologije opremlja preprosto, a estetsko. Z estetskim občutkom je odbrala slike, ki smotno povezujejo besedila z likovno govorico. Antologije Nade Pertot so lahko nastale le kot rezultat temeljitega poznavanja gradiva in pedagoške prakse, metodičnega prijema in nevsiljive didaktike. Tudi opombe k besedilom in vprašanja, napolna so glede na učenčev

zmogljivost zanimivo zastavljena, večkrat zlahko razširjena vedno pa dopuščajo učitelju dovolj prostora za njegovo podajanje. Vse, kar je izrečeno kot kritična pomisel, je dobronamerno opozorilo, ki ne more zmanjšati vrednosti doseženega. Troknjižje je dosežek, ki zbuja spoštovanje do ponujenega in do opravljenega dela.

IGOR GEDRIH

O drugačnem odraščanju

Vedenjske motnje mladostnikov v sodobnem času – tak je naslov knjige, ki je pred kratkim izšla pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije.

Kdaj je bilo težje biti mlad – nekdanj ali danes, na to je težko odgovoriti. Nekateri okoliščine so veliko ugodnejše zdaj, za druge spet si želimo, da bi se povrnilo izpred desetletij. Res pa je, da iz leta v leto naraščajo vedenjske težave mladih, slabša se njihovo duševno zdravje, skrbi nas pa zlasti to, da se starostna meja pri teh pojavih vse bolj znižuje.

Vzroki sodobnih socializacijskih težav so mnogoteri, prihajajo z različnih področij in posebnosti današnjega življenja, in vseh v pričujoči knjigi, ki jo je uredila dr. Milica Bergant, ni bilo mogoče obravnavati.

Strokovnjaki – šolski in klinični psihologi, pedagogi, psihiatri, kriminologi in svetovalci – so skušali orisati to problematiko vsak iz svojega zornega kota. Tako se na 130 straneh vrstijo pri-spevki o vzrokih prestopniškega

vedenja (dr. Vinko Skalar), o hitrejšem pubertetnem razvoju in nemiru mladih (dr. Milica Bergant), o vplivu družine na nastanek motenj (Maja Vodopivec – Glonar), o uspešnosti obravnavanja vedenjskih motenj na šoli (Janez Bečej), o vse bolj zgodnjem srečanju z drogo (dr. Martin Tomori) in o preprečevanju kaznivih dejanj (Katja Bašič).

Knjiga je namenjena vsem, ki se ukvarjajo z vzgojo mladih in jim skušajo pomagati pri reševanju njihovih težav. Posebno bodo veseli učitelji, še bolj pa starši.

Knjiga Vedenjske motnje mladih v sodobnem času je že šesta iz zbirke Družina in vzgoja, ki izhaja od leta 1985 pri Zvezi prijateljev mladine Slovenije. Vse knjige v tej zbirki so nekakšni priručniki za starše, po njih bodo radi segali zlasti takrat, ko se ne bodo znašli ob svojih odraščajočih otrocih in bodo potrebovali pomoč, nasvet in razumevanje. L. L.

Vsak po svoje

Kaj vse lahko zveš, ko je nevarnost že mimo! Ali boljše; čas zorenja mladega človeka. Potem ti 'mulci' to pripovedujejo kot najbolj zanimive 'štose'. Tako je bilo na primer včeraj:

Sedimo, klepetamo, med nami devetnajstletni mladenič. Prijateljica mu ponudi cigareto.

»Boš?«

»Hvala, sem že nehal.«

»Kdaj?« se mu nasmeje, kot da je povedal šalo.

»O, moj kadilski stalež je pravzaprav kar dolg,« se pretegne kot kak zrel in vsega skušen človek.

»Prvič, ko sem bil star šest let.«

V modrih očeh nagajivo iskret, v naših čudenje, radovednost, morda celo nejevera? On pa:

»E, to je bilo pravzaprav začeto in končano v enem dnevu. Kje je že to! S sestrično, takrat je bila stara 16 let in je bila naskrivaj že čisto redna kadilka, sva jih tisto dopoldne pokadila celo škatlo. Filter 57. V klet sva se skrila in vlekla kot za stavo. Imenito se mi je zdelo, da me je ona povabila. Uf, kako mi je bilo potem slabo! Tisti dan sem za dolgo nehal. Pravzaprav sem cigarete zasovražil,« se pretegne in smehlja ob spominu.

»Za zmeraj?« ga izziva prijateljica.

»O ne. V 5. razredu sem spet začel. Takrat je bilo pa že drugače. Organizirano, kolektivno, načrtno. Bilo je nekaj posebnega. Celo leto so trajale te 'kadilške žurke'.

»Kako? Kje? Saj te nikoli nisem zalotila, nikoli nisi smrdel po cigaretah,« se ne more računati njegova mama.

»Ha, za to so žvečilni gumiji, pepermint bonboni in podobne zadeve.«

»Pa ste se pri nas zbirali?«

»Kje pa! Pri nas ni možnosti za to! Vsak trenutek bi lahko kdo prišel. Smrdelo bi in tvoj nos bi hitro vse odkril in zadevo pokvaril. Robi, saj ga poznaš, je imel idealne možnosti za to. Hiša blizu šole, za njo zapuščena lopa, kamor je redko kdo stopil in kar je bilo najpomembnejše: imel je pravega očeta. Takega, ki je veliko potoval, veliko v tujino, od koder je prinašal najrazličnejše imenitne cigarete. Za goste. Sam ni kadil. Ko bi vedel, kakšni 'gosti' so jih kadili! Še danes mi ne gre v glavo, kako da ni nič opazil. Saj smo jih pokadili veliko. No, ni pomembno. Skratka, bilo je imenitno. Pa ne toliko zaradi cigaret. Zaradi zbiranja, nevarnosti, skrivnosti in vseh tistih zadev. Vsak dan ob

istem času na istem mestu ista klapa. Samo dva iz razreda nista bila z nami, drugače vsi,« pretpela mama po rami, kot da ji hoče reči: Tudi tisti, ki si jih imela za toliko boljše od mene.

»Daj, povej, kako ste se pri tem obnašali,« ga je ena spodbujala, da bi zvedela kaj več.

»Ja, tega gotovo nihče iz klape nikoli ne bo pozabil. Kako smo bili važni! Postavili smo se v krog, kot smo videli odrasle. Vsak s svojo cigareto v roki. In smo modrovali kot pravi možakarji. Ali pa zbijali štose in se režali nepomembnim stvarjem. Pa kako smo se junčili! Jasno, da je bilo marsikomu slabo, a priznal ne bi za nič na svetu. Izzivali smo drug drugega, npr. Si upaš s cigareto v roki okrog hiše? Jasno, da si šel. Srce ti je razbijalo od strahu, da ne bi nalezel na kakega odraslega, ampak šel si. Za vse na svetu ne bi maral biti reva.

»Kako si potem zrasel v obeh klape!«

Kar videli smo, kako podoživlja tiste trenutke. Vse se mu je smejalo, ko je pripovedoval.

»Do kdaj pa je to trajalo, to vaše možkovanje?«

»Ves peti razred. Ne spomnim se več, zakaj smo pravzaprav prisegli, da ne bomo več kadili.«

»Prisegli?«

»Ja, prisegli. Na poseben, izvirni način. Še zadnjič smo se postavili tako v krog, si prizgali vsaka svojo zadnjo cigareto in jo pokadili, potem pa vsak svojo ugasnili vsak na svoji dlani. Marsikdo je potem nosil mehur na dlani ali pa celo rano. To je bilo še posebno moško. Nobeden ni pokazal, da ga boli, peče. Nasprotno, režali smo se,« je živo pripovedoval in kazal pri tem dlan, kot da se na njej še vidijo sledovi tistega junaštva.

»Pa ste držali besedo?« smo bili radovedni.

»Zase vem, da sem jo. Vrgel sem se v šport, športnik pa ne kadi, a ne? Pravzaprav smo se vsi iz naše klape začeli vse pogosteje dobivati na športnih igriščih, na stadionu. Tudi tam smo preživljali nepozabne ure.«

»Si potem še večkrat začel in nehal kaditi?« mu ne damo miru.

»Tako, sezonsko sem kadil. Odvisno od družbe. Od trenutka. Kadar sem zares treniral, nikoli nisem kadil, kadar sem treniral, sezonsko, sem tudi delal najrazličnejše traparije sezonsko. Ampak to gre zraven, a ne?«

»Kam zraven?« ga mama po-

gleda začudeno in nekako očitajoče.

»Ja, k dozorevanju, pravite pedagogi, ali ne? Reci, bi bila sploh kaka mladost brez vseh teh štosov, klap, žurk, neumnosti? No, povej, ti nimaš kakih takih spominov? Povej, nisi v svoji mladosti naredila nič takega, da je odrasle

motilo, da so se zgražali? Samo lepo te prosim, ne začni: Takrat je bilo drugače,« jo gleda naravnost v oči.

Kot plaz so se vsuli spomini iz naše mladosti in skupaj smo preživeli popoldne, mladi bi rekli: »Imeli smo imeniten žur.«
IVANKA MESTNIK

Zaznamovani

Mladega človeka privlačijo skrajnosti, podvržen je slabostim. Marsikaj od tega se zdi mladostniku kot navadna pustolovščina, ki jo je treba preskusiti, doživeti, občutiti. Na srečo pa ima le malo mladih ljudi pogum tudi uresničiti in začeti dejanja, ki jih družba odklanja in obsoja. Vzgojitelji doma ali v šoli jih še lahko pravočasno poučijo o moralnih pravilih življenja in vedenja ter pravočasno usmerijo na pravo življenjsko tirnico, kjer ni ugibanj, kaj je dobro in kaj slabo.

Vzgojitelji ne bi smeli odpovedati in izgubiti stika z odrasajočim in dozorevajočim mladostnikom v tistih kritičnih trenutkih razvoja, ko začne iskati sebe in odgovore na številna vprašanja. V trenutkih, ko je v dvomih - takšne okoliščine so lahko ne le boleče in brezizhodne, temveč tudi usodne - mu mora stati ob strani nekdo, ki mu lahko mlad človek zaupa, verjame, se nanj opre. Četudi ga je morda polomil, mu prava roka pomaga trdno stopiti spet na pravo pot, da ne trpi ob spoznanju, da je zaznamovan že ob prvem spodrsanju in da se mu bo povrnilo samozaupanje.

Zal pa je zelo veliko mladostnikov prepuščenih le svojim razmišljanjem in sklepom, mnogi ne najdejo zatočišča za svoje zbegane misli niti pri starših, ki bi jim prvi morali odkriti pravo podobo oblikujejo svet. Bitka za čas in gmotne dobrine ne bi smela zmagovati v naših družinah. Družina je temeljna celica, pravi sociologija, toda vsi starši niso sociologi, da bi to vedeli in razumeli. Ko se pokažejo prvi kočljivi znaki, zaskrbljeni in nesamokritični sprašujejo, zakaj je prav njihov otrok začel na krivo pot - saj so mu vendar prav vse dali, kupili, izpolnili. Tedaj ponavadi prvi pripišejo krivdo šoli. To seveda ni prav, a je treba razumeti, saj vsakdo rad vrne breme na tuja pleča, posebno, če je osebno prizadet.

Do takšnega laičnega razmišljanja me je privedlo srečanje s Petrom, nekdanjim učencem naše šole, ki nas je to pot prvič obiskal, odkar je bil premeščen

v kazensko poboljševalni dom. Nočem razpravljati o njegovih prestopkih, čutim le, da grehi niso samo njegovi, čeprav trenutno samo on nosi in čuti najbolj boleče posledice: premesitve iz domačega okolja, odcepitve od dragih sošolcev, prtajeno šepetanje in napihovanje vaških klepetulj, kaj vse ima na vesti, in še več. Veliko zaslišanj je že pretrpel, toda noben zakon ali dvignjen prst ni imel več moči, da bi izbrisal njegovo nelepo mladostno preteklost. Postal je zaznamovan in tak bo tudi ostal. V vzgojnem domu je zgleđen, priden, delaven, toda zelo težko se vživlja v novo okolje. Zadržan je, zaprl se je vase. Mar ta mladenič ne zaupa več sebi in sočloveku, mar je to ubita mladost brez volje in hotenj?!

Dvomin v etično plat sodnega ukrepa, po katerem so Petra premesitili zaradi njegovih prestopkov iz matične osnovne šole v vzgojni dom prav ob polletju osmega razreda. Dobro, tu so zakonska določila, res pa je tudi, da bi bilo potrebno samo nekaj mesecev, pa bi končal osnovno šolanje tam, kjer je prvič prestopil šolski prag. Skupaj s sošolci bi bil pisal prošnje za nadaljevanje šolanja, željno bi pričakoval končni izlet ter se veselil vatele. Prepričan sem, da ne bi več povzročal težav, saj teh že lep čas ni bilo več. Ko pa so bile, pred dvema letoma in manj, so ga zasliševali na vseh koncih in krajih, in vsa tista zaslišanja tedaj tudi niso rodila sadov, saj je Peter padal in se pobiral tudi tedaj, ko je bil na »prepihu«.

Pa je prišel čas, ko se je lepega dne našel in sem bila prepričana, da bo vendarle ostal z nami. Upala sem, toda samo do začetka drugega polletja; tedaj ga je človeško nerazumni in sociološko in psihološko jalovi zakon iztrgal iz razreda tik pred koncem osemletke.

Ko sem ga zagledala na hodniku, kjer me je čakal, sem bila ganjena. Pa ne zaradi njegovega shujšanega obraza in ponižnega pozdruva, temveč zaradi tistih žalostnih oči, ki so razkrivale vso zatajeno bolečino.
SONJA VOTOLEN

Misli

- Solidarno priključ v spomin solidnost. Ena brez druge sta brez pomena.
 - Aškerc se je motil. Učil je: Daj tja, kjer si vzela. Danes velja: Vzemi in ne misli, da bi še kdaj vrnil, kjer si zajel.
 - Skopuh si dvakrat škoduje: zaradi inflacije pa tudi zato, ker ob nenehnem preštevavanju trga nogavice,
 - Letos ne bomo mlatili prazne slame. Slaba letina je poskrbela, da tudi polne ne bo.
 - Ogibaj se praznih besed! Če jih ne moreš zamolčati, jih vsaj utišaj.
 - Delavci se sprašujejo, kaj je z direktorjem, ki se boji bližajočega se sončnega mrka. Kmalu najdejo razlago: veliko si je prizadeval, da bi onemogočil tiste, ki bi ga lahko zasenčili.
 - Krpana so vprašali, kako bi ugnal inflacijo. I, prav tako kot sem svoje čase Brdavska, jim je odvrnil. In s čim? S tistim, kar je pri roki: z lipovim listom, buzdovanom, sekirico in Yugo kobilico. Vse to bi dal v prave roke in bilo bi po inflaciji. Dvor me pa prav malo briga.
 - Lipov list, bodeča neža in rdeči nagelj so simboli slovenstva. Žal pa smo ob Treh srcih pozabili na lectovo srce, namesto Postojnske jame bi potrebovali Zlato jamo, namesto Portoroža Exportorož, namesto električne energije svojo energijo, namesto prekinitve dela neprekinjeno delo, poleg Lesnine Zlatino. In namesto lectovega srca človečno srce. Pa veliko dobre volje zraven.
- IGOR PLEŠKO

Bister ali nesramen

Ta Tomaž! Samo preseda se in prestavlja svoj stol. Nagajive oči mu švigajo zdaj k temu zdaj k onemu sosedu, pa skozi okno, mimogrede dregne sošolko — vse vidi, opazi, vse ga zanima, le jaz s svojo snovjo ga ne ganem.

Utrujemo znanje. Drugi pridno dvigujejo roke, kar tekmujemo, kdo bo odgovoril, zelo radi rešujejo slovnične vaje na tabli. Zdi se jim, da že veliko vedo, čeprav se uče tujega jezika šele četrtri mesec. Pa jim ne zamerim, ker so tako samozavestni, prepričani o znanju, čeprav ga velikokrat prav pošteno polomijo, in ne več, ali bi se jezili ali smejali.

»Tomaž,« pokličem, »odgovori!«

»Oprostite, preslišal sem vprašanje,« prizna. Črne oči švigajo po razredu, pa ne zato, da bi poiskale pomoči, nekoga, ki bi prišepnil, temveč zato, da ima Tomaž čas potuhitati, kaj neki sem vprašala tedaj, ko je mislil čisto nekaj drugega.

»Verjetno hočete vedeti vse o množini samostalnikov?« glasno pomislil in brž doda vse, kar se spomni od prejšnje ure.

Tedaj me preblisne: ta otrok sploh ni nagajiv ali nesramen ali tečen. Nadarjen je! Pa saj se mi je vendar že tolikokrat zdelo, da snov neverjetno hitro dojema, da reši naloge veliko prej kot njegovi sošolci, da se pravzaprav ne moti ne pri ustnem ne pri pisnem izražanju. Postane mi jasno, da moram odslej delati z njim več in drugače, kakor z drugimi učenci. In nič več ga ne obsojam, ker je z mislimi bežal stran tedaj, ko smo mi utrjevali tisto, kar se je utrdilo v njegovi zavesti že prvo uro.

SONJA VOTOLEN

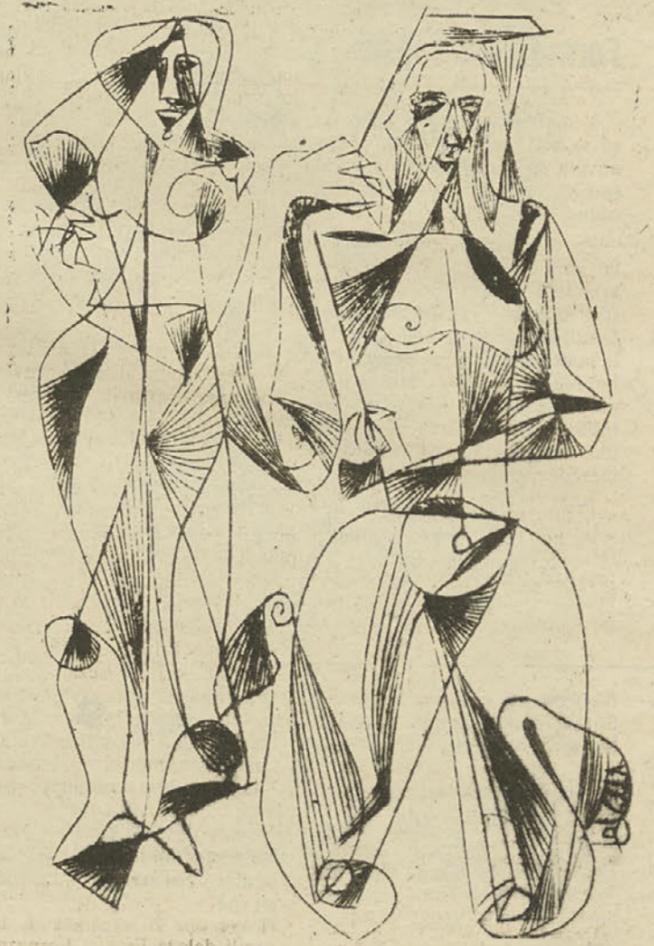
Pariške razglednice

Nadaljevanje iz prejšnje številke

Pariz lahko ima več razpoznavnih zgradb. Ena teh je zanesljivo železna stolpna konstrukcija Alexandra G. Eiffela. Nastala je 1889. ob svetovni razstavi. Ob hudem viku in kriku. Med 300 podpisniki, ki so ostro protestirali proti Eiffelovemu načrtu, so bili tudi Debussy, Leconte de Lisle, Maupassant. Toda stolp so zmagoslavno zgradili kot dosežek tehnične misli. Po drugi strani pa so Eiffelov stolp »slavili« Apollinaire, Dufy, Marquet, Utrillo. Kakor koli že: pred Eiffelovim stolpom so zmeraj vrste tujcev in domačinov, ki čakajo na dvigalo, da jih popelje do spodnje ploščadi, ali pa do vrhnje, kjer pogled čez Pariz ob sončnem dnevu razpoznavna Montmartre s Sacre Ceur, bližnjo palačo Chaillot, pa oddaljeni predel La Defense, pa Louvre ob Sieni. Kar poiskati je treba palačo UNESCO, bolj slumja kot jasno oko popelje do Centra Pompidou, lahko je prepoznati okroglo stavbo Francoskega radija, prav tako Etoile s Slavolokom zmagae. Tu kroži anekdota o Mauriceu Chevalieru, ki je rad prihajal na kosilo v drago restavracijo Eiffelovega stolpa. Ko so ga vprašali, ali mu je hrana tu tako všeč, je dejal, da niti ne, pač pa je tu edino mesto, v Parizu, kjer mu ni treba gledati Eiffelovega stolpa. Od Eiffelovega stolpa

vodi široka cesta čez Sieno in parke do palače Chaillot. Z druge strani se razprostira Trg Trocadero, povsod pa je vrvež, pomešan s »črnimi« kramarji, ki skušajo za majhen denar prodati okraske, pasove, preprost nakit iz nedrarih kovin in usnja. Da preživijo. Na vrhu dvokrilne palače Chaillot lahko obiščete Človekov muzej, Pomorski muzej, Muzej francoskih umetnostnih spomenikov ali pa Muzej filma Henrija Langloisa. Zraven je tudi zelo bogata filmska knjižnica. Vsega ni mogoče obiskati, treba je izbrati. Človekov muzej odpira civilizacijske pore petih celin. V jedru želi prikazati človeške rase, kulturo v širokem pomenu, zlasti antropološko in narodopisno. Zastopana je tudi Jugoslavija. Nenadoma se oveš: tako presneto ozko živimo, da, premalo vidimo, in niti ne slutimo prav, kako drugače je prekel evropskih meja; po drugi strani pa ob tej zgodovinski in sodobni neverjetni raznolikosti ostaja edino upanje: srpnost do drugega, drugačnega - v vsakem pogledu, kot nuja planetarne zavesti; siloviti kontrasti vržejo iz tira, če ne slediš mehanično, ampak s spremljajočimi mislimi. Gens una suma.

Filmski muzej v Parizu so poimenovali po Henriju Langloisu, pred devetimi leti umrlemu filmskemu naveduščencu. Kar izjemne zasluge ima kot zbiralec filmskega

Grafika Avgusta Černigoja

gradiva za kinoteko in muzej, zbral ga je zelo veliko, tako da marsikaj temelji na njegovem delu in entuziazmu. Muzej je kar premajhen, gradiva je več, kot ga zmorejo prikazati. Zgodovina filma je v palači Chaillot imenitno prikazana, kljub francoskim poudarkom in kljub že kar skromno prikazanemu prispevku Eisensteina ali pa Orsona Wellesa v filmski umetnosti. Celo obiskovalci, ki jim film ni pri srcu, polni priznanja zapuščajo prostore in se iz sveta celuloidne iluzije le siežka preselijo v vsakdanjik. Pod teraso v spodnjih prostorih je znameniti Theatre National Populaire (s 1600 sedeži), vendar je poleti zaprt. Ustanovil ga je l. 1951 igralec, režiser in gledališki organizator Jean Vilar. Vodila ga je volja, da z zares dostopnimi cenami ljudskega gledališča odpre vrata Talijanskega hrama delovnim ljudem in jim ponudi najboljša klasična in sodobna dela. Prednost je dal klasični dobrega gledališča, ne da bi se izogibal sodobnim kakovostnim besedilom. Poleti gledališki utrip zamre, na voljo je le nekaj skromnih gledaliških ponudb za turiste. Precej boljše je s koncerti.

Večerja pri francoski družini je splet preproste, a dobre domače kulinarike in sproščenega družbenega pogovora. Profesoricca tematike pove, da imajo šolsko lepo s trimestri. Popravnih izpitov ni. Hči je letos maturirala, v razredu je opravilo zrelostni izpit 30 odstotkov dijakov. Maturu jih naredi povprečno od 30 do 50 odstotkov; je zelo resna zadeva - zato pa dijakom potem ni treba opravljati sprejemnih izpitov za vpis v višje šole. Začudi pa me, da nimajo popravnih izpitov. Povedo mi, da le zelo poredko, le izjemoma, dajo slabemu učencu iz enega predmeta snov in naloge - te mora med počitnicami predelati, nato pa jih pregleda profesor. Če je delo opravljeno zadovoljivo, sme dijak v naslednji razred, sicer zadrkne. Vendar ob koncu leta ni dobil nezadostne ocene, ampak recimo minus dve, zapisano kot dve. Take naloge pa dobijo tudi dijaki, ki pred koncem šolskega leta iz kakršnih koli razlogov ne pričakajo konca šole. Mlajša hči gostiteljice je tri tedne pred koncem odšla na večje glasbeno tekmovanje (le-to je šola toplotno pozdravila), kljub temu pa je morala med počitnicami predelati ključne predmete z nalogami vred, čeprav je imela lepo spričevalo. Pogovori z mladimi so pokazali, da se od vstopa v srednjo šolo krepko zavedajo odgovornosti in zahtevnosti dela. Tudi tisti, ki ne uspejo. Razvajenosti in podporne servilnosti ne poznajo, poznajo pa pedagoški prijem, spodbude in individualno delo tam, kjer ni preveč učencev. Francoski jezik s književnostjo imajo vsak dan, razmerje med književnostjo in jezikom je različno glede na šolo, razmerje med književnostjo in jezikom v »domačem primeru« je bilo 3 : 1. Vendar pa to ni preverjeno z učnim načrtom. Slovniča je normalna. Prihodnji naprej.

OBJAVLJAJTE RAZPISE V PROSVETNEM DELAVCU!

Glasilu prejema vse vzgojno-izobraževalne organizacije pa tudi zavodi za zaposlovanje in kadrovske šole, zato je uspeh zagotovljen. Obenem pa pomagajte svojemu stanovskemu glasilu, da bo lahko redno izhajalo.

ŠE NISTE NAROČENI NA PROSVETNEGA DELAVCA?

Izpolnite čiljivo to naročilnico in nam jo pošljite, pa boste glasilu redno prejeli.

ČZO PROSVETNI DELAVEC
Poljanski nasip 28
61104 LJUBLJANA, p. p. 21

Ime in priimek:

Ulica in hišna številka

Poštna številka in kraj

se naroča na Prosvetnega delavca.

Datum: Podpis:

OSNOVNA ŠOLA SAVO KLADNIK, SEVNICA
razpisuje prosta dela in naloge

— **DIPL. PSIHLOGA** za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo

Začetek dela takoj, na voljo je samsko stanovanje.

Kandidati najpošlje prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratkim življenjepisom v 15 dneh po objavi na naslov: Osnova šola Savo Kladnik, Sevnica

O izbiri jih bomo obvestili v 15 dneh.

Kadrovska komisija

OSNOVNE ŠOLE CERKNO – SPOMENIK NOB
razpisuje prosta dela in naloge

— **UČITELJA BIOLOGIJE IN KEMIJE**
za nedoločen čas, PRU ali P biologije in kemije

Začetek dela 1. 11. 1987

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na tajništvo Osnovne šole Cerkno – Spomenik NOB.

RAZPIS ŠTIPENDIJ TUJIH VLAD ZA UDELEŽBO NA POLETNIH TEČAJIH TUJIH JEZIKOV V TUJINI V LETU 1988

Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje razpisuje štipendije tujih vlad na podlagi meddržavnih programov prosvetno-kulturnega sodelovanja za udeležbo na poletnih tečajih tujih jezikov na tujih univerzah za učitelje in profesorje, ki poučujejo tuje jezike na osnovnih in srednjih šolah ter študente tujih jezikov:

- 1 – 1 štipendijo za tečaj nemškega jezika v Avstriji
- 2 – 1 štipendijo za tečaj češkega jezika v Pragi
- 3 – 1 štipendijo za tečaj slovaškega jezika v Bratislavi
- 4 – 4 štipendije za tečaj angleškega jezika v Veliki Britaniji za profesorje, ki poučujejo angleščino na osnovnih in srednjih šolah,
- 5 – 1 štipendijo za tečaj finskega jezika na Finskem,
- 6 – 1 štipendijo za tečaj grškega jezika v Grčiji,
- 7 – 2 štipendiji za tečaj danskega jezika na Danskem,
- 8 – 2 štipendiji za tečaj francoskega jezika v Besançonu
- 9 – 2 štipendiji za tečaj francoskega jezika v Grenoblu
- 10 – 1 štipendijo za tečaj francoskega jezika v Sevresu (januar 1988)
- 11 – 2 štipendiji za tečaj francoskega jezika v Dijonu za študente romanistike
- 12 – 1 štipendijo za tečaj francoskega jezika (BELC) za pedagoške svetovalec
- 13 – 1 štipendijo za tečaj francoskega jezika za univerzitetne profesorje ali asistente v Franciji
- 14 – 2 štipendiji za tečaj mednarodnega prava v Haagu
- 15 – 3 štipendije fundacije CINI za tečaj italijanskega jezika za študente romanistike v Benetkah
- 16 – 2 štipendiji za tečaj italijanskega jezika v Perugi
- 17 – 5 štipendij za tečaj madžarskega jezika v Debreccenu
- 18 – 6 štipendij za tečaj nemškega jezika v NDR
- 19 – 1 štipendijo za tečaj portugalskega jezika na Portugalskem
- 20 – 1 štipendijo za višji tečaj poljskega jezika na Poljskem
- 21 – 1 štipendijo za nižji tečaj poljskega jezika na Poljskem
- 22 – 9 štipendij za tečaj nemškega jezika za študente germanistike v ZR Nemčiji
- 23 – 5 štipendij za tečaj nemškega jezika za negermaniste v ZR Nemčiji
- 24 – 3 štipendije za tečaj nemškega jezika za profesorje germanistike v ZR Nemčiji
- 25 – 1 štipendijo za tečaj norveškega jezika na Norveškem
- 26 – 2 štipendiji za tečaj ruskega jezika v Moskvi
- 27 – 5 štipendij za tečaj ruskega jezika v Leningradu
- 28 – 1 štipendijo za tečaj španskega jezika v Španiji
- 29 – 2 štipendiji za tečaj švedskega jezika na Švedskem

Posebej opozarjamo, da so tečajji namenjeni za izpolnjevanje diplomiranih jezikoslovcev v metodi poučevanja tujih jezikov, razen v tč. 18 in 23, ko lahko kandidirajo tudi diplomanti drugih strok.

Prijave za udeležbo na navedenih tečajih naj kandidati pošljejo na naslov: **Zavod SR Slovenije za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje**, Parmova 33, Ljubljana (Tatjana Kovačič) najkasneje do 5. novembra 1987.

Prijavi, ki mora vsebovati natančen naslov kandidata in njegove delovne organizacije je potrebno priložiti:

- življenjepis
- priporočilo delovne organizacije oz. univerzitetnega profesorja
- fotokopijo diplome

Sredstva za potne stroške si morajo kandidati zagotoviti sami oziroma organizacija, kjer so zaposleni.

Po končanem razpisu bo zavod poslal kandidature Izobraževalni skupnosti Slovenije, ki bo v sodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo in Filozofsko fakulteto izdelala prioriteten vrstni red za posamezne štipendije.

Druge informacije so na voljo na Zavodu, Sektor za prosvetno-kulturno sodelovanje 061/310-230, 316-157.

Lipov list

LIPOV LIST je edina slovenska poljudno-strokovna revija za turizem. Izhaja že četrto leto. Piše o turizmu v najširšem pomenu: aktualno, argumentirano, kritično. Svoj prostor namenja tudi vsem, ki so jim pri srcu turistične teme. Z »našo« in »vašo« pomočjo širi spoznanje o velikem družbenem pomenu turizma, o njegovih vsesplošnih koristih, o neizrabljenih možnostih za njegov večji razmah pri nas – o tem, da je lahko vsak izmed nas tudi turistični aktivist.

V tematsko naglašeni poglavjih prepuščamo besedo priznanim imenom tudi z drugih strok, na primer: geografije, etnologije, ekonomije, jezikoslovja, prava ipd. Redno se oziramo prek republiških in državnih meja. Ustvarjamo abecedo slovenskega turizma.

Posebej si želimo, da bi bolje poznale LIPOV LIST tudi šole: tako bi lahko postala revija most za medsebojno komuniciranje, vir stalnega dotoka informacij in vedenja o turizmu – pa tudi spodbuda za nastajanje novih aktivov turističnih podmladkov.

Lipov list stane 500 din. Letna naročnina za posameznike je 5000, za ozde 10000 din. Naročite ga lahko na Turistični zvezi Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva 38, kjer so na voljo tudi posamezne številke.

KODEKS OBNAŠANJA V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU

1. Spoštuj in občuduj naravno in kulturno bogastvo parka!
2. Rastline in živali pusti pri miru!
3. Park uživaj molče, preprečuj hrup!
4. Svoje smeti odnesi v dolino!
5. Zapiraj lese, ne uničuj ograj in stanov!
6. Upoštevaj opozorila; če si neizkušen, ne po poteh in stezah!
7. Preprečuj vse vzroke gozdnih požarov!
8. Ne uničuj oznak, spominskih knjig in žigov!
9. Ne proži kamenja!
10. Ohranaj gorniško tradicijo pozdravljanja v gorah!

(Iz revije Lipov list)

Oživimo šolske vrtove!

Od 1. do 4. oktobra je mariborska turistična zveza v gradu organizirala razstavo cvetja, sadja in vina.

Nedvomno si organizatorji zaslužijo vsestransko pohvalo, saj je bila razstava izredno lepo urejena. Drugi dan, tj. v petek 2. oktobra, so si razstavo množično ogledali tudi učenci mariborskih mestnih in primestnih osnovnih in srednjih šol.

In kaj me je napotilo, da pišem te vrstice? Med številnimi reki o lepem cvetju in sadju sem zasledil tudi spodbudne besede: »Oživimo šolske vrtove!« Verjetno se je tisti, ki je napisal to geslo, spomnil naših nekdanjih šolskih vrtov, ki so bili učiteljem, učencem in krajanom v ponos, veselje, zadovoljstvo in korist hkrati. Menim, da bi se učencem v osemletnem obveznem osnovnem šolanju moral vsaj približno seznaniti z vrtnarstvom in sadjarstvom. Poudarjam približno – specialnosti prepustimo kmetijskim šolam in njihovim usmeritvam.

Forma viva v lesu

V mariborski občini Pobrežje so se učitelji likovne vzgoje osnovnih šol dogovorili, da bodo šest let, šest je v občini tudi šol, učenci kiparili v lesu.

Za vsa tovrstna srečanja-oblikovanja z lesom je prevzelo pokroviteljstvo Gozdno gospodarstvo Maribor, ki prispeva les. Gradbeno podjetje Stavbar izdelala podstavke za kipe, podjetje za impregnacijo lesa v Hočah impregnira izdelke. Kipar Ivo Gonsiker, član Društva slovenskih likovnih umetnikov Maribor, je mentor mladim ustvarjalcem.

Prvo akcijo so izpeljali leta 1985 pri Osnovni šoli Tone Čufar, pobudnici kiparjenja. Ob tem srečanju sta sodelovali pobratena Osnovna šola Milan Srgo iz Oprtalja v Istri in Center za

usposabljanje slušno in govorno motenih otrok iz Maribora. Nastalo je devet kipov, ki krasijo okolico šole. Srečanje mladih kiparjev se je ponovilo lani pri Osnovni šoli bratov Greifov, Sp. Duplex in Osnovni šoli Ele Kristl. Korena. Kipi mladih ustvarjalcev lepšajo obe šoli.

Letos so kiparili pri celodnevni Osnovni šoli Borci za severno mejo. Otroci so oblikovali reliefe in kipe. Reliefi s športno tematiko so razbili monotonost stene telovadnice. Vse dosedanje razstave smo odprli na dan pionirjev. Ustvarjalci, mentorji in podporniki akcij so bili nagradjeni s priznanji Občinske zveze kulturnih organizacij Maribor Pobrežje.

ERNEST REČNIK

usposabljanje slušno in govorno motenih otrok iz Maribora. Nastalo je devet kipov, ki krasijo okolico šole.

Srečanje mladih kiparjev se je ponovilo lani pri Osnovni šoli bratov Greifov, Sp. Duplex in Osnovni šoli Ele Kristl. Korena. Kipi mladih ustvarjalcev lepšajo obe šoli.

Letos so kiparili pri celodnevni Osnovni šoli Borci za severno mejo. Otroci so oblikovali reliefe in kipe. Reliefi s športno tematiko so razbili monotonost stene telovadnice.

Vse dosedanje razstave smo odprli na dan pionirjev. Ustvarjalci, mentorji in podporniki akcij so bili nagradjeni s priznanji Občinske zveze kulturnih organizacij Maribor Pobrežje.

ERVIN KRALJ

Sonja Žvan

V četrtek, 6. avgusta 1987, smo se na pokopališču na Pobrežju v Mariboru poslovili od sodelavke, predmetne učiteljice Sonje Žvanove. Zbrali smo se kolegi in učenci, zlasti iz dveh nekdanjih mariborskih šol, kjer je bila Sonja nazadnje nameščena; iz osemletne osnovne šole Otona Župančiča in iz 6. nižje gimnazije. Na to šolo je prišla leta 1951; tu je službovala najdlje in pustila najglobljo sled svojih prizadevanj. Spoznali smo vse odlike njenega značaja, učenci pa so kaj kmalu začutili v njej človeško bogato, zgledno, skrbno in predano učiteljico in vzgojiteljico, ki zna za izredno sposobnostjo in ljubeznijo do pedagoškega dela uresničevati potrebe mladih ljudi in družbe. Zato je Sonja znala vselej najti pravo pot do src staršev svojih učencev. Tudi tako je veliko pripomogla k uspešnemu poslanstvu šole, saj se je 6. nižja gimnazija uvrstila med najboljše tovrstne šole v občini Tabor in v vsem Mariboru, čeprav je imela veliko otrok iz sila skromnih družin; zato je bil njen uspeh toliko bolj dragocen. Predvsem pa je Sonja pomagala izpolniti prvi pogoj za uspešno delo – ustvariti izredno homogen učiteljski zbor. Pomagala je, kjer je le mogla. Neposredno pred upokojitvijo je poleg vseh drugih nalog vodila matematični krožek na osnovni šoli Otona Župančiča.

Sonjino življenje je bilo dolgo in pestro, pogosto pa tudi zelo težko, vendar povsod bogato, ker je globoko čutila, da s svojim

delom – kljub tegobam – uresničuje plemenite smotre. Prišla je skrajnega zahoda našega narodnostnega ozemlja – tam se je rodila leta 1902 kot otrok delavske narodno zavedne družine. Sola se je v Ljubljani in v Beogradu pridobila višjo izobrazbo iz pravoslovnih predmetov in jo po neje razširila še na področje tujih jezikov. Učiteljevala je v več krajih naše ožje domovine ob pogostih težavah, ki jih je povzročila predvojni režim predvsem s kulturnim premeščanjem njene moza; od Šentilja pri zdajšnjem Titovem Velenju je šla na Jesenice, nato v Lendavo, v Ljubljano po vojni pa na Ptuj in končno v Maribor. Njeno ljubljansko obdobje spada v čas okupacije severozahodne Slovenije na začetku vojne. V Ljubljani je z močnim čas delala za Osvobodilno fronto in osvoboditev domovine.

V Mariboru so jo – kot pedagoško odlično pripravljeno učiteljico – še tudi po upokojitvi vključili v sodelovanju na jezikovnih tečajih delavske univerze in tudi v Zavod za tuje jezike pri VEK, kjer je svoje znanje prenašala odraslim slušateljem. Navsezadnje je treba omeniti tudi to, da kot upokojenka pripravila vsrečan sodelavcev iz časov 6. nižje gimnazije tudi zato, da bi pomagala ohranjati vsaj v malem nekdanjo samozavest naših pedagoških delavcev. Tudi z roditeljskih učencev, zdaj seveda že odraslih in starejših, a še vedno hvaležno za njeno popotnico v življenje, ohranjajo v najlepšem spominu V. M.

Knjige pristajajo, ljudje prihajajo

Vloga knjižnic pri prenašanju znanja – to je bilo vodilo strokovnega posvetovanja slovenskih knjižničarjev na Bledu, 1. in 2. oktobra 1987. Na njem so spregovorili o osebnosti, ki naj bi bilo gibalno vsakršnega razvoja, – za to pa je potrebna profesionalizacija. (Kadri in znanje. Primer splošno izobraževalnih knjižnic v Ljubljani. Janez Kolenc. Knjižnica Oton Župančič, Ljubljana). Govorili so še o evalvaciji knjižnično-informacijske dejavnosti, o položaju serijskih izdaj v univerzalnih in specialnih knjižnicah, o informacijski službi v Mariborski knjižnici, o začetku visokošolskega študija bibliotekarstva v Sloveniji, o predlogih standardov za različne knjižnice, o vsebini in pomenu vzajemnih in centralnih katalogov, pa še o čem, vsekakor vrednem in pomembnem, o stroki, ki se ponaša z imeni Matije Čopa pa profesorja Kalana in še mnogih, ki so orali in še orjejo brazde te tako razvejene in prvinske ustvarjalnosti človeštva in civilizacije.

Dr. Matjaž Kmecl je z uvodnim govorom ogrel ozračje v Festivalni dvorani pa malce podrezal v počasno »hitenje«, organizatorji so se izkazali, podoba raja pa je kot zmeraj odsevala od zunaj in od znotraj.

Govorili so tudi osnovnošolski knjižničarji, celo o knjižnici v učno-vzgojnem procesu šole s prilagojenim programom smo prisluhili in o neskladju med možnostmi in stvarnostjo je bilo mogoče marsikaj slišati in videti v prikazih referatov o funkciji mediateke na pedagoški fakulteti v Mariboru in o delovnih razmerah v ljubljanskih srednjih šolah.

Tolikšne raznolikosti, upanja in opozarjanja na stvarnost, pa iskanja in navdušenje, resnost in malce hudomušnosti odpirajo dinamiko med stanjem in dejanjem, med možnostjo in gibalom. Tudi komunikacije je bilo precej, bolj ali manj zavedne, besedo

kibernetika je kdo bolj slabo znal, komu pa je napolnila ušesa z upanjem, saj nam nalaga, da raziščemo, ne le za zdaj, tudi nazaj, zaradi naprej, saj toliko uma, nabranega v knjigah, knjižnicah, ne more ostati le v marivanju. Saj zato smo ljudje, ne knjižničarji, da odpremo jeziku mu ogromnemu znanju, da ga pretočimo do vedenja; to pa je vzajemno delovanje, saj se en brez drugega ne pretaka, temveč stoji in čaka. Tudi čakanje nesmiselno, le predolgo ne more trajati, saj potem so knjižnice grobnice, tega pa si prav gotovo nihče ne želi za življenje, ki postavlja pred zahtevo po oživljenju.

Beseda prenašanje nas usmerja po srednji poti; to je najbolj najbolj prav in varno – tega pa naglici ne zaznajo ravno najbolj prav in najbolj varno, marveč povleče tudi v najmanj prav varno, zaradi zavedanja, ki prej učenje skozi znanje, zapirajo in izgovorjeno, pa preskušamo, novo vedenje. Tudi vedeti je bilo obravnavano, pa še kakor brzokone tudi katalogi, centralni in vzajemni, in še tisti tretji splošnega imena, kot je sporna stvar po sebi že beseda katalog, čeprav čisto udomačena med knjižničarji.

Beseda vloga najbrž ne ustavlja razmišljanj, kadar smo v misli ali v razmišljanju, pa vendar bomo ene ali druge ne pridemo ne umevanja ne do delovanja, ki tudi ne brez intuicije in intelekta vsaj osnovnošolski knjižničar ne, kajti samo znanje ostane v knjigah, če ga ne pretočimo v otroke, ki niso samo učenci.

Knjige ostajajo, ljudje odhajajo. Ta misel je nemalokrat ohlajala moje navdušenje, včasih tudi moč, ki je prebijala zidove knjižnice, vendar je bilo v njej le pesnišnice. Knjige pristajajo, ljudje prihajajo, to pa je potrdilo delo tudi posvetovanje slovenskih knjižničarjev na Bledu. **MARUŠA GUZELJ**

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet CZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Tea Dominko, Leopold Kežžar, Marjana Kunej, Jože Miklavc, Vi-

da Nered, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Slava Šarc

Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujovič

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1987 znaša 4500 din za posameznike in 6500 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 3500 din na leto. Posamezna številka stane 350 din, pri povečanem obsegu pa 500 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 3. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).